

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Serkan AKKAYA

BİZANS SİYASİ TARİHİNDE LASKARİS VE PALAİOLOGOS'LARIN TAHT
MÜCADELELERİ

Tarih Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Serkan AKKAYA

BİZANS SİYASİ TARİHİNDE LASKARİS VE PALAİOLOGOS'LARIN TAHT
MÜCADELELERİ

Danışman

Dr.Öğretim Üyesi Zeynep GÜNGÖR

Tarih Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Serkan AKKAYA'nın bu çalışması, jürimiz tarafından Tarih Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr.Öğr.Üyesi Nevzat GÜNDAĞ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Dr.Öğr.Üyesi Zeynep GÜNGÖR (İmza)

Üye : Dr.Öğr.Üyesi Hatice DURGUN (İmza)

Tez Başlığı:	BİZANS SİYASİ TARİHİNDE LASKARİS VE PALAİOLOGOS'LARIN TAHT MÜCADELELERİ
--------------	--

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 21/02/2020

Mezuniyet Tarihi : 12/03/2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Bizans Siyasi Tarihinde Laskaris ve Palaiologos’ların Taht Mücadeleleri” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Serkan AKKAYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Serkan AKKAYA
Öğrenci Numarası	20165206012
Enstitü Ana Bilim Dalı	Tarih
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr.Öğr.Üyesi Zeynep GÜNGÖR
Tez Başlığı	Bizans Siyasi Tarihinde Laskaris ve Palaiologos'ların Taht Mücadeleleri
Turnitin Ödev Numarası	1263014452

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 114 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 24/02/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 5

alıntılar dahil % 5'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orjinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdeler sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

24/02/2020

(imzası)
Dr.Öğr.Üyesi Zeynep GÜNGÖR

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR LİSTESİ	iii
ÖZET	iv
SUMMARY	v
ÖNSÖZ	vi
KAYNAK TANITIMI	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM İZNIK RUM İMPARATORLUĞU

1.1.Theodoros Laskaris Dönemi İznik Rum İmparatorluğunun Kuruluşu	21
1.2. İoannes Vatatzes Dönemi İznik Rum İmparatorluğu Yükselme Devri	27
1.3. Mikhail Palaiologos'un Yargılanması	32
1.4. II. Theodoros Laskaris Döneminde Mikhail Palaiologos'un Durumu	35

İKİNCİ BÖLÜM LASKARİSLER VE PALAİOLOGOSLAR ARASINDA TAHT MÜCADELESİ

2.1. Palaiologosların Soyu	38
2.2. Mikhail Palaiologos'un Anadolu Selçuklu Devletine Sığınması	40
2.3. Mikhail Palaiologos'un İznik Rum İmparatorluğuna Dönüşü.....	42
2.4. Mikhail Palaiologos'un IV. İoannes Laskaris'e Naip Olması	43
2.5. Mikhail Palaiologos'un İznik Rum İmparatorluğu Tahtını Ele Geçirmesi.....	44
2.6. Pelagonia Zaferi	46
2.7. İstanbul Kuşatması ve Nif Antlaşması.....	48
2.8. Aleksios Strategopulos'un İstanbul'u Ele Geçirmesi	50
2.9. Mikhail Palaiologos'un İstanbul'a Gelişi	51
2.10. İstanbul'un Durumu ve Bizans'ın Siyaseti	53
2.11. II. İzzeddin Keykâvusun İstanbul'a Gelişi	56
2.12. Sicilya Kralı Manfred İle Birlik Kurma Çabaları	59
2.13. Arseniosçuların Oluşumu	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM PALAİOLOGOSLAR DÖNEMİ BİZANS İMPARATORLUĞU

3.1. İkinci Pelagonia Savaşı.....	62
3.2. Sicilya Kralı Charles Anjou ve Viterbo Antlaşması.....	65
3.3. Bizans'ın Venedik ve Ceneviz ile Ticareti	67
3.4. Fransa Kralı IX. Louis ve Haçlı Seferi Düşüncesi.....	68

3.5. Teselya Despotu İoannes ve Arta Despotu Nikephoros	69
3.6. Macarlar Bulgarlar ve Charles Anjou'nun Faliyetleri	70
3.7. Papa X. Gregorius ve II. Lyon Konsülü	72
3.8. Neopatras Kuşatması ve Veronalı Licario	76
3.9. Papa III. Nicolaus Dönemi Kiliseleri Birleştirme Çabaları	79
3.10. Bulgarın Durumu ve Berat Savaşı	82
3.11. Papa IV. Martin'in Mikhail Palaiologos'u Aforozu	83
3.12. Aragon Kralı III. Pedronun Sicilya Zaferi	84
3.13. Batı Anadolu'da Türklerin Fetih Hareketi	85
3.14. Mikhail Palaiologos'un Ölümü	87
SONUÇ	89
KAYNAKÇA.....	94
Ö Z G E Ç M İ Ş	101

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	Adı Geçen Eser
c.	Cilt
çev.	Çeviren
DİA.	Diyanet İslam Ansiklopedisi
ed.	Editör
haz.	Hazırlayan
s.	Sayfa
sa.	Sayı
p.	Page
TTK.	Türk Tarih Kurumu
vol.	Volume
Yay.	Yayımlayan
YKY.	Yapı Kredi Yayınları

ÖZET

13. Yüzyıl Bizans İmparatorluğu'nda siyasi tarih bakımından uzun bir süreçti. 1204 yılında yapılan IV. Haçlı seferi yüzyılın başında Bizans İmparatorluğunu tarih sahnesinden silmişken Laskaris hanedanlığı İznik'te yeniden İmparatorluğu kurdu. Batı Anadolu Rumların yeniden temellenip yükselmesi için seçilen önemli bir konumdu. Bölgenin yöneticileri Theodoros Laskaris'e destek olarak Batı Anadolu'da devlet kurma fikrine sıcak bakmadı. Laskaris, Anadolu Selçuklu Devleti'nden aldığı destekle İmparatorluğunu kurdu. İznik Rum İmparatorluğu Latin İmparatorluğuna karşı kazandığı zaferlerle Rum halka kendisini ispatladı.

İoannes Vatatzes dönemi, İznik Rum İmparatorluğu'nun yükselme devridir. Bu dönemde Latin İmparatorluğuna karşı alınan zaferlerden kısa süre sonra İstanbul kuşatılacak duruma gelindi. İznik Rum İmparatoru Vatatzes'in içeride ve dışarıda düşmanlarla savaşması her durumda dikkatli olmasını gerektirdi. Yine bu dönemde tarih sahnesine ücretli askerlerin komutanı olarak Mikhail Palaiologos çıktı. Palaiologos ailesi uzun süre Bizans İmparatorluğu'na hizmet etmişti. Tarih onları Laskaris hanedanlığından sonra İmparatorluğun başına getirecekti.

İoannes Vatatzes ve II. Theodoros Laskaris döneminde yaşadığı olumsuzluklar Mikhail Palaiologos'un Anadolu Selçuklu topraklarına sığınmasına neden oldu. Mikhail Palaiologos II. Theodoros Laskaris'in ölümüyle imparatorluğu ele geçirdi. Mikhail Palaiologos bu darbeyi yaparken imparatorluğun çeşitli kanatlarından destek aldı. Onun devrinin önemli sayılan ikinci olayı Pelagonia zaferidir. Bu zaferle düşmanlarını boyun eğdirdiği gibi imparatorluktaki yerini de sağlamlaştırdı. İstanbul'un Latin İmparatorluğundan alınarak tekrar başkent oluşuyla Mikhail Palaiologos tarihe İkinci Konstantin olarak geçti. Papalık, II. Lyon Konsili ile hedeflediği amaca ulaştı. Ancak bu süreç Mikhail Palaiologos ile Ortodoks din adamları arasında düşmanlık başlattı. Mikhail Palaiologos Ortodoks din adamlarına ve Katolikliğe karşı çıkanlara yaptığı zulümler nedeniyle halkın gözünde ihtişamını kaybetti. Charles Anjou, Mikhail Palaiologos'un sonunu getirmeye çalışırken Mikhail Palaiologos, Aragon Kralı III. Pedro ile işbirliği yaparak Charles Anjou'nun elinden Sicilya Krallığını aldı.

Mikhail Palaiologos batıdan gelecek tehlikeye karşı kendisini hazırlarken Anadolu'daki Türkleri hesaba katmadı. Bizans İmparatorluğu'na son verecek olan Türkler 1282 yılına gelindiğinde Aydın kuzeyine, Sakarya ırmağına kadar gelmişti.

Anahtar kelime: Bizans, Laskaris, Mikhail Palaiologos.

SUMMARY

THRONE STRUGGLES OF LASCARID AND PALAEOLOGUS IN BYZANTINE POLITICAL HISTORY

13th Century is alone process in the Byzantine Empire. While the made in 1204 IV. Crusade erased the Byzantine empire from the stage of History the Laskarid dynasty re established the empire Nikaia. Western Anatolia was an important location for the re foundation of the Greeks. The manager of region didn't favor establishing a state in support of Theodor Laskarid. Theodor Laskarid established his empire with the support of the Anatolia Seljuk State. The Nikaia Empire proved itself to the Greek people with the victory it won against Latin Empire.

Jhon Batazes period is the period of rise in Nikaia Empire. Shortly after the victories against the Latin Empire İstanbul now besiege. Jhon Batazes the emperor of Nikaia fought his enemies inside and outside making his careful in every situation. Michael Palaeologus appeared as a commander of paid soldiers on the stage of history during Jhon Batazes period. History would bring the Palaeologue dynasty to the throne after the Laskarid dynasty.

Jhon Batazes and II. Theodor Laskarid during the difficulties of the Michael Palaeologus in the Anatolia Seljuk lands caused refuge. With the death of II. Theodor Laskarid Michael Palaeologus took over empire. Michael Palaeologus took support from various wings of the empire while making the coup. The second important event of the Michael Palaeologue era was the Pelagonia. With this victory he subjugated his enemies and strengthened his position in the empire. İstanbul was taken from the Latin Empire and the capital again as Michael Palaeologue passed as the second Constantin. Has reached its aim with the papacy II. Lyon council. But this process sparked hostility between Michael Palaeologue and Ortodox clergy. Michael Palaeologus lost his glory in the public eye due to his persecution of Ortodox clergy and those who opposed Catholicism. Charles Anjou tries to bring the end of Michael Palaeologus III. Pedro king of Aragon in agreement with took Kingdom of Sicily from the hands of Charles Anjou.

Michael Palaeologue didn't take into account the Turks in Anatolia as he prepared himself against the danger from the West. The Turks who would end the Byzantine Empire reached the North of Aydın by the time of 1282 and reached Sakarya river.

Key words: Byzantium, Laskarid, Michael Palaeologus.

ÖNSÖZ

Kendini yıkılana kadar Romalı olarak gören Bizans İmparatorluğu, 330-1453 yılları arasında hüküm sürmüş uzun soluklu bir imparatorluktur. Roma 376 yılında Kavimler Göçüyle ikiye ayrılınca, 330 yılında başkent olan İstanbul'daki parçası Bizans olarak adlandırıldı. İmparatorluğa "Bizans" adının verilmesi ise çok sonraları gerçekleşen bir olaydır. İlk kez 16. Yüzyılda Hieronymus Wolf ilk olarak Bizans terimini kullanmıştır. Bizans, kimi tarihçilere göre Konstantin'in kurduğu şehir anlamında kullanılırken kimi tarihçiler tarafından da imparatorluğun zenginliği nedeniyle yakıştırılmış bir isimlendirmedir. Dönemin tarihçileri eserlerini Roma tarihi adıyla Latince ve Grekçe kaleme aldılar. Bu uzun süreli imparatorluğa son veren isim ise 1453 yılında İstanbul'u fetheden Osmanlı Sultanı Fatih Sultan Mehmed'di.

IV. Haçlı seferi ile Bizans İmparatorluğu şehirlerin kraliçesi olarak adlandırılan İstanbul'dan ayrıldı. Angeloslar İstanbul'u Haçlıların yağmasına bırakarak kendi dönemlerini sonlandırdı. Bu süreçte Trabzon, Epir ve İznik'te Bizans İmparatorluğu devam ettirmeye çalışıldı. Latinlerin İstanbul İmparatorluğu suni bir imparatorluk olmaktan ileri gidemedi. Laskarislerin İznik'te kurduğu İmparatorluk diğer devletlere üstünlüğünü kabul ettirdiği gibi İstanbul'u da yeniden ele geçirecekti. Papalık ise bu süreçte kiliselerin birleşmesi için görüşmelerini sürdürmeye devam edecekti.

Bu Yüksek Lisans Tezi Laskaris hanedanlığından Palaiologos hanedanlığına geçiş dönemine ışık tutmak için yazıldı. Çalışmada dönemin ana kaynakları ve bu alanda uzman tarihçilerin eserleri kullanıldı. Bizans İmparatorluğu'nda Laskarislerden Palaiologoslara geçiş üzerine Türkiye'de bu alanda boşluk olduğu için bu tez yazıldı. Batı Anadolu'da zorlu savaşların imparatorluklarını kuran Laskarisler, İznik Rum İmparatorluğuyla Bizans İmparatorluğunun devamını sağladı. İmparatorlar askeri gücün yetmediği yerde diplomasiyi kullanmasını iyi bildi. Laskarisler, Batı Anadolu'da batıdaki düşmanlara karşı önemli bir konuma sahip oldular. Çünkü bu dönemde Balkanlar, Makedonya ve Trakya coğrafyası sürekli savaş halinde idi. İznik Rum İmparatorluğu Mikhail Palaiologos dönemi, İstanbul'un ele geçirilmesiyle Bizans tarihinde önemli bir yere sahiptir. Bizans Siyasi Tarihinde Laskaris ve Palaiologos'ların Taht Mücadeleleri isimli çalışmamı yazarken başta bana kaynak bulmam ve çalışmalarımı destekleyen danışmanım değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Güngör'e, arkadaşım Salih Oral'a ve aileme teşekkür ederim.

Serkan AKKAYA
Antalya 2019

KAYNAK TANITIMI

NIKETAS KHONIATES

Bugün Denizli sınırları içinde olan Honaz’da doğan Bizans tarih yazarı Niketas’ın 1155-1220 yılları arasında yaşadığı tahmin edilmektedir. Historia adlı 21 bölümden oluşan kitabı 1118-1206 yılları arasındaki gelişmeleri anlatır. Kitabın 1195-1206 yılları arası, İstanbul’un Latin işgali altında kalmasını ve İznik Rum İmparatorluğunun kuruluşunu ele alır. Mesarites gibi Bizans tarafında işgali gözüyle gören bir kişidir. Villehardouin, Clari gibi IV. Haçlı seferinin önemli kaynakları arasındadır. Eserin 1195-1206 yılları arasını ele aldığı kitap Işın Demirkent tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

GEORGİOS AKROPOLİTES

Akropolites, 1217-1282 yılları arasında yaşamış önemli bir devlet adamı ve tarihçidir. 13. yüzyıl Bizans tarihi açısından önemli bir eserdir. 1246 yılında İznik Rum İmparatoru III. İoannes Vatatzes’in hizmetine girmiştir. İznik Rum İmparatorluğunda dönemin başbakanı olarak geçen baş muhasebeci görevini yapmıştır. Akropolites’in eseri, Epir Despotluğu, Trabzon Rum İmparatorluğu, Latin İmparatorluğu ve Anadolu Selçuklu Devleti açısından önemlidir. Akropolites, Mikhail Palaiologos dönemini eserinde biraz abartarak anlatır. Eserinde, 1204-1261 yılları arasını ele alır. Akropolites, 1261 yılında İstanbul’un alınmasından sonra eserini bitirir. Bilge Umar tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.

GEORGES PACHYMERES

Georges Pachymeres 1242 yılında İznik’te doğmuştur. 13-14. yüzyıl Bizans tarihçisi olarak bilinir. Pachymeres, Bizans İmparatorluğunda üst düzeyde görev yapmamış, kilisede ve sarayda çalışmış çeşitli görevlerde bulunmuştur. Relation Historiques adlı eserini, 1250-1307 yılları arasında 13 kitap halinde yazmıştır. Bizans tarihinde Mikhail Palaiologos ve Andronikos dönemleri açısından önemli bir eserdir. Eser, Bizans tarihi dışında Selçuklu, Moğol, Altın Orda ve Bulgarlar hakkında önemli bilgilere sahiptir. Vitalien Laurent, tarafından Fransızcaya çevrilmiştir. Eserin Türk tarihi hakkındaki kısımları İlcan Bihter Barlas tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.

NIKEPHOROS GREGORAS

Gregoras, 14. yüzyılda yaşamıştır. Grekçe yazdığı eserinin adı Romanike Historia’dır. Eser, 1204-1359 yılları arasındaki gelişmeleri anlatır ve 13-14. yüzyıl tarihçileri arasında

önemli yere sahiptir. 37 kitap olarak kaleme aldığı eserinin 13. yüzyıla ait kısmını Pachymeres'ten almıştır ve bu nedenle onun devamı gibi nitelendirilir.

EPRAEİMUS

Enezli Efrahim olarak bilinen bir rahiptir. Eserinde milattan başlayarak 1282 yılına kadarki gelişmeleri anlatır. Kitabını diğer tarihçilerden farklı bir şekilde Yunanca dörtlük olarak yazmıştır. İznik Rum İmparatorluğu dönemi önemli kaynaklarından birisidir. Eserde, Zonoras, Khoniates ve Akropolites'i kaynak olarak kullanmıştır.

GEORGİİ PHRANTZAE

İsmi Georgios Françis olarak bilinir. 1401-1478 yılları arasında İstanbul'da yaşamıştır. Bizans ve Osmanlı Devleti'ne hizmet etmiştir. Françis adına Minus Kroniği ve Majus Kroniği olarak iki tarih kitabı bulunur. Minus Kroniği 1401-1477 yılları arasını kapsar ve Krinton Dinçmen tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Majus Kroniği ise 16. yüzyılda Monemvisa metropoliti Makarios Melisenos tarafından yazılmıştır. Melisenos, eserinin son kısmına Françis'in eserini eklemiştir. Bu sebepten bu eserde Françis'in yazdığı sanılır. Majus kroniği, 1258-1481 yılları arasını anlatır. Dört bölüm olarak yazılan Majus kroniği, Palaiologos hanedanlığı hakkında bilgi verir. Eserin kaynakları olarak Khoniates, Akropolites, Gregoras, Halkondil ve Françis'tir. Majus Kroniği, V. Mirmiroğlu tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

KULLANILMAYAN ESERLER

Bu çalışmada Nicholas Mesarites ve Theodoros Skoutariotes'in eserleri kullanılmamıştır.

Mesarites, Efes Metropolitidir. Mesartesin eserinin 1204-1214 yılları arasını ele aldığı, İznik Rum İmparatorluğunun kuruluşunu anlattığı bilinir. Heisenberg'in tarafından yayınlanan Akropolites eserinde Mesarites'in eserde kullanılmıştır. Clive Foss tarafından İngilizceye çevrilmiştir.

Skoutariotes'in II. Lyon konsülü öncesinde ve sonrasında adı yapılan görüşmelerde adı ön plana çıkar. Synopsis isimli eseri Akropolites'in eserinin devamı niteliğindedir. Heisenberg tarafından yayınlanan Akropolites eserinde Skoutariotes'in eserde kullanılmıştır.

GİRİŞ

IV. Haçlı seferi öncesinde Bizans İmparatorluğu'nda birçok taht kavgası ve hanedan değişimi görülmektedir. Manuel Komnenos, 1180 yılında ölünce yeni imparator II. Aleksios oldu. Tahtta 3 yıl kalan II. Aleksios 15 yaşında ölünce yerine Andronikos geçti. II. Aleksios'un 1183 yılında ölümüyle Andronikos Komnenos 64 yaşında Komnenos hanedanının son üyesi olarak Bizans İmparatoru oldu.¹ Bu dönemde Normanlara karşı savaşıyordu. Normanlar Selanik'i kuşatmışken Andronikos halka zulmetmekteydi. 1185 yılında tutukluların çıkardığı isyan sonucunda Andronikos tahtından edilerek Ayasofya'da II. İsakios Angelos, Basileos² ilan edildi. Komnenos hanedanının son üyesi Andronikos yerine isyancıların desteklediği Angelos hanedanından II. İsakios 12 Eylül 1185 tarihinde imparator oldu.³ Komnenos hanedanı son üyesi Andronikos'un ölümüyle İmparatorluğu yeniden canlandırma çalışmaları son bulduğu gibi 12. yüzyıl reform hareketleri sona erdi. Feodal aristokrasi İmparatorlukta düzeni ele geçirdi. Bizans İmparatorluğu'nda 1185 yılında yaşanan hanedan değişikliği çöküş döneminin başlangıcı sayılabilir. Angelos hanedanıyla topraklı aristokrasi tekrar iktidara geldi.⁴

Philadelpia (Alaşehir) kökenli olan Angeloslar, Bizans İmparatorluğu'nun eski aristokrat ailelerine mensup değildi. Angelos hanedanı tarih boyunca Bizans İmparatorluğunun gördüğü en kötü hanedandır. İmparatorluğa 19 yıl hâkim olan Angeloslar üç imparator döneminde de birbirinden kötü yönetim sergileyerek İmparatorluğu kaçınılmaz felakete hazırladılar. I. Aleksios'un kızı Teodora ve Konstantin Angelos'un evlenmesiyle Angeloslar Bizans İmparatorluğuna girdi. Bu tarihten sonra akrabalık sıfatıyla Angeloslar büyük makamlara geldiler. I. Manuel zamanında devletin içinde büyük nüfuz kazandılar.

Konstantin Angelos'un torunu II. Isakios 1185 yılında tahta oturarak Bizans İmparatoru oldu. II. Isakios'un İmparatorluk döneminde, Normanlar Selanik, Korfu ve Durazzo'dan geri çekildi. Normanlara karşı Andronikos döneminden süregelen savaşta, Bizans General'i Aleksios Branas, Norman kuşatmasını zorlukla atlatabildi. Normanlar, salgın hastalık nedeniyle kuşatmadan geri çekildi.

¹ Edwin Pears, 1885, Fall of Constantinople, London, p. 46.

² Bizans Hükümdarı unvanı.

³ Charles M. Brand, 1968, Byzantium Confronts the West 1180-1204, Harvard University Press, Massachusetts, p. 70.

⁴ M. V. Levchenko, 2007, Bizans Tarihi, çev. Maide Selen, Doruk Yayınları, İstanbul, s.247-250; Hakkı Dursun Yıldız, 1982, "Bizans Tarihi", *Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi*, Görsel Yayınları, c. 3, İstanbul, s. 488.

II. İsakios, Macar Kralı III. Bela'nın on yaşındaki kızı Margarete ile evlendi. Andronikos Komnenos'un iki çocuğunun gözüne mil çekildi. General Aleksios Branas, II. Isakios'a karşı isyan etti. İsyanı Montferratlı Conrad bastırdı, Branas'ı öldürdü.

Conrad, II. Isakios'un kız kardeşi Theodora'yla evlendi. Conrad kısa süreliğine göstermelik olarak Kudüs Krallığı yapan bir İtalyan asilzadesidir. Conrad'ın erkek kardeşi Boniface IV. Haçlı seferinde Haçlı komutanı olarak İstanbul'a gelecekti.

Bulgar ve Sırlar 1186 yılında Bizans İmparatorluğundan ayrılarak kendi devletlerini kurdular. Bulgarların başına Petro, Sırların başına Stephan Nemanya Kral olarak geçti. Bizans İmparatorluğu bu devletleri tanıdığı gibi bu toprakları geri alamamak üzere kaybetti. Ermeniler Kilikya taraflarında başına buyruk hareket etmekteydi.

II. Isakios İmparatorluğu yönetme konusunda tecrübesizdi. Devlet memurluğu adeta pazarda meyve sebze satar gibi oldu. Andronikos döneminde rüşvet ve adam kayırma önlemeye çalışırken, II. Isakios, döneminde rüşvet ve kayırma arttı, donanma ve orduya harcanması gereken para ile saray yaptırıldı ya da zevke sefaya harcandı. Bu durum karşısında halk ağır vergi yükü altında ezildi.⁵

Selahaddin Eyyubi 1187 yılında Hz. Muhammed (s.a.v.) miraca çıktığı günün yıl dönümünde Kudüs'ü fethederek yeniden İslam topraklarına kattı. Selahaddin Eyyubi Kudüs'te tek damla kan akıtmadan düzeni kurdu. II. Isakios, Kudüs'ün Müslümanlar tarafından fethi üzerine yapılacak olan Haçlı seferinin güzergâhının Bizans topraklarından geçeceğini ve Friedrich Barbarossa'nın kendileri için tehlike olduğunu düşünüyordu. Bizans İmparatoru Anadolu Selçuklu Sultanı, Bulgar ve Sırp Krallarıyla Barbarossa'ya karşı ittifak görüşmelerinde bulunudu. Selahaddin Eyyubi ve Bizans İmparatoru arasında Barbarossa'ya karşı anlaşma yapıldı.

Barbarossa tarihin gördüğü en büyük Haçlı ordusuyla Regensburg'dan yola çıktı, Filibe'yi işgal etti. II. Isakios ile Barbarossa Çanakkale boğazından geçmek üzere anlaştı. Alman askerleri Manisa, Ladik, Miryakefalon üzerinden Konya'ya geldi. Rum rehberlerin Haçlı ordusunu terk etmesiyle Selçuklu birlikleri Haçlı ordusuna sürekli tacizde bulundu. Alman ordularının öylece geçip gitmelerine Anadolu Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan izin vermedi.⁶ Alman ordusu zayıf vererek Silifke'ye ulaştı. Barbarossa bu esnada su içmeye giderken atından düşerek öldü. Barbarossa'nın cesedini bulan ordusu başsız kalınca dağıldı. III. Haçlı seferi amacına ulaşamadı.

⁵ Georg Ostrogorsky, 2014, Bizans Devleti Tarihi, çev. Fikret Işıltan, 8 Basım, TTK., Ankara, s. 371.

⁶ Pears, 1885, p. 48.

Barbarossa'nın ölümüyle oğlu Heinrich Alman Kralı oldu, Prenses Constance ile evlenmesi ile Sicilya kralığını da elde etti. Heinrich'in kafasında babasının başaramadığını başarmayı, Kudüs'ü Müslümanlardan alma planlıyordu. 1195 yılında II. Isakios'a ağır hakaret eden mektup yazdı. Mektubunda Selanik ve Durazzo'yu istediği gibi babasının uğradığı zararın tazminatında istedi. II. Isakios bu esnada Bulgar seferi ile meşguldü. Bulgarlar üzerine 1190 yılında harekete geçen II. Isakios ağır bir yenilgiye uğradı. Bizans ordusu Tırnova'ya kadar yaklaşıp Bulgarların başkentine giremedi. Bizans ordusu geri dönerken Balkan geçitlerinde mağlup edildi. İmparator bu felaketten kendini zor kurtardı. Bizans ordusu 1194 yılında Bulgar baskısını ortadan kaldırmak için Lüleburgaz yakınlarında yapılan savaşta yenildi. II. Isakios Macarlarla anlaşarak Bulgarlar üzerine tekrar sefer düzenledi. Ancak 8 Nisan 1195 tarihinde II. Isakios'a ağabeyi III. Aleksios saray darbesi yaptı.⁷ II. Isakios Bulgarlar üzerine sefere çıktığı esnada iktidar hırsıyla yanan ağabeyi III. Aleksios tarafından karısı ve askerlerinin yardımıyla bir saray darbesiyle tahtından edildi. Darbe esnasında Trakya'da olan II. Isakios kaçmaya karar versede Makedonya'da yakalanıp İstanbul'a esir olarak gönderildi. II. Isakios gözlerine mil çekildikten sonra Anemas zindanına kapatıldı.

III. Aleksios, kendini Aleksios Komnenos olarak adlandırdı. III. Aleksios'unda İmparatorluk konusunda kardeşinden geri kalır yeri yoktu, o da yeteneksiz ve savurgandı. Rüşvet ve kayırma ile alt kademedeki memurların üst kademelere çıkarıldığı gibi imparator dilekçeleri okumadan imzalıyordu. III. Aleksios'un karısı imparatoriçe de savurgan, saray adabını bilmeyen ve devlet işlerinde III. Aleksios'a müdahale eden birisiydi.

III. Aleksios, Heinrich'den duyduğu korku sebebiyle 1197 yılından önce Papa III. Coelestinus'un, Katolik ve Ortodoks kiliselerini birleşimi üzerine girişimleri o an için Bizans'ı kurtardı.⁸ Heinrich'i İstanbul'daki bu tür gelişmeler pek ilgilendirmeydi. III. Aleksios, Heinrich'in ücretli askerlerine verilmek üzere "Alman vergisi, Alamanikon (800 kg. altın)" topladı, bu durum İmparatoru halkının gözünden düşürdü.⁹ Toplanan vergiler yetersiz kalınca Kutsal Havariler Kilisesindeki mezarlardan sökülen değerli eşyalarla ödeme yapılmaya çalışıldı. II. Isakios'un kızı İrene ile Heinrich'in kardeşi Suabiyalı Philip Von Schwaben 1197 yılında evlendi. Bu durum Philip'in IV. Haçlı seferine karışmasına neden olacaktı.

Heinrich'in planladığı Haçlı seferi 1197 yılında Messina'dan gemiyle yola çıkması ile başladı. Seferin ilk başlarında Sayda, Beyrut'a kadar ilerledi. Heinrich 28 Eylül 1198 tarihinde

⁷ Ostrogorsky, 2014, age., s. 378; Pears, 1885, p. 58.

⁸ Işın Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, Dünya Yay. İstanbul, s. 168.

⁹ Brand, 1968, p. 121.

Sicilya'da hastalanarak öldü. Heinrich'in ölmesinin ardından Almanya'da iç savaş çıktı. II. Alman Haçlı seferide başarısızlıkla sonuçlandı.¹⁰

Anadolu Selçuklu Sultanlığını kardeşine bırakan Gıyaseddin Keyhüsrev İstanbul'a geldi ve yaklaşık 8 yıl İstanbul'da ikamet etti. III. Aleksios ile dosthane ilişki kurdu, burada bir de evlilik yaptı. Mavrozomes'in kızı ile evlendi. III. Aleksios İstanbul'dan ayrılmasından kısa süre sonra, 1203 yılında kayınpederi Mavrozomes ile Batı Anadolu taraflarına gitti.¹¹

III. Innocent (1198-1216) unvanıyla 8 Ocak 1198 tarihinde Papa seçilen Giovanni Lotario asil bir İtalyan ailesine mensuptu. Papa olduğu zaman 37 yaşındaydı. Paris'te teoloji, Bologna üniversitesinde hukuk okudu. III. Innocent çok ihtiraslı biriydi. İlk kez Papa VII. Gregory tarafından planlanan ve Papa II. Urbanus tarafından başlatılan Haçlı seferini Papalığın tarihi bir görevi olarak görüyordu, bütün kralları kilisenin egemenliği altında tutmayı planlıyordu. Cennette en yüksek yerde olan Papanın dünyada da en büyük hükümdar olması gerektiğine inanıyordu, kendini İsa'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak görüyordu. Siyasi emellerini gerçekleştirmek için eline geçen her fırsatı kullandı. Papa görevine başlar başlamaz kendi adamlarını kilit noktalara yerleştirdi. Herkesin onun gibi düşünmesini istiyordu, itiraza tahammülü yoktu. Papa olduğu zaman arzularını gerçekleştirebileceği bir Avrupa vardı. Heinrich ölmesi ile karısı Constance Sicilya Krallığını ve oğlu Friedrich'i Papanın himayesine bıraktı. Böylece Papa III. Innocent Güney İtalya'daki hâkimiyetini sağladı.¹²

Almanya'da Hohenstaufen İmparatorluğunda 1198 yılında Heinrich'in Sicilya'da sıtımadan ölümüyle yerine otoriteyi sağlamak isteyen kardeşi Philip von Schwaben tahta geçmişti. Karşısına Welf ailesinden Otto von Braunschweig çıkarılınca Almanya'da iç savaş ortaya çıktı. İngiltere Kralı Richard'ın 1199 yılında ölümü üzerine kardeşi Jhon ve yeğeni Arthur iktidar mücadelesine girdiği sırada Fransa Kralı Philippe bu çatışmadan kendine pay koparmaya çalışmaktaydı. III. Innocent kendinden önceki Papalar gibi III. Aleksios ile kiliselerin birleştirilmesi konusunda görüşmelerde bulundu. III. Innocent, Doğu Kilisesini emri altına alıp Roma kilisesini Hristiyanlığın tek merkezi yapmayı düşünmekte idi. Filistin sahilindeki Frank krallığı Papalığın vassallığı altında bulunuyordu. Franklar güçlerini kaybetmişti. Batıdan yardım alamazsa varlığını sürdürmesi zor halde idi. III. Innocent bu sebeple Doğu'ya düzenlenecek Haçlı seferini gerekli görmekteydi. Doğuya yapılacak olan yardım Papa'nın komutası altında olan Haçlı seferi ile yapılmalıydı, Haçlı ordusu Kudüs'ü

¹⁰John Julius Norwich, 2013, Bizans III Gerileme ve Çöküş (1082-1453), çev. Selen Hırçın Riegel, Kabalcı yay., İstanbul, s. 154-157.

¹¹Brand, 1968, p. 138.

¹²Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 167.

tekrar ele geçirmeliydi. Böylelikle hayalini kurduğu bütün Hristiyanların sadece Papalığın altında birleşme fikrini gerçekleştirmiş olacaktı.

Papa III. Innocent IV. Haçlı seferi çağrısını 15 Ağustos 1198 tarihinde yaptı. III. Innocent bu sefere kralların değil sadece asillerin ve halkın katılımasını istiyordu. Nedeni kralların idaresi altında yapılan II. ve III. Haçlı seferinin şahsi çıkarlar, entrikalar, kıskançlıklar yüzünden amacına ulaşamadığı olarak nitelendiriyordu. Amacına ulaşan Haçlı seferi sadece ilk Haçlı seferiydi. İlk Haçlı seferine Kontlar, Dükler, Din adamları ve halk katılmıştı. III. Innocent bu sebeple yolladığı elçi ve din adamlarına yazdığı mektupta verecekleri vaazda asilleri ve halkı heyecanlandırarak sefere katılımlarını sağlamalarını söyledi. III. Innocent hiçbir Krala mektup göndermedi. IV. Haçlı seferinin düzenlenmesi pek de kolay olmadı. Avrupa'da II. Urbanus zamanındaki heves yoktu. Buna rağmen vaizler köy köy dolaşarak Papanın isteklerini yerine getirmeye çalışıyorlardı. Köylüleri Papanın isteği doğrultusunda kutsal savaşa gitmek üzere kandırıyorlardı. Papa sefere mali açıdan güç temin etmek için 1199 yılında yeni bir vergi koydu. Bu vergi daha sonra "Papalık Gelir Vergisi" haline gelecekti.¹³

III. Innocent, Haçlı seferlerinde yapılan hataları incelerken üç nokta üzerinde durdu. Bunlar savaşa ilgisi olmayan birçok kişi haça sahip çıkması, seferin başındaki komutanların yeteneksizliği ve sefere mali açıdan az miktarda para toplanmasıydı. Papa bu sorunların yeni düzenlenecek seferde olmayacağından emin olmak istedi. Papalık önderliğinde yapılacak seferde asker toplanması, mali konular ve komuta zincirini Papalık denetleyecekti. Papa bu sefere katılan askerlerin günahlarından arınmış olacaklarını, silahaltında oldukları sürece bu dünyada ve öbür dünyada cezalandırılmayacaklarını söyleyerek onları cesaretlendiriyordu. III. Innocent seferin ekonomik boyutu için kiliselere bağış kutusu koydurdu. Sefere beklenen ilgi olmadı, yoksulların çoğu haça sahip çıktı ve kiliselere yerleştirilen bağış kutuları dolmadı. Papa III. Innocent Mart 1199 tarihinde harekete geçmeyi planladığı seferi başlatamadı. Sefer Papanın elinden kayıp gitmekteydi. Avrupa'daki iç karışıklıklar ve savaşlar Papayı durdurma noktasına geldi. IV. Haçlı seferi için 1199 yılında ikinci kez çağrı yapıldı.

Papanın Haçlı seferi çağrısını Fransa'da yayan Foulque de Neuilly, yeni bir Haçlı savaşı için insanları ikna etmeye çalışıyordu. Foulque, Paris yakınlarında doğmuştu. Fransa'da Paris Piskoposluğuna bağlı Neuilly kilisesinde rahiplik yapan Foulque, Fransa'da dolaşarak vaazlar veriyordu. III. Innocent Haçlı seferi çağrısı için bu konuda ona gerekli yetkileri verdi. Foulque I. Haçlı seferlerindeki Pierre Lermite gibi hırpani ve sefil biri değildi, iyi giyimli, kendisine saygı duyulan hitabet yeteneği gelişmiş bir vaizdi.¹⁴ Foulque, İngiltere Kralı Richard karşısında

¹³ Işın Demirkent, 1996, "Haçlılar", *DİA.*, c. 14, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul, s. 538; Papalık bu vergileri sürekli hale getirerek kiliselerden gelir elde etti.

¹⁴ Pears, 1885, p. 228.

gururunu, şehvi ihtiraslarını ve hassaslığını terk etmesini söyleyecek kadar korkusuz ve pervasız birisiydi.¹⁵ Robert de Clari, Foulque için '' O kadar namuslu bir adam ki Tanrı ona çok büyük mucizeler gösteriyordu, bu rahip deniz aşırı ülkelere götürülecek kadar çok servet elde etmişti'' diye söyledi.¹⁶

Foulque 28 Kasım 1199 tarihinde Champagne'de Ecry şatosunda Thibaut'ın dostu ve komşuları olan şövalyeler için düzenlediği turnuvaya katıldı. Thiubat 22 yaşında genç bir konttu. 2 yıl önce Akka'da ölmüş olan Filistin Haçlı Kralı Henry Champagne'nin kardeşi, İngiltere ve Fransa krallarının yeğeniydi. Turnuvada mızrakla yapılan atışlar bittikten sonra asilzadeler arasında toplantı yapıldı, Thibaut orada bulunan şövalyelerden Papanın çağrısını dinlemek üzere gönderilen Foulque'yi dinlemelerini istedi. Foulque'nin ateşli konuşmalarından etkilenen Thibaut, Blois Kontu Louis, Yüksek Yargıç Gautier, Simon Montford, Renaud Montmirial, Flandre Kontu Baldwin, Champagne Mareşali Geofroi Villehardouin ve diğer asiller haçı kabul ettiler ve yemin ettiler.¹⁷ Autun Piskoposu, Auvergne bölgesine mensup bir şövalye gurubuyla Haçlı seferine katılacağını ilan etmişti. Rheiland'da Halberstad Piskoposu ile Katzenellenbogen komşularından birçoğu Haçı kabul ettiler. Kuzey İtalya'daki arazi sahiplerinden bir kısmı Boniface Montferrate idaresinde Haçı kabul ettiler. Papa III. Innocent, Hohenstaufen hanedanının sadık dostu ve müttefiki olan Boniface'nin katılımından endişe duysa da Haçlı seferinin karşılık bulmasından oldukça memnundu.¹⁸

Asiller ne zaman yola çıkacaklarını ve hangi yolu izleyeceklerini kararlaştırmak üzere bir toplantı yaptılar. Toplantıda Haçlı seferi için yeterli sayıya ulaşamadıklarına karar verdiler. Onlar 1200 yılında 2 ayda bir Champagne'de toplandılar. Haçlı olan tüm asiller Kontlar ve Baronlar toplantıya katıldı. Seferi Doğu Avrupa üzerinden kara yoluyla yapmak riskli bulundu ve deniz yoluyla Mısır'a gitmeyi planladılar. Mısır'a düzenlenecek sefer için gemiye ihtiyaç vardı, Baldwin dışında asillerin hiçbirinin filosu yoktu.¹⁹

Haçlı seferi için yapılan toplantı da belirlenen habercilere her türlü yetkiyi vererek göndermeyi kararlaştırdılar. Thibaut, Baldwin ve Louis iki haberci seçti, bu altı kişi Mısır'a gemiyle gitmek için gerekli anlaşmaları yapma konusunda yetkili oldu. Thibaut'ın seçtiği habercilerden birisi Geofroi Villehardouin'di. Altı habercinin elinde boş fermanlar ve mühürler vardı. Haberciler nereye giderse gitsin hangi anlaşmayı yaparsa yapsın anlaşmalar kabul

¹⁵ Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s.168-169.

¹⁶ Robert de Clari, 2000, İstanbul'un Zaptı 1204, çev. Beynun Akyavaş, TTK., 2 Baskı, Ankara, s. 1.

¹⁷ Geoffri De Villehardouin-Henry De Valenciennes, 2008, IV. Haçlı Seferi Kronikleri, çev. Ali Berktaş, İş Bankası Yay., İstanbul, s. 3-4.

¹⁸ Steven Runciman, 2008, Haçlı Seferleri Tarihi, çev. Fikret İşıltan, c. III, TTK., 3 Baskı, Ankara, s. 98.

¹⁹ Villehardouin, 2008, age., s. 6; Donald M. Nicol, 2000, Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkileri Üzerine Bir Araştırma, çev. Gül Çağalı Güven, Sabancı Üniversitesi Yay., İstanbul, s. 121.

edilecekti. Haberciler Venedik'e doğru yola çıktılar, çünkü Venedik'te kendilerine lazım olan gemileri bulabileceklerini düşündüler. Bu durumun asıl sebebi Mısır'a taşıma konusunda uzman olan iki devlet Pisa ve Ceneviz'in birbiriyle savaş içinde olduğundan dolayı Venedik'e gittiler.

Venedik Dük'ü Enrico Dandolo ve haberciler arasında Mısır'a düzenlenecek Haçlı seferinde ordunun taşınması üzerine görüşme yapıldı. Nisan ayında haberciler ve Enrico Dandolo arasında antlaşma imzalandı. Haçlılar Venedik'e 85.000 gümüş mark karşılığında 4.500 şövalye ve atları, 9.000 seyis ve 20.000 yaya asker için gemi yapımı, Haçlı ordusunun bir yıllık yiyeceğini (6 kişiye 3 kg.un, tahıl ve sebze yanında şarap her at için 25 kg. yem) temin etmeyi ve alınan toprakların ya da ganimetin yarısı Venedik'in olması şartı karşılığında Venedik 50 gemi 7.000 askerle sefere katılmayı kabul etti.

85.000 markı ödemenin yolu bir yıl içinde 33.500 askere ulaşılması gerekti. Bu kadarı askeri toplamak Avrupa'nın içinde bulunduğu şartlarda zor bir durumdu. Villehardouin anlaşma imzalandıktan sonra Venedik bankasından 2.000 mark borç aldı, parayı Dandolo'ya anlaşmaya başlama bedeli olarak verdi. Venedik tüm tersanelerinde Haçlı seferi için gerekli olan gemilerin yapımına başladı. Anlaşma Papa'ya danışılmadan imzalanmıştı, daha sonra Papa'dan da onay alındı.²⁰

Villehardouin anlaşma imzalandıktan sonra haberi iletme için geri döndüğünde Thibaut'ı hasta ve can çekişir bir halde buldu. Thibaut, VII. Louis'in torunu hem Fransa Kralı Philip Auguste'nin hem de İngiltere Kralı Richard'ın yeğeni olduğu için Haçlı olmak onun kanında vardı. Thibaut'ın ölmü ve ardından Haçlılar için önemli sayılan Foulques'in ölmüyle Haçlı seferi için yeni bir lider seçilmesi gerekiyordu. Haçlılar kendi aralarında toplanarak Boniface'yi lider seçtiler.²¹ Boniface, Notre Dame Soissons Manastırına gelerek liderliğini kabul etti. Thibaut'un sefer için hazırladığı parası (50.000) ve adamlarını alarak Haçlı seferi lideri oldu.

Montferat ailesinin doğu ile ilişkileri güçlüydü. Boniface'nin abileri Kudüs kraliçeleriyle evlenmişlerdi. Kudüs tahtının vârisesi olan Maria Montferrat'ta yeğenydi. Boniface'nin lider olmasıyla Haçlı seferleri idaresini Papa III. Innocent'ten çekip aldı. Boniface 1201 Ağustos'unda Philip von Schwaben yanına Almanya'ya gitti.²²

Philip von Schwaben Filistin'den ziyade Bizans ile ilgiliydi. Aslında Philip'te abisi Heinrich gibi Bizans'a hâkim olmak istiyordu. Philip, III. Aleksios tarafından tahttan indirilen

²⁰ Villehardouin, 2008, age., s. 6-11; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 169; Nicol, 2000, Bizans ve Venedik., s. 122.

²¹ Pears, 1885, p. 238.

²² Villehardouin, 2008, age., s. 11-12; Clari, 2000, age., s. 2; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 169-170.

II. Isakios'un kızı İrene Angelos ile evliydi. Philip'in 1201 yılı sonlarında kayınpederi ile kayın biraderi IV. Aleksios zindanda hapis tutuluyordu. II. Isakios, kızı İrene'ye intikamını alması için mektup yazdı. İmparator III. Aleksios bir süre sonra IV. Aleksios'u hapisten çıkararak serbestçe hareket etmesine imkân tanıdı. III. Aleksios Trakya'ya giderken IV. Aleksios'u yanında götürdü. IV. Aleksios babasının tavsiyesine uydu ve Pisalı bir ticaret gemisine binerek kaçtı. IV. Aleksios'un kaçıışı için önceden gereken planlar yapılmıştı. Gemiye ulaştınca saçını kestirip Latin kıyafeti giyen IV. Aleksios tanınmamak için uğraştı. III. Aleksios, IV. Aleksios'un kaçtığını fark edince gemileri arattı ama IV. Aleksios iyi kamufule olduğu için fark edilmedi. Sicilya'ya ulaştınca kız kardeşi İrene'nin yanına giden IV. Aleksios, Philip'in sarayında bulunduğu sıralarda Montferatte ile karşılaştı. Burada Philip, Montferatte ve IV. Aleksios'un aldıkları kararlar ileride Bizans'ın hâkimiyetini sonlandıracaktı.²³

IV. Haçlı seferinin başlangıçtaki hedefi Kudüs'ü tekrar ele geçirmektir. Bunun için Mısır üzerinden hareket ederek İslam güçlerini yok etmeyi planladılar. Venedik'in Haçlı seferine katılması durumu değiştirdi. Eyyubi Devletini Selahaddin Eyyubi'den sonra yöneten Melik Adil Mısır üzerine bir Haçlı seferini engellemek için Venedik ile antlaşma yapmak üzere oğlu Kamil'i, Enrico Dandolo'nun yanına gönderdi. 1202 yılında Mısır naibi olan Kamil, iki devlet arasında ticari ilişkiler göz önüne alınarak yapılan bir antlaşmayla Haçlı seferinin önüne geçmeyi başardı. Dandolo ve Kamil aralarındaki ticaret antlaşmasını gizli tutarak Haçlılarla Venedik'in daha önce yaptığı anlaşmanın bozulmamasını sağladı. Dandolo ve Kamil arasında yapılan anlaşma İskenderiye ve Dimyat limanlarına gelecek olan Venedik gemilerinin limanlara girişini ve korunmasını taahhüt edilmesi karşılığında Mısır'a düzenlenecek olan sefer, Venedik tarafından desteklenmeyecekti.²⁴ Bu durum Danolo'nun Bizans'tan intikam almak için önüne gelen bir altın tepsiydi. Haçlı seferinin yönü Mısır yerine İstanbul üzerine olması şartlar olgunlaşmaya başladı.

Venedik tarihinde önemli bir yeri olan Enrico Dandolo, Bizans tarafından sevilmeyen ve IV. Haçlı seferinin kötü adamı olarak gösterilen bir şahsiyetti. Dandolo, 1 Ocak 1193 tarihinde Venedik Dükü oldu. Haçlı seferi sırasında yaklaşık 85 yaşında ve gözlerinin az gördüğü söylenirdi. İbnü'l-Esir Enrico Dandolo için "Yaşlıydı ve gözleri görmüyordu, Ata binince atın gemini başkası tutarak götürürdü" dedi.²⁵ Dandolo kararlı ve fanatik bir kişiydi. Hayatını Venedik'e hizmetle geçirdi. 1172 yılında Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'a

²³ Niketas Khoniates, 2004, Niketas Khoniates'in Historyası (1195-1206), çev. Işın Demirkent, Dünya Kitapları Yay., İstanbul, s. 103-104.

²⁴ Amin Maalouf, 1998, Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri, çev. M. A. Kılıçbay, Telas Yay., 2 Baskı, İstanbul, s. 285-286; P.M. Holt, 1999, Haçlılar Çağı, çev. Özden Arıkan, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, s. 63-64.

²⁵ İbnü'l-Esir, 1987, İslam Tarihi El- Kamil Fit- Tarih Tercümesi, çev. Ahmet Ağrakça- Abdülkerim Özeydin, c. 12, Bahar Yay., İstanbul, s. 159.

başarısız barış teklifini getiren heyette bulundu. Bazı tarihçiler Dandolo'nun inatçılığı ve ukalalığı nedeniyle Manuel tarafından kör edildiğini söylemektedir. Başka bir görüşe göre Dandolo İstanbul'da karıştığı bir kavgada kafasına yediği darbe sonucu kör olduğunu ya da gözlerinin az gördüğü söylemekteydi. Dandolo Bizans'a düşman ve kin tutmaktaydı, bu düşmanlık siyasi ve ekonomikti. Dandolo, III. Aleksios ile uzun süren görüşmelerde bulundu ve ticari zekâsı sayesinde Venedik'in kaybettiği ticari ayrıcalıkları Bizans'tan geri kazandı. Dandolo'nun Bizans'a savaş açacak bir ordusu yoktu. Bizans'tan nefret eden aç gözlülükle onların mallarını ele geçirmek isteyenleri arıyordu, Dandolo'nun karşısına Haçlı habercileri çıktı. Dandolo Mısır yerine Bizans'a yapılacak seferi hedefliyordu.²⁶

Haçlı seferine katılacak olanlar Haziran 1202 tarihinden sonra Venedik'e gelmeye başladı. Venedikli görevliler onları San Nicolo di Lido adasına yerleştirdiler. Venedik Haçlıların her türlü ihtiyaçlarının bulunabileceği bir pazar hazırladı. Günler geçtikçe Haçlılar sefer için beklenen asker sayısına ulaşamadı. Haçlıların Venedik ile yaptıkları antlaşmadaki parayı ödeyebilmesi için 34.000 mark eksikleri vardı. Haçlı seferi bu noktada tıkanıp, yaklaşmakta olan kış karşısında ilkbahara kadar orduyu ellerinde tutmaları mümkün değildi.

Bu esnada Dandolo Haçlılara bir teklifte bulundu. Dalmaçya'ya hâkim olan Venedik Macarlarla sorun yaşıyordu ve Venedik Macarlara üstünlüğünü kabul ettiremiyordu. Haçlılar Venedik'e Macarlar konusunda destek olursa bölgedeki önemli merkez Zara alınarak, Haçlıların borçları ödenebilirdi. Haçlılar Ancak Doğuda bir büyük zafer kazandıktan sonra borç ödenebilirdi, Zara seferinden elde edecekleri ganimetlerle borçlarını ödemeyi mantıklı buldular. Böyle bir fikir Ortaçağın feodal kavramıyla uygundu.

Haçlılar kendi aralarında çıkan tartışmada Hristiyan şehre saldırmanın doğru olmadığını düşündüler. Zara Haç kuşanmış, İmre'ye yemin etmiş Katolik bir Macar şehriydi. Zara'nın Venedik açısından önemi gemi yapımına uygun ağaçların Dalmaçya ormanlarından sağlanıyor olmasıydı. Dandolo, San Marco Kilisesinde 8 Eylül 1202 tarihinde yapılan törenle Haç kuşandı ve 21.000 kişiye ulaşan Haçlı ve Venedik ordusuna yol göstererek komutan olmayı kabul etti.²⁷

Büyük bir Haçlı filosu Kasım 1202 tarihinde Zara'ya yelken açtı. Gemiler tam teçhizatlıydı ve bir şehri kuşatmak için gerekli olan 300'den fazla kuşatma aracı, mancınık ve çakalos vardı. Zara seferi Haçlı seferinin Papa'nın elinden kaydığı en önemli işaretiydi. Bu sefer Haçlılar tarafından Papa'ya danışılmadan verilmiş bir karardı. Papa Zara seferini öğrendiğinde Haçlı askerlerine mektup göndererek Hristiyan şehre saldırmamalarını söyledi. Enrico Dandolo, Kontlara ve Baronlara şehrin ele geçirilmesi konusunda bana söz verdiniz

²⁶ Khoniates, 2004, age., s. 106; David Nicolle, 2013, Dördüncü Haçlı Seferi 1202-04, çev. Gürkan Ergin, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul, s. 23.

²⁷ Pears, 1885, p. 243; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 171.

şimdi sözünüzü tutmanızı istiyorum dedi. Haçlılar Zara'nın yüksek surlarla çevrili zengin bir kent olduğunu gördüler. Haçlı komutanları verdikleri sözü yerine getirerek Zara'ya taarruz ettiler. Haçlılar ilk olarak limana saldırı düzenledi, sağlam olan zinciri kırarak karaya çıktılar. Kentleri işgal edilen Zara halkı bir elçi heyeti oluşturarak Dandolo'ya gönderdi. Heyet kenti ve tüm mülklerini canlarına dokunulmaması koşuluyla teslim edeceklerini söyledi. Dandolo ve Baronlar heyete bu kararı meclise danışmadan alamayacaklarını söyledi. Bu sırada Haçlılardan bazı kişiler Zara'lı elçilerle görüşerek Haçlıların kente saldırmayacağını söyledi ve elçileri geri gönderdi. Dandolo meclisten şehrin teslimi kararını aldıktan sonra elçilerin gittiğini görünce şehrin kuşatılmasını söyledi. Sabahtan şehir kuşatıldı ve burçlar dövülmeye başlandı. Tam bu sırada şehrin ahalişi canları bağışlanmak koşuluyla şehri Dandolo'ya teslim etti. Dandolo Bararonlara ve Kontlara giderek şehrin zengin olduğunu ve ikiye bölünmesini teklif etti. Venedikliler liman tarafını alırken Fransızlar şehrin öteki tarafını aldı. Birkaç gün sonra Fransızlar ve Venedikliler arasında büyük bir kavga çıktı. Askerler silahlarına sarıldılar; kılıçlar, mızraklar, arabalet (kundaklı mızrak) kullanılan kavga şehrin her yerine yayıldı. Kavga iki ordu kırılmadan ayrıldı. Zara seferi Papa III. Innocent'i sinirlendirdi, Papa sefere katılanları afroz etti. Papa III. Innocent, Dandolo hariç sefere katılan tüm Haçlıları affetti.²⁸

Haçlılar kışı Zara'da geçirmeye karar verdiler. Boniface ve yanındakiler 15 gün sonra Zara'ya geldi. Bir süre sonra Alman Kral'ı Philip von Schwaben'den Haçlılara mektup geldi. Gelen mektupta Alman Kralı Philip von Schwaben kayınbiraderi IV. Aleksios'un tahtından haksız yere mahrum edildiğini, Haçlıların hakkından mahrum edilen IV. Aleksios'un hakkını almasını da yardımcıları ise Kutsal topraklara yapılacak Haçlı seferinde IV. Aleksios onlara yardım edecekti. IV. Aleksios Haçlılara Bizans tahtına oturduktan sonra 200.000 mark gümüş, erzak, masraflarını kendinin karşılayacağı 10.000 asker ve Kutsal toprakları koruyacak 500 şövalyeye ömrü boyunca bakmayı teklif etti. Mektubu getiren elçiler böyle bir teklifin kaçırılmaması gerektiğini söyledi.

Haçlılar kendi aralarında İstanbul'a gidilip gidilmeyeceğini tartıştılar. Cîteaux tarikatından Vaux Manastırı başrahibi bu anlaşmayı kabul etmenin Hristiyanların üzerine sefer yapmak olduğunu, Haçlıların bu yola kutsal topraklara gitmek için çıktıklarını söyledi. İstanbul'a sefer düzenlenmesini isteyen tarafın görüşü kutsal topraklara yapılacak seferin Yunanistan ya da Mısır üzerinden olacağını bu anlaşmayı yapmazlar ise rezil olacaklarını söylediler. Boniface ve Dandolo kutsal topraklara gitmenin yolu olarak önce bu teklifi kabul edip sonra Kudüs'e gidileceğini söylediler. Boniface, Baldwin, Louis ve Hugues anlaşmayı

²⁸ Villehardouin, 2008, age., s. 22-26; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 172.

yapacaklarını söylediler, elçilerle görüşerek fermanları mühürlediler. IV. Aleksios'un Paskalya'nın 15'inde Haçlılara katılması beklendi.

Venedik'in dış politikadaki amacı İstanbul'un imtiyazlarını ele geçirmektir. Dandolo'ya göre dünyanın merkezi Kudüs değil İstanbul'dur. Bu doğrultuda İstanbul'a sefer düzenlenmesi Dandolo için önemlidir. Ancak Haçlılar arasında seferin amacından saptığını düşünenler, Hristiyanların üzerine IV. Aleksios'a yardım için sefere gitmeyi reddettiler. İstanbul'a gitmek istemeyenlerin bir kısmı gemilere binerek ülkelerine geri dönerken bir kısım Haçlılar gemilerine binerek Marsilya'ya oradan da Kutsal topraklara hareket ettiler ama bu düzenledikleri seferin hiçbir işe yaramayacaklarını bildikleri halde gittiler.²⁹

IV. Aleksios 25 Nisan 1203 tarihinde Zara'ya geldi, Haçlılar tarafından imparator ilan edildi. Zara'dan İstanbul'a doğru hareket eden Haçlılar, Draç ve Korfu adasına gittiler. Korfu limanından 24 Mayıs'ta hareket ettiler. Eğriboz adasında Boniface, Baldwin, IV. Aleksios ve yanındakiler karaya çıkıp silah kuşandılar. Haçlılar Çanakkale'ye gelince gemilerini hazırladılar, diğer nave, kadirga ve yük gemilerini beklediler. İstanbul'un Ayastefanos limanına 23 Haziran 1203 tarihinde gelen Haçlılar şehre hayran kaldı. Villehardouin İstanbul'a gelen Haçlılardan şehrin güzelliği karşısında etkilenmeleri üzerine şunları söyledi:

“Konstantinopolis'i hiç görmemiş olanlar uzun uzun kenti seyretti; çünkü bütün yeryüzünde bu kadar zengin bir kent bulunabileceği aklının bir köşesinden geçmemiştir. Kenti çepeçevre kuşatan o yüksek surlara, zengin burçlara insan kendi gözüyle görmese bu kadar çok olduklarına asla inanmayacağı o zengin saraylara ve yüksek kiliselere ve tüm kentleri geride bırakan bu kente uzun uzun baktılar. Ve biliniz ki içlerinden, bu görüntü karşısında tüyleri diken diken olmayacak kadar yiğit kimse çıkmadı. Bunda da şaşırılacak bir şey yoktu; çünkü dünya yaratıldığından bu yana hiçbir insan hiçbir zaman bu kadar büyük bir işe girişmemiştir.”³⁰

Haçlılar Ayestefanos kilisesinde toplandılar. Dandolo onlara İstanbul hakkında bilgi veren konuşma yaptı:

“Senyörler, ben bu ülkenin durumunu sizlerden daha iyi bilirim, çünkü vaktiyle burada buldum. Siz insanların şimdiye dek giriştikleri en büyük ve en tehlikeli işe atıldınız. Bu nedenle akıllıca davranmak yerinde olacaktır. Biliniz ki karadan gidersek toprak büyük ve geniştir insanlarımız yokluk ve kıtlık içindedir. Erzak aramak için etrafa dağılacaklardır bu topraklar kalabalıktır kendi adamlarımızı koruyabilecek sıkı önlemler almalıyız. İleride buğday ve çeşitli yiyecekler yetişen adalar vardır. Oraya gidip erzakımızı toplayalım, yeterli erzakı edince kentin önüne gideriz.”³¹

²⁹ Villehardouin, 2008, age., s. 26-30; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 173.

³⁰ Villehardouin, 2008, age., s. 37.

³¹ Villehardouin, 2008, age., s. 37-38.

Diğer Haçlı gemileri 24 Haziran 1203 tarihinde İstanbul'a geldi Anadolu yakasına, Üsküdar, Kadıköy limanına yanaştı.³²

III. Aleksios, Haçlılar İstanbul'a gelmeden haklarında bilgi toplamaya çalışsada ne kendisi için ne de Bizans İmparatorluğu için kayda değer bir şey yapmadı. Danışmanları silah alınması, gemi yapılması gerekli dediklerinde III. Aleksios orada hiç yokmuş gibi davrandı. Hamamlar inşa ettirip tepeleri düzleştirerek bağlar diktirmekle meşguldü. Gemi yapımı için ağaç kesmeye niyetlenenler, ormanları koruyanlar tarafından tehdit edildi. Neden olarak bu dağların İmparatorun av eğlenceleri için ayrıldığını söylendi. İmparatorun kayınbiraderi Donanma komutanı Mikhail Stryphnos dümenleri, çapaları, yelkenleri ve halatları satarak Bizans tersanelerinin boş kalmasına neden oldu. İmparator yaklaşan Haçlı tehlikesini, Zara'da IV. Aleksios İmparator ilan edildikten sonra fark etti. Hemen çürümüş olan 20 geminin tamir edilmesi emrini verdi. Şehir surları sağlamlaştırılarak surların dışındaki evlerin yıkılması talimatını verdi.³³

Üsküdar'a yerleşen Haçlılar çevreyi keşif ve devriyeye çıktığı sıralarda III. Aleksios'un 500 şövalyesiyle karşılaştılar. Haçlılar şövalyelerle karşılaştıkları ilk çarpışmada zafer kazandılar. Bizans şövalyelerinin ganimeti Haçlıların eline geçti. III. Aleksios ertesi gün Haçlılara haberci göndererek topraklarına neden geldiklerini sordu, Haçlılara yiyecek ve para teklifinde bulundu. Haçlılar ise III. Aleksios'a zorla gasp ettiği tahtı IV. Aleksios'a geri verme şartını sundu. Haçlılar IV. Aleksios'u kadırgaya bindirip İstanbul halkına göstererek şöyle dediler:

“ İşte gerçek efendiniz; ve şunu bilinki biz size kötülük etmeye değil, eğer gerekeni yaparsanız sizi korumaya kollamaya geldik. Çünkü senyörünüze itaat eder gibi itaat ettiğiniz kişi, sizi Tanrıya ve mantığa karşı gelerek, günah işleyerek emri altında tutuyor. Onun senyörü ve kardeşi olan adama nasıl ihanet ettiğini de biliyorsunuz; çünkü onun gözlerini oydurdu ve imparatorluğunu haksızca, günah işleyerek elinden aldı. Ama işte gerçek mirasçı burada; eğer ona bağlanırsanız, gerekeni yapmış olacaksınız; eğer bunu yapmazsanız, biz de size karşı elimizden geleni ardımıza komayız” dediler.³⁴

Şehir halkı söylenenler karşısında İmparator III. Aleksios'tan korktukları için bir şey yapamadılar. Ertesi gün toplanan mecliste savaş kararı çıktı, öncülük görevi Baldwin'e verildi. Güneşin doğmasıyla sabahtan askerler gemilere binerek karşıya geçtiler. Haçlılar Galata'da karaya çıktılar ve Haliç'i kapatan zincir ile kuleleri parçalayarak Haliç'e girdiler. Bizans halkı askerleriyle beraber şehri Haçlılar karşısında savunuyordu. 17 Temmuz 1203 sabahı merdivenler dayayıp surlara çıkılmaya çalışan Haçlılar, surda bir delik açmayı başardılar.

³² Işın Demirkent, 1994, "Haçlı Seferleri", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c. 3, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yay., İstanbul, s. 488.

³³ Khoniates, 2004, age., s. 109.

³⁴ Villehardouin, 2008, age., s. 42.

Bizans surun bu bölgesini paralı İngiliz ve Danimarka'lı baltalı birliklerle savundu. Dandolo kadırgasını karaya oturttu, kumsala inerek aziz Markos sancağını dikti. Askerlerine taarruz emrini verdi. Venedikliler denizden saldırıya geçti. Dandolo surları aşabilmek için devasa köprüler yaptırmıştı, bu köprüler gemilere bağlandı 3 şövalye yan yana bu köprülerden geçebiliyordu. Haçlılar surlara bitişik olarak yapılmış evleri ateşe verdiler. Blakhernai sarayı ve Evergetes Manastırı arası bu yangında yandı kül oldu. Bu olaylar üzerine imparator silahına sarılarak saraydan dışarı çıktı, surların önünde muazzam Haçlı ordusunu gördü. İmparatorun damadı Laskaris sabırsızca davranıp düşman üzerine saldırarak İmparatorun kuvvetlerinin düzeni bozuldu, III. Aleksios bu durumdan endişelenerek geri çekildi. Bizans'ın geri çekildiğini gören Haçlılar arkalarından kovaladılar. III. Aleksios götürebileceği kadar hazinesini ve ailesini yanına alarak İstanbul'dan kaçtı. Şehirden kaçma planını yanındaki birkaç hizmetçisine söyledi. Kızlarından yalnızca İrene'yi yanına aldı. 10 kenterene altın, inciler ve mücevherler alarak askerlerin nöbet saatinde akşam vakti saat sekiz civarı yola çıktı. Süratle Burgaz körfezinde olan Develetos'a gitti. Canını düşünerek korkakça davranan III. Aleksios, 8 yıl 3 ay 10 gün hükümdarlık yaptıktan sonra tahtı kendi rızasıyla terk etti.³⁵

Bizans halkı sabah uyandıklarında imparatorlarının şehirden kaçtığını duydu. Bizans yöneticileri hapiste bulunan II. Isakios'u 18 Temmuz 1203 tarihinde hapisten çıkararak yeniden tahtına oturttu. II. Isakios'un ikinci imparatorluk dönemi başlamış oldu. II. Isakios'un Haçlılara gönderdiği elçilik heyeti, onun yeniden imparator ilan edildiğini bildirdi ve böylece Haçlılar saldırıyı durdurdu. Haçlılar IV. Aleksios'un yanına elçilik heyeti vererek saraya gönderdiler. Heyette Villehardouin de bulunuyordu. Villehardouin, II. Isakios ve diğer katılanların törene, zengin gösterişli kıyafetlerle katıldıklarını söyler.

Törenden sonra Haçlılar oğlu ile imzalanan anlaşmayı II. Isakios'unda onaylayarak gereğini yapmasını istedi. II. Isakios bu anlaşmanın çok ağır olduğundan yakındıysa da surların dışında taaruza hazır Haçlı ordusu karşısında anlaşmayı imzalamaya mecbur edildi. Ayasofya'da yapılan törenle IV. Aleksios, babası II. Isakios ile birlikte 1 Ağustos 1203 tarihinde ortak imparator ilan edildi. III. Aleksios İstanbul'dan kaçarken sarayda olan az miktardaki parayı da alıp kaçmıştı. II. Isakios hazinede kalan az miktardaki parayı Haçlılara verdi. IV. Aleksios'un Haçlılara verdiği sözü Bizans imparatoru olduğunda ödemenin çok zor olduğunu anladı. Haçlılara borcunu ödemenin yollarını aramaya başladı. Halka ek vergiler koydu. Kiliselerdeki değerli eşyalar eritilerek Haçlılara altın ve gümüş olarak verdi.

İstanbul'dan kaçan III. Aleksios Develtos'tan ayrılarak Edirne'ye gitti. İstanbul'u yeniden ele geçirmeyi düşündü. IV. Aleksios Haçlıların yanına giderek III. Aleksios'a karşı

³⁵ Clari, 2000, age., s.15-20; Khoniates, 2004, age., s.114-118.

sefere çıkmayı teklif etti. Boniface 16 kentanare altın karşılığında III. Aleksios'a karşı sefere çıkmayı kabul etti. IV. Aleksios'un kendisi üzerine Haçlılar ile geldiğini öğrenen III. Aleksios uzaklara kaçtı.³⁶

IV. Aleksios İstanbul'a dönünce babasının tahttan indirilmesinde amcasıyla iş birliği yapanları astırdı. IV. Aleksios zamanını içki içerek kumar oynayarak geçirmekte idi. Haçlılara ödeyeceği para için çare aramadı. IV. Aleksios Haçlılara kendisine paskalyaya kadar süre tanımalarını istedi. Haçlılar bu duruma tepki gösterecekler de parayı almadan da İstanbul'dan ayrılmak istemiyorlardı. Süre uzadıkça Haçlılar çevredeki köylüleri yağmaladılar, surların dışında halkın can güvenliği kalmadı. Bu durum İstanbul halkını öfkeliyordu. Haçlılar sarhoş olarak sokaklarda durmadan olay çıkarmaktaydılar. Birkaç Fransız Haçlı Müslüman mescidini ateşe verdi.³⁷ Çıkan yangında şehrin büyük bir bölümü yandı. Bu yangından sonra hiçbir Haçlı İstanbul içinde kalmaya cesaret edemedi. IV. Aleksios, Aleksios Murtzuphlos ile (çatık kaşlı) Haçlılara karşı çarpışmayı göze aldıysa da pek bir başarı elde edemedi.

Haçlılar IV. Aleksios'un verdiği sözü tutmaması üzerine ona bir heyet gönderdiler. Haçlı heyeti, baba oğul İmparatora verdikleri sözü tutmadıklarını söyledi, heyet sarayda İmparatora meydan okudu. O güne kadar hiçbir kimse İmparatora sarayında meydan okumamıştı. Elçiler geldikleri gibi atlarına binerek Dandolo'nun yanına gittiler.

Bizanslılar o an savaşın başladığını fark ettiler ve bir plan yaptılar. Gemileri odun ve yanacak malzemelerle doldurup Haçlıların üzerine gönderdiler. Venedikliler yanan gemilere kancalar atarak kendi gemilerinden uzaklaştırdılar. Venediklilerin bir tek zararı vardı o da nakliye gemisinin biri yanmıştı. IV. Aleksios'un oluşturduğu sorunları çözememesi üzerine Bizans yöneticileri bu krize bir son vermek için Büyük Kilise'de toplandı, yeni bir İmparator arayışına gitti. Ortak kararlaştırdıkları isim Aleksios Murtzuphlos oldu. II. İsakios bu sırada ölüm döşeginde yatıyordu. IV. Aleksios, bu durumu haber alınca Boniface'den yardım istedi. Murtzuplos, akrabalarını yanına alarak İmparatorluk hazinesinden sorumlu kişiyi kandırarak IV. Aleksios'un tahtından indirilerek hapse atılmasını sağladı. Murtzuplos'un isyanı Bizans tahtını ele geçirmesiyle sonuçlandı. Hapiste tutulan IV. Aleksios'a iki defa kupa içindeki zehri içti ama panzehir aldığından bir işe yaramadı. Hapiste tutulan IV. Aleksios'un ölmesini istemeyenler zehirlenmesine engel olmaya çalışsa da boğularak öldürüldü. Bir süre sonra II. Isakios ölünce taht Murtzuplos'a kaldı. IV. Aleksios 6 ay 8 gün İmparatorluk yaptı.³⁸

³⁶ Khoniates, 2004, age., 119-126; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 173.

³⁷ H. A. Nomiku, 1997, Haçlı Seferleri, çev. Kriton Dinçmen, İletişim Yay., İstanbul, s. 56.

³⁸ Khoniates, 2004, age., s. 127-136; Villehardouin, 2008, age., s. 64-65; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, 174-175.

Murtzuphlos tahta geçtiğinde Bizans'ın hazinesi boştu, kendi adamlarını üst kademelere yönetici olarak atadı. Haçlılar bu taht değişikliğini kendilerine açıkça bir tehdit olarak yorumladılar. Haçlılar meclislerinde İstanbul kuşatması üzerine konuşmaya başladılar. Dandolo İstanbul'a saldırıp Batılı bir İmparatoru oraya oturtmayı teklif etti. Bu teklif açıkça Venedik'in seferin İstanbul'a kaydırılması istediğinden kaynaklanmaktaydı.

Bizans'ın sonu artık yaklaşmıştı. Haçlılara din adamları bu yolda ölenlerin Papanın affından yararlanacağını söyledi. Papa saldırıyı yasaklamadı ama Bizans'a kutsal savaşı engelledikleri takdirde saldırılabilinecekti. Batılılar Bizans'ın Haçlı seferlerini engellediğine inanıyordu. Murtzuphlos Haçlılara elçi göndererek kuşatmayı kaldırarak şehri 8 gün içinde terk etmelerini söyledi. Haçlılar IV. Aleksios'un vereceği parayı istedi, aksi takdirde muhasarayı kaldırmayacaklarını söylediler. Bunun üzerine Murtzuphlos sur kulelerinin onarılması emrini verdi. Baldwin Philea çevresine saldırıp yağmaladı. Murtzuphlos harekete geçerek ordusuyla Baldwin üstüne gitti. Baldwin Bizans ordusuna üstün gelerek geri çekilmesini sağladı. Bu savaş esnasında Meryem ana ikonası düşman eline geçti. Bu durum Bizans'ın yenileceğine işaret olarak algılandı.

Dandolo ve İmparator barış görüşmesi için Eyüp'te buluştular. Haçlılar 50 kentare altın verilmesi durumunda geri çekileceklerini söylediler. Barış şartları görüşülürken birden tepenin arkasından gelen Haçlılar Bizans ordusuna saldırdı. İmparator canını zor kurtararak surlara sığındı. Bu durum antlaşma görüşmelerinin bittiği, savaşın başladığının işaretiydi.

Haçlılar gemilerini savaş için düzenleyerek tekrar İstanbul'a saldırdı. Dandolo gemilere surlara çıkabilmek için merdiven kurdurdu. İki gemi birbirine bağlanarak merdiven düzeneği kurulması sağlandı. Haçlılar liman tarafından gemiler üzerine ekledikleri merdivenlerden çıkarak surları aştı.³⁹ İki Haçlı askeri merdivenden tırmanarak kuleye çıktı, kuleyi ele geçirdi. Bu sırada Yıldızlı kapıdaki yeni yapılan duvar yıkıldı, Haçlılar her tarafa saldırdı. Akşam Evergetes Manastırından Drungarios Kapısı arası yanmıştı. Haçlılar kolayca Blakhernai sarayını ele geçirdiler. İmparator şehrin sokaklarında halkı savunma yapmaya çağırıyordu, bu çağırısı sonuçsuz kaldı. Şehirden kaçanlar canlarını kurtarmıştı, kaçamayanlar değerli eşyalarını gömmekle meşguldü. İmparator Murtzuplos bu esnada Haçlılara esir olmak yerine balıkçı teknesine binerek kaçmayı tercih etti. Yanına İmparatoriçe Euphrosyne ve kızı Eudokia'yı alarak 2 ay 16 gün İmparatorluk yaptığı şehirden ayrıldı. Murtzuphlos şehirden ayrılması Laskaris hanedanının Bizans'a sahip çıkmasına neden oldu. Laskaris Hanedanından Theodoros

³⁹ Jean Claude Cheynet, 2018, Bizans Dünyası 641-1204, çev. Aslı Bilge, c. 2, Ayrıntı Yay., İstanbul, 2018, s. 80.

Laskaris başka bir çaresi olmadığı için şehri terk etmek zorunda kaldı.⁴⁰ Bazı kaynaklar Theodoros yerine Konstantin'in şehri savunduğunu söyler.

Şehirlerin Kraliçesi artık Latinlerin eline geçti. Haçlılar ganimetler ve İstanbul'un paylaşımı için bir heyet kurdu. Bukeleon sarayını Boniface alırken, Blakhernai sarayını Baldwin'in kardeşi Henry aldı. Yaklaşık olarak 20.000 mevcutlu Haçlı ordusu Constantin'in dillere destan şehrini ele geçirdi. Dandolo ve Kontlar şehrin üç gün yağmalandıktan sonra ganimetlerin üç kilise de toplanarak başına muhafız koyulmasını istedi. Haçlı askerleri ganimetlerin büyük birçoğunu getirmese de yaklaşık 400.000 mark gümüş, 10.000 binek hayvanı toplandı. Geoffroi Villehardouin, Dünya yaratıldığı günden beri hiçbir şehirde bu kadar ganimet kazanılmadığına tanıktır sözleriyle İstanbul'un ve Bizans'ın zenginliğini ortaya koydu.⁴¹

Bütün kiliseler, manastırlar, kütüphaneler, saraylar ve paha biçilemez ikon kutsal emanet ve değerli eşya tahrip edildi. Eşyaların üzerlerindeki altın ve değerli taşlar sökülüp alınmak üzere tahrip edildi, kırıldı veya çalınarak yanlarında götürüldü. Hristiyanlığın en kutsal kilisesi Ayasofya'ya atlarıyla birlikte giren Haçlılar duvarları süsleyen ikonları, ipek halıları çaldılar, parçaladılar. Aziz tasvirleri ve kutsal kitaplar üzerinde tepinerek şarkı söylediler. Batının uzun zamandan beri Bizans'a duyduğu nefreti adeta kusuyorlardı. Kutsal Meryem Kilisesi de yağmalandı. Venedikliler İstanbul'daki birçok kültür ve sanat eserini toplayıp kendi şehirlerini saraylarını, meydanlarını, kiliselerini süslemek üzere götürdüler. Haçlılar taşıyabilecekleri eşyalar dışında kalan eşyaları ilkel barbar insanlar gibi parçaladılar. Din adamları da bu yağmada geri durmadı. Fransa'dan başrahip Martin kutsal emanetlerin yerini açıklamadığı takdirde Pantokrator Kilisesi'nin yaşlı papazını öldürmekle tehdit etti. Yaşlı Papaz demir bir sandığı açtı, Martin ihtirasla titreyerek iki elini birden sandığa daldırdı. Martin ve yardımcısı eteklerini dahi kutsal emanetle doldurdular.

İstanbul'dan yağmalanan eşyalar arasında İsa'nın kanından bir damla, Kutsal Haç'ın bir parçası, Aziz Yuhannes'ten bir parça, Aziz Yakup'un bir kolu, Aziz Kosmas'ın bir ayağı, Aziz Laurentius'un bir dişi, 28 erkeğe, 8 kadına ait kutsal eşyalar vardı. Kiliseleri soyup kutsal emanetleri kaçıran tek başına Martin değildi. Ganimetlerin bir kısmı bugün Venedik'te sergilenmektedir. Çalınan en değerli parça hala San Marco Kilisesinin kapısının üzerinde duran ve hipodromdan alınıp götürülen heykeldir. Haçlılar sadece yağma ve tahriple yetinmediler, savunmasız halka reva gördükleri muamele en soğukkanlı insanı bile isyan ettirecek kadar feciydi. Sokaklarda naralar atarak çılgınca koşuşan yaya Haçlı askeri veya yere diz çöküp

⁴⁰ Khoniates, 2004, age., s.137-146; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 176-177; Clari, 2000, age., s. 28-29.

⁴¹ Villehardouin, 2008, age, s. 74-75.

dilenen zavallı halkın üzerine atlarını süren şövalyeler erkek, kadın, çoluk çocuk yaşlı demeden herkesi öldürdü. Fakirlerin evleri bile tahrip edildi. Saraylılar, asiller, genç kızlar, hatta rahibeler gözü dönmüş Haçlıların günlerce tecavüzüne katlandılar. Üç günlük yağma sonunda şehirlerin kraliçesi Barbar Avrupalılar tarafından yağma edildi.⁴²

Haçlılar İstanbul'da Latin İmparatorluğu adıyla devlet kurdular. Devletlerinin başına 12 kişilik bir heyet kurarak İmparator seçtiler. İmparatorluk için Boniface ve Baldwin arasında çekişme oldu. Heyet adına Piskopos Nevelon, Baldwin'in⁴³ İmparator olduğunu açıkladı. Boniface'ye Selanik Krallığı verildi.⁴⁴ Anadolu'nun Marmara bölgesi, Orta ve Güney Yunanistan'da Haçlılar küçük devlet kurdular.

Yapılan anlaşmaya göre Venedikliler başkentin sekizde üçüne sahip oldular, Ayasofya'nın olduğu bölgeyi işgal ederek Thomas Morosini adlı Venedikli Patrik ilan edildi. Venedikliler ticari bakımdan önemli olan Modon, Kroton, Mora, Girit, Korfu, Naksos limanlarına yerleştiler. IV. Haçlı seferine katılan önemli komutanlardan olan Villehardouin Mora'da Akhaia Düklüğünü 1210 yılında kurdu. Henry ve Thierry Loos'a Anadolu topraklarını ele geçirerek orada devlet kurma görevi verildi

Latin Devletinin İmparatoru olan Baldwin ilk olarak eski İmparator Murtzuphlos üzerine sefere çıktı. İmparator III. Aleksios kalan adamlarıyla birlikte Messina Kalesini topraklarının büyük bir bölümüyle elinde tutuyordu. Murtzuphlos, Baldwin'e ait olan toprakları Çorlu'ya kadar yağmaladı. Bu haber İmparator Baldwin'e ulaşınca Baronlara ve Dandolo'ya danıştı, İstanbul'u muhafaza etmek üzere bir birlik bırakarak şehirden ayrıldılar. Murtzuphlos Baldwin'in üzerine geldiğini duyunca geri çekildi. Baldwin kardeşi Henry'nin yanına 200 atlı vererek öncü birlik olarak Edirne'ye gönderdi.

Murtzuphlos, III. Aleksios'un bulunduğu kente Mosynopolis'e kadar geri çekildi. III. Aleksios, Murtzuphlos'a oğlu gibi davranarak kızını eş olarak verdi. Birkaç gün sonra III. Aleksios, Murtzuphlos'u hamama gitmek üzere yanına çağırdı. Murtzuphlos az adamıyla davete iştirak etti. III. Aleksios, Murtzuphlos'un gözlerini oydu. III. Aleksios'un amacı Murtzuphlos'un elindeki gücünü alarak Baldwin'in aciz durumdaki Murtzuphlos ile yetinmesini sağlamaktı. Ancak Murtzuphlos kör halde burayı terk ederek yanındaki birkaç adamıyla Anadolu tarafına geçmeye karar verdi. Murtzuphlos'un adamları bu olayı duyunca III. Aleksios'un yanına giderek ona katıldılar.⁴⁵ Baldwin ordusuyla beraber Edirne'ye kadar geldi.

⁴² Villehardouin, 2008, age., s.75; Khoniates, 2004, age., s. 170-174; Clari, 2000, age., s. 45-46; Demirkent, 1997, Haçlı Seferleri, s. 178-179.

⁴³ Khoniates, 2004, age., s. 176, Dandolo'nun yaptığı hile ile Baldwin'in imparator olduğunu söyler; Clari, 2000, age, s. 47.

⁴⁴ Villehardouin, 2008, age., s. 76-77.

⁴⁵ Khoniates, 2004, age., s. 189.

Baldwin, Murtzuphlos'un kör olduğunu duyunca doğruca Mosynopolis'e III. Aleksios'un yanına gitti. Baldwin Edirne'ye Bulgar Kralı Kaloyan'ın sık sık saldırması üzerine kenti korumak üzere bir birlik bıraktı. III. Aleksios Baldwin'in geleceği haberini alınca Mosynopolis'i boşaltarak kaçtı. Baldwin, Mosynopolis'e gelince halk kenti ona teslim etti.⁴⁶ III. Aleksios, halkın Latin İmparatorluğuna karşı koyacağını düşünürken bu hesabı tutmadı.

Gözleri oyulan Murtzuphlos'un az sayıda adamıyla Marmara denizinden Anadolu yakasına geçeceği haberi Latinlere ihbar edildi. Thierry Loos Murtzuphlos'u yakalayıp Baldwin'e götürdü. Toplanan meclis Murtzuphlos'un Çemberli taştan atılmasına karar verdi. Murtzuphlos Çemberli taştan atılarak param parça oldu.⁴⁷ Bu esnada Boniface, Selanik'te III. Aleksios'u ve karısı İmparatoriçe Efronise'yı yakalayıp hapse attı.⁴⁸

Baldwin, Dandolo ve Louis Bulgarlara karşı topraklarını kaybetmekte olduğunu görünce Edremit'te bulunan Henry'ye ele geçirdiği toprakları bırakarak yardımına gelmesini söyledi. Villehardouin, Baldwin'in emriyle küçük bir birlikle İstanbul'dan ayrılarak Rum ve Bulgarların savaş hazırlıklarını izledi. Philippopolis kentin olan Reneir Trit yaklaşık 30 şövalyesiyle birlikte Rumlar tarafından esir edilerek Bulgar Kralı Kaloyan'a gönderildi. Kaloyan esirlerin başlarının kesilmesi emrini verdi. Baldwin'in kardeşi Henry bulabildiği kadar askerle birlikte Villehardouin'in yanına Nikitza kalesine gitti. İki de sabah olunca Edirne'yi kuşatma kararı verdi. Bulgarların elinde olan Edirne 29 Mart 1205 tarihinde Latinler tarafından kuşatıldı. Dandolo, Baldwin, Louis ordularıyla kuşatmaya katıldı, emirlerinde ne kadar asker varsa kuşatmaya getirdiler. Kaloyan kuşatma haberini duyunca hemen güçlü bir ordu hazırlayıp Edirne'ye gitti. Kaloyan savaş alanında ilk olarak Louis'i öldürdü, daha sonra savunmasız kalan Latin İmparatoru Baldwin esir edildi.⁴⁹ Baldwin zincirlere vurularak Tırnova'ya hapse götürüldü. Villehardouin, Henry ve Dandolo İstanbul'a geri çekildi. Henry İmparatorluk naibi ilan edildi.

Edirne'de Bulgar Latin savaşı Anadolu'da Laskaris'in işine yaradı. Anadolu'da Biga hariç tüm toprakları Theodoros Laskaris ele geçirmişti. Latinler Rumlar ve Bulgarlar arasında sıkışıp kalmıştı. Latinler, Papa III. Innocent ve diğer devletlere yardım mektubu yazdılar.

Enrico Dandolo 29 Mayıs 1205 tarihinde hastalanarak öldü, Ayasofya'ya defnedildi.⁵⁰ Venediklilerin yeni Dükü Pietro Zani seçildi. Latinlerin Patriği Thomas Morosini İstanbul'a geldi. Kaloyan Montferatte üzerine Selanik'e hareket etti. Kaloyan'ın kuşatma haberini alan Henry, Edirne üzerine sefere çıktı. Kaloyan'ın ordusunda bulunan Rumlar Latinlerle işbirliği

⁴⁶ Villehardouin, 2008, age., s. 81-82.

⁴⁷ Villehardouin, 2008, age., s. 91-92; Khoniates, 2004, age., s. 190; Clari, 2000, age., s. 51.

⁴⁸ Khoniates, 2004, age., s. 194, III. Aleksios'un Montferatte'nin yanına giderek teslim olduğunu söyler.

⁴⁹ Villehardouin, 2008, age., s. 107; Khoniates, 2004, age., s. 198; Clari, 2000, age., s. 53.

⁵⁰ Villehardouin, 2008, age., s. 115; Khoniates, 2004, age., s. 203.

yaparak onların tarafına geçti. Bir süre sonra Tırnova'dan Baldwin'in öldüğü haberi geldi. Henry Edirne'yi Theodoros Branas'a teslim ederek taç giymek üzere İstanbul'a gitti. 20 Ağustos 1206 tarihinde Ayasofya'da Henry İmparatorluk tacını giydi.⁵¹ Boniface kızı Agnes'i İstanbul'a gönderdi. 1207 yılında Ayasofya'da Henry ve Agnes evlendi. Düğünleri Bukoleon sarayında yapıldı.

IV. Haçlı seferi Bizans İmparatorluğunun başkenti İstanbul'u kaybetmesiyle sonuçlandı. Bizans İmparatorluğu coğrafyasında gerek bu durumdan faydalanarak gereksede imparatorluğu devam ettirme çabalarıyla çeşitli devletler kuruldu. Manuel Komnenos'un ölümüyle dağılma sürecine giren imparatorlukta İstanbul kaybedilmesiyle Batı Anadolu'da kendisini bağımsız olarak görmeye çalışan yöneticiler oldu. Bu dönemde Bizans İmparatorluğunun mirasına sahip çıkan Epir Despotluğu⁵², Trabzon Rum İmparatorluğu ve İznik Rum İmparatorluğu devletleri kurularak birbirleriyle mücadeleye giriştiler.

Epir Despotluğunun kuruluşu İznik Rum İmparatorluğu ve Trabzon Rum İmparatorluğu gibi değildir. İoannes Angelos'un soyundan gelen, enerjik ve savaşçı Mikhail Angelos Dyrrhakhion bölgesini Korinthos körfezine kadar kontrolü altına aldı, merkezi Arta olan kuvvetli bir askeri iktidar kurdu. Doğusunda Latin Selanik Krallığı, Adriatik'te Venedik, Kuzeyinde Slavlar(Bulgarlar) vardı. Epir, Akarnania, Aitolia'yı kapsayan Epir Despotluğu bağımsız bir Bizans devletidir. Yöneticileri Despot unvanını aldığı için bu devlete Epir Despotluğu denilmiştir. Balkanlarda Bizans'ın kültürel ve siyasi olarak devamı niteliğindedir. Mikhail Angelos tahtını 1215 yılında kardeşi Theodoros'a bıraktı. Theodoros, İstanbul Haçlılar tarafından ele geçirilince İznik'e geçti orada uzun süre ikamet etti. İznik İmparatoruna sadakat yemini etti. Yine de iki Bizans devleti arasında rekabet vardı. İdaresindeki Epir Despotluğu yükselme devrine girdi. Theodoros, Latin İmparatoru Henry'nin kardeşi Yolanda'nın kocası Peter Courtenay'ı kaçırdı, Epir'de hapis hayatı geçirerek ölmesine neden oldu. Theodoros 1224 yılında Selanik'i ele geçirince İmparatorluğunu ilan etti. Bizans sınırları içinde biri Latin üçü Rum olmak üzere üç imparatorluk kurulmuş oldu. Selanik Krallığının ortadan kalkmasıyla Latin İmparatorluğu İstanbul ile sınırlı kaldı. Theodoros Angelos Balkanlar ve Trakya'da zaferden zafere koşuyordu. Edirne'ye ve arkasından İstanbul'a doğru hareketlendi.

IV. Haçlı seferi ardından Bizans İmparatorluğunun toprakları üzerinde Latinler ve Rumlar tarafından irili ufaklı birçok devlet kuruldu. Anadolu'da Rumları temsil eden devletlerden biriside Trabzon Rum İmparatorluğudur. Kuruluşu Epir ve İznik gibi Haçlıların İstanbul'u ele geçirmesi değildir. Aleksios ve David Komnenos kardeşler Halaları Gürcü

⁵¹ Villehardouin, 2008, age., s. 131-132.

⁵² Despot İmparatorun kendine bağlı yöneticilere verdiği unvan, küçük hükümdar anlamına gelir.

Kraliçesi Tamara'nın yardımıyla İstanbul'un Haçlılar tarafından işgalinden önce Trabzon'u ele geçirerek Nisan 1204'te devletin temellerini attılar. I. Andronikos Komnenos 1185 yılında tahttan II. Isakios Angelos tarafından indirilince torunları (Manuel Komnenos'un çocukları) olan Aleksios ve David Komnenos'a yaşları küçük olduğu için dokunulmadı. Halaları onları İstanbul'dan kaçırarak kendi yanına aldırdı. Kardeşler Gürcü sarayında yetiştiler. İlk olarak Gürcü devleti içinde valilik yaptılar. Trabzon Rum İmparatorluğunun ilk İmparatoru Aleksios Komnenos'tur. David Komnenos yanına Gürcülerden oluşan orduyu alarak Trabzon Rum İmparatorluğu sınırlarını Sakarya Nehri batısına İzmit'e kadar genişletti.⁵³ Trabzon Rum İmparatorluğu 1204-1461 yılları arasında Trabzon merkezli olarak hüküm sürdü.

⁵³ Khoniates, 2004, age., s. 210-211.

BİRİNCİ BÖLÜM İZNIK RUM İMPARATORLUĞU

1.1.Theodoros Laskaris Dönemi İznik Rum İmparatorluğunun Kuruluşu

Haçlıların İstanbul'u işgalinden sonra Bizans'ın soylu ailelerin bir kısmı Marmara'nın Anadolu yakasına geçti. Bu aileler arasında İstanbul'u terk etmeden önce Haçlılara karşı savunmaya çalışan Laskaris ailesi de vardı. Haçlılar İzmit'i, Thierrri Loos'a vermişken Latin İmparatoru Baldwin'in kardeşi Henry'e Anadolu topraklarını ele geçirme görevi verildi. Bunun üzerine Anadolu yakasında Latin İmparatorluğu topraklarını genişletmeye başladı.

Baldwin'in kardeşi Henry Çanakkale'den hareket ederek Edremit'e gitti, Manyas yakınında 1204 yılında Laskaris kardeşleri yendi. Latinler bu zaferin ardından Bursa'yı kuşattı. Ancak Bursa halkı Latinlere karşı hazırlıklıydı. Halk Latinlerin Bursa'yı almasına engel oldu. Theodoros Laskaris bir ordu kurdu, başına kardeşi Konstantin Laskaris'i geçirerek Edremit'e gönderdi. Henry yanındaki Ermenilerden kendi üzerine Bizans ordusu geldiğini duyunca önlem aldı. Laskaris ve Henry'nin ordusu 19 Mart 1205 tarihinde Edremit'te karşılaştı, Theodoros Laskaris kardeşi Konstantin ile iki koldan saldırıya da savaşı Henry kazandı.⁵⁴ Ancak tam bu sırada Baldwin, Dandolo ve Louis Bulgarlara karşı topraklarını kaybetmekte olduğunu görünce Edremit'te bulunan Henry'e ele geçirdiği toprakları bırakarak yardıma gelmesini söyledi.

III. Aleksios'un damadı ve Despot unvanını verdiği Theodoros Laskaris İstanbul'u terk ederek Anadolu'ya geçti. Theodoros, eşi Anna'yı ve üç kızını alarak İznik'e gitti. İznik halkından kendisini şehre kabul etmelerini ve İznik yöneticisi olarak kendisini tanımalarını istedi. İznik halkı bu şartı kabul etmeyince hiç olmazsa karısı Anna'yı ve çocuklarını şehre kabul etmelerini istedi ve son isteği kabul edilen Theodoros Laskaris, eşini İznik'te bırakarak Bursa'ya gitti. Batı Anadolu'da devlet kurmak için çeşitli arayışların içine girdi.

Anadolu Selçuklu Sultanlığında 1205 yılında ikinci kez sultan olan Gıyaseddin Keyhüsrev ile anlaşma yaparak amacına ulaştı.⁵⁵ Anlaşmaya göre Laskaris, Mavrozomes'e Lâdik ve Honaz topraklarını verecekti. Mavrozomes imparator olmak için Laskaris'e Gıyaseddin Keyhüsrevden aldığı destekle saldırdı. Khoniates, Mavrozomes'in İmparator olmak için Gıyaseddin Keyhüsrevden destek alarak Antiokheda Theodoros Laskaris ile savaştığını, yenilince Theodoros Laskaris'in kırmızı ayakkabı⁵⁶ giyerek İmparator ilan edildiğini söyler.⁵⁷

⁵⁴ Villehardouin, 2008, age., s. 95-96; Khoniates, 2004, age., s. 184-185; Alice Gardner, 1912, The Lascarids of Nicea The Story of an Empire in exile, London, p. 64.

⁵⁵ Khoniates, 2004, age., s. 226.

⁵⁶ Kırmızı ayakkabı imparatorlara özel alamettir.

⁵⁷ Khoniates, 2004, age., s. 210; 1205 yılında İmparator olduğunu söyler.

Theodoros Laskaris, IV. Haçlı seferinden sonra 2 yıl boyunca Batı Anadolu'da Latin ve Rum yöneticilerle savaşarak halkın gözünde İmparator olarak görüldü. Laskaris'i İznik'te İmparator ilan edecek Patrik yoktu. Çünkü Patrik İoannes Kamateros, Haçlılar İstanbul'u işgal ettiğinde Dimetoka'ya kaçmıştı. Patrik, Laskaris'in İznik'e davetini geri çevirdi. Patrik Kamateros bir süre sonra Bulgar akınlarıyla öldü. Theodoros Laskaris iyi eğitilmiş ve Latin edebiyatını bilen Michael Autoreinos'u Patrik seçti ve 1206 yılında imparator ilan edildi.⁵⁸ Theodoros Alaşehir bölge yöneticisi olan Morotheodoros (Mankaphas) ve Küçük Menderes bölgesi yöneticisi Savvas (Sabas) ile kolayca başa çıkabildi, Alaşehir, Kırkağaç'a egemen oldu.⁵⁹

İznik Rumları Anadolu'da Latinler ile çok zorlu savaşlar yaptı. İzmit, Edremit, Manyas ve Uşak'a kadar olan kısım Latinlerin eline geçti. Laskaris Henry'nin Edirne'ye Bulgarlar üzerine gitmesini fırsata çevirmeye çalıştıysa da Theodoros Laskaris ve Henry arasında 1206 yılında yapılan ateşkes antlaşmasını Henry bozdu. Henry, kardeşi Eustache ve 140 şövalyeyi Biga'ya gönderdi. Kzikos'ta⁶⁰ Laskaris ve Latinler arasında şiddetli çatışmalar oldu. Latinler, İznik Rumlarından ganimet elde etti. Theodoros Laskaris'in sıklıkla Kzikos'a akınlar düzenlemesi Latinlerin buradaki kale ve surları onarmasına neden oldu. Latin ordusu İzmit'te bulunan Thierry Loos'a destek verdi. Laskaris buraya saldırarak kaleyi harabeye çevirdi. Bunun üzerine Latinler İzmit surlarının onarımına başladı.

Laskaris, Bulgar Çarı Kaloyan'a haberci göndererek Henry'nin tüm adamlarıyla Anadolu'da kendisi ile savaştığını bildirdi. İznik Rumları ve Bulgar Latinlere iki taraftan saldırarak Latin İmparatoru Henry'i zor durumda bıraktı. Henry'nin ordusu iki düşman arasında kalınca mevcudu azaldı. Theodoros Laskaris bu durumdan faydalanarak vakit kaybetmeden Kios'u kuşattı. Kios kuşatması kara ve deniz tarafından yapıldı. Bu haber Henry'e ulaşınca Henry donanma hazırlatarak Kios'a yola çıktı. Kios Laskaris tarafından ele geçirilecekken Henry'nin yardıma gelmesi ile Theodoros Laskaris kuşatmasını kaldırarak geri çekildi.⁶¹ Henry Edirne'ye Kaloyan üzerine sefere çıkınca Laskaris Kzikos'a yöneldi. Laskaris'in Amiralî İoannes Stirion 17 kadıgası ile denizden Kzikos'u kuşattı. Buna karşılık Henry 14 kadırğa

⁵⁸ Nikephoros Gregoras, 1829, *Byzantina Historia*, Latinceye çev. Ludovici Schopeni, vol. 1, Bonnae, p. 13; Michael Angold, 1975, *A Byzantine Government in Exile: Government and Society Under the Lascaris of Nicea 1204-1261*, Oxford University Press, London, p. 13.

⁵⁹ Georgios Akropolites, 2008, *Vekayinâme*, çev. Bilge Umar, Arkeoloji Kültür ve Sanat Yay., İstanbul, s. 25; Neokastra teması olarak bilinir; Ruth Macrides, 2007, *George Akropolites: The History Introduction, Translation and Commentary*, Oxford University Press, New York, p. 122; Angold, 1975, *Byzantine Government in Exile*, p. 61.

⁶⁰ Erdek ile Bandırma arasında Kapıdağ yarım adası tarafları.

⁶¹ Villehardouin, 2008, age., s. 139-141.

hazırlatarak Kzikos'a gönderdi. İoannes Sitrion, Latinler'in geleceği haberi üzerine kuşatmayı kaldırdı.

Theodoros Laskaris ordusunu hazırlayarak bu kez İzmit'e Thierry Loos üzerine gönderdi. Bu haber üzerine Henry İzmit'e yola çıktı. İznik Rum ordusu Thierry Loos'u esir almasına karşın iki tarafta da ciddi kayıplar vardı. Laskaris ve Henry arasında 2 yıllık ateşkes imzalandı. Kzikos ve İzmit'teki Ayasofya kilisesi ile kalesi yıkılması karşılığında Laskaris'de elinde olan esirleri Henry'e verecekti, bu esirler arasında Thierry Loos da vardı. Henry'nin bu ateşkesi kabul etmekteki amacı iki cephede birlikte savaşamayacağı gibi Laskaris ve Kaloyan ittifakını ayırmaktı. Laskaris Latin ordusuna karşı 1206 ve 1207 yıllarında zafer elde edemedi. Bu durum İznik ordusunu zayıf düşürdüğü gibi Latin ordusunun da gücünü azalttı. Bir noktada Latinlerin bu topraklara tutunamamalarını sağladı.

Henry ordusunu hazırlayarak Edirne'ye Kaloyan'ın üzerine gitmeye karar verdi. Kaloyan'ın Edirne'ye verdiği zararı görünce Eflak dağının eteklerine kadar gitti. Henry burada birçok erzak ve ganimet ele geçirdi. Seres'te bulunan Boniface çevreye akınlar yapmakla meşguldü. Henry'e haberci göndererek kendisiyle İpsala'da görüşmek istediğini bildirdi. İpsala'da yapılan görüşmede Boniface, Henry'nin vasalı olmayı kabul etti. Henry'i topraklarının süzereni olarak tanıdı. Henry ve Boniface, Kaloyan'a saldırmak üzere ittifakta bulundu. Ekim ayında Kaloyan'a beraber saldırmak üzere plan yaptılar. Henry ordusunu hazırlamak üzere İstanbul'a döndü. Boniface, Gümülcine'ye akın düzenlerken Bulgarlar tarafından pusuya düşürülerek öldürüldü. Boniface'nin kesilen kafası Kaloyan'a gönderildi.⁶² Boniface'nin ölümünden sonra Selanik krallığını dul eşi Maria yönetti. Maria'dan sonra ise 1224 yılına kadar Demetrios yönetti. Bu tarihten sonra Selanik Krallığına Epir Despotluğu tarafından son verildi.⁶³

III. Aleksios, 1204 yılında Selanik'e gitti ve oradan Epir Despotu kuzeni Mikhail Angelos'un yanına geçeceği sırada yakalanarak hapse atıldı. Daha sonra Mikhail, III. Aleksios'un hapisten çıkması için yüksek miktarda altın ödedi. Bir süre Mikhail'in yanında kalan III. Aleksios daha sonra Antalya'ya Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına gitti.⁶⁴ Gıyaseddin Keyhüsrev'in, III. Kılıçarslan ile taht mücadelesinde geri çekilerek İstanbul'a gitmesiyle birlikte bu sıralarda Bizans İmparatoru olan III. Aleksios'un dostluğunu kazandı. III. Aleksios 1207 yılında Antalya'ya gelerek Gıyaseddin Keyhüsrev ile Damadı Theodoros Laskaris üzerine sefer düzenlemek için anlaştı. Anadolu Selçuklu Devleti tarafından Theodoros'a elçi heyeti

⁶² Villehardouin, 2008, age., s. 149-150; Khoniates, 2004, age., s. 222.

⁶³ Khoniates, 2004, age., s. 223, Maria II. İsakios'un eşi idi; Gardner, 1912, p. 74-75.

⁶⁴ Akropolites, 2008, age., s. 27; Antalya 1207 yılında Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından feth edildi; Macrides, 2007, p. 129.

gönderilerek, III. Aleksios'un Antalya'da olduğu kendisine ait olmayan imparatorluk unvanını bırakması istendi. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bu durumda amacı sınırlarını genişletmekti. Daha önce Gıyaseddinden bu isteği Mavrozomes yapmış, Theodoros karşısında yenilmişti. Theodoros Gıyaseddin Keyhüsrev'in Antiokheida (Menderes) taraflarına geldiğini duyunca endişeye kapıldı. Antiokheia düşerse hedef başkent İznik'ti. Theodoros ordusuna hazırlık emri verdi. 2000 askeri vardı, bunlardan 800'ü zırhlıydı. Menderes yakınlarında Antiokheia'da iki ordu karşı karşıya geldi.⁶⁵ Savaşa Selçuklu ordusu önde başladı. Akropolites eserinde, Gıyaseddin Keyhüsrev'in gürz darbesi sonucu Theodoros'un atından düştüğünü ve Theodoros'un kılıcını çekerek Gıyaseddin'i kalçasından yaraladığını aktarır. Sonuçta Selçuklu ordusu savaştan çekilmek zorunda kaldı. Bizans kaynakları bir mucize sonucunda Theodoros'un savaşı kazandığını anlatır. Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhüsrev ise savaş meydanında bir frank askeri tarafından hançerlenerek şehid edildi. Selçuklu kaynağı İbn Bibi, Gıyaseddin Keyhüsrev'in şehid edilse de savaşı kendilerinin kazandıklarını söylemektedir.⁶⁶ Theodoros savaş alanında kayınbabası III. Aleksios'u esir olarak ele geçirdi. III. Aleksios'un üzerinden İmparatorluk alametleri çıkartılarak İznik'te bulunan Hyakinthos manastırında ölünceye kadar hapis tutuldu.⁶⁷ Bu durum bir noktada Theodoros Laskaris'e karşı imparator olmak amacıyla başlatılan savaşların önüne geçmiş oldu.

Gıyaseddin Keyhüsrev'in şehid olmasıyla endişelenen Theodoros Laskaris, Gıyaseddin Keyhüsrev'i öldüren askeri yakalatıp öldürttü, Emir Seyfeddin Ayaba'yı serbest bırakarak Sultana verilmek üzere hediye ve altın ile Konya'ya İzzeddin Keykavus'a gönderdi. Theodoros Laskaris, 1211 yılında Anadolu Selçuklu ile barış antlaşması imzalayarak doğu sınırlarını güvence altına almış oldu.⁶⁸

Theodoros Laskaris 1206 yılında Paplagonya'ya egemen olan Trabzon Rum İmparatorluğu üzerine hareket etti. Aleksios ve David Komnenos kardeşler Trabzon'u ele geçirdikten Aleksios burada kalmış, David, Karadeniz kıyısından hareket ederek İzmit taraflarına geldi. David, Laskaris'e karşı Latinler ile ittifak yaptı. İzmit'te Latinler ile Laskaris arasında gerçekleşen savaşta David karlı çıktı. David, Latinlere Laskaris'in yolu kestikleri için yiyecek yardımında bulundu. Latinlerin David'e askeri yardımda bulunması üzerine David'in ordusu Sakarya ırmağına saldırdı. Bölge halkı Laskaris'e itaat ediyordu. Bu durum üzerine Theodoros

⁶⁵ Gregoras, 1829, p. 18; Angold, 1975, Byzantine Government in Exile, p. 14.

⁶⁶ İbn Bibi, 2014, El-Evâmirü'l-Alâiyye fi'l-Umûri'l-Alâiyye Selçukname, çev: Mürsel Öztürk, c. II, TTK. Yay., Ankara, s. 15, 139-141, İbn Bibi Selçuklu sultanını savaş meydanında frank askerinin hançeriyle şehit ettiğini söyler.

⁶⁷ Gregoras, p. 21.

⁶⁸ Ali Sevim, 2014, Anadolunun Fethi Selçuklular Dönemi, TTK. Yay., 4 baskı, Ankara, s.139; Alexis G. C. Savvides, 1981, Byzantium in the Near East 1192-1237, Kentpon, p. 48.

Laskaris 1208 yılında David üzerine harekete geçti. İzmit yakınlarında Laskaris önünden kaçan David'in ordusu Laskaris'in komutanlarından Andronikos Gidon ile karşılaştı. Yapılan savaşta David'in ordusunun bir kısmı kurtulabildi.⁶⁹ David'i yenen Theodoros Laskaris, Ereğli ve Amasra'yı zapt etti. Theodoros Laskaris Trabzon Rum İmparatorluğuna karşı 1211 yılında anlaşma imzaladığı Anadolu Selçuklu Sultanı İzzeddin Keykavus ile ittifak yaptı. 1214 yılında İzzeddin Keykavus'un Sinop'u fetih etmesine ses çıkarmadı.⁷⁰

Kaloyan'ın çocuk yaştaki yeğeni Boril 1211 yılında Bulgar Kralı oldu. Bu durum Henry'nin İznik üzerine sefere çıkması için bir fırsattı. Henry, İznik Rumları üzerine 15 Ekim 1211 tarihinde sefere çıktı. Kirmast'ta iki ordu savaştı, savaşı Henry kazandı. Adırnaz çayı, Bergama ve Kemalpaşa'ya kadar Henry ilerledi. Henry, Theodoros'u Latinlere karşı yapılan savaşların çıkış kaynağı olarak görüyordu. Henry, Bergama'da Batıdan yardım istemek için mektup yazdı. Mektubunda Theodoros Laskaris'i büyük bir düşman olarak gördüğünü, İstanbul halkının Theodoros Laskaris'e yardım ettiğini, Latinlerden gelecek destekle bu yerleri elinde tutabileceğini bildirdi.

Latin İmparatorluğu, İznik İmparatorluğu ile yaptığı savaşı 1213 yılında kazandı.⁷¹ 1214 yılında Theodoros ile Henry arasında barış anlaşması imzalandı.⁷² Aslında Henry bu antlaşmayı Bulgarlar ve İznik Rumları arasında savaşmaktan yorulduğu için imzalamıştı. Antlaşma ile Balıkesir, Yenihisar Latinlerin oldu. Papa İstanbul'a elçi gönderdi, Latinlerin Legato dedikleri Pelagio adlı bu Papaz İstanbul halkını Papa'ya bağlamak için sert tedbirler aldı. Ortodokslara göre ayinleri yasakladı. Papaz ve keşişleri hapse attı. Halkın iki seçeneği vardı, ya ceza almak ya da Papaya Katolik liderine bağlanmaktı. Halk bu durumu Henry'e giderek şikâyet etti. Henry hapse atılan papaz ve keşişleri hapisten çıkarttı. Ortodoksların serbestçe ayin yapmalarına imkân tanısa da hapisten çıkan papaz ve keşişler İznik'e kaçtı.⁷³

Theodoros Laskaris ve Papa III. İnnocent arasında 1208 yılından itibaren mektuplaşmalar oldu, Papa Bizans İmparatorluğunun başına gelenleri Ortodoks inancına bağladı.⁷⁴ Bu dönemde Ortodokslar adına en etkili isimlerden birisi Efes Metropoliti Nicholas Mesarites'ti. 1204-1206 yılları arasında Papanın Ortodoks sınıfı kendisine bağlama sürecinde Ortodokslar adına Mesarites katıldı. Ancak görüşmeler sonuçsuz kaldı. Pelagio ve Mesarites

⁶⁹ Khoniates, 2004, age., s. 229.

⁷⁰ Murat Keçiş, 2013, Trabzon Rum İmparatorluğu ve Türkler 1204-1404, TTK. Yay., Ankara, s. 29

⁷¹ Osman Turan, 2017, Selçuklular Zamanında Türkiye, Ötüken Neşriyat, 15 Basım, İstanbul, s. 321.

⁷² Akropolites, 2008, age., s. 38; Macrides, 2007, p. 148-149.

⁷³ Akropolites, 2008, age., s. 40-41; Macrides, 2007, p. 154-155.

⁷⁴ Savvides, 1981, p. 92.

arasında 1214 yılında gerçekleşen görüşmeler de sonuçsuz kaldı.⁷⁵ Ortodokslar 1215 yılında yapılan Lateran konsülünü boykot etti.

Henry 1216 yılında Selanik'i ziyareti sırasında hastalandı ve öldü. İki kez evlilik yapan Henry'nin çocuğu yoktu. Latinlerin İmparator seçmesi gerekiyordu. Baldwin ve Henry'nin kız kardeşi Yolanda'nın kocası Peter Courtenay imparator seçildi.⁷⁶ Peter, Papa III. Honorius'un elinden taç giymek üzere 1217 yılında Fransa'dan hareket etti ve Roma'ya uğradı. Aziz Petrus katedralinde taç giymesini halinde Batı Hristiyanlığı üzerinde hak iddia etmesinden korkan Papa taç giyme törenini şehrin dışında Aziz Lorenzo Katedralinde yaptı. Peter, bundan sonra Epir Despotluğu tarafından ele geçirilen Durazzo'yu kurtarmak amacıyla, 5.500 askeriyle Venedik'e gitti. Bu sırada bir felaket oldu Peter, Epir Despotu Theodoros Angelos tarafından esir edildi. Peter, Epir'de ölesiye kadar bir zindana atıldı.

Peter'in eşi Yolanda hamileydi, Peter'den önce İstanbul'a gelmişti. Yolanda, 1217-1219 yılları arasında Latin İmparatorluğunu naip olarak yönetti. İznik Rum İmparatorluğuyla iyi ilişkiler kurdu. Yolanda kızı Maria'yı Theodoros Laskaris'e eş olarak verdi. Latin İmparatorluğu ve İznik İmparatorluğu arasında akrabalık bağı bu dönemde kuruldu. Theodoros kızı Eulogia'yı Yolanda'dan sonra İmparator olacak Robert Courtenay ile evlendirmeyi düşündü. Patrik Manuel bu evliliği doğru bulmadı. Bu akrabalık bağı Bulgar ve Epir Despotluğunun hoşuna gitmedi. Yolanda, 1219 yılında ölünce yerine oğlu Robert Courtenay Latin İmparatoru oldu. Son Latin İmparatoru olacak kardeşi II. Baldwin bu dönemde 11 yaşındaydı. Robert'in pek bir şey umurunda değildi, önemli olan onun eğlencesiydi.

İznik Rum İmparatoru Theodoros Laskaris 1222 yılında öldüğünde 50 yaşındaydı. 16 yıl boyunca hükümdarlık yaptı. Bizans İmparatorluğunu sürgünde, İznik'te yeniden kurulmasını sağladı. Theodoros Laskaris'in cenazesi Hyakinthos Manastırına defnedildi.⁷⁷

Sonuç olarak Theodoros Laskaris İstanbul'un Latinlerin eline geçmesine engel olamadı. Batı Anadolu Rum halkı karışık bir dönemde Laskarisi ilk başta lider olarak görmedi. Anadolu Selçuklu Devleti'nin yardımı, Latinlere karşı verdiği mücadele sonucunda Theodoros Laskaris hak ettiği imparatorluğa kavuştu. İstanbul'dan gelen ailelerin yardımı ve bölgedeki Rum halkın desteği ile Theodoros Laskaris düşmanlarına karşı mücadelelerini kazandı. Laskarisler mor odada doğmamış olsalar da İznik Rum İmparatorluğunu Bizans İmparatorluğunun devamı kılmayı başardılar. Theodoros Laskaris döneminde Latin İmparatorluğu kuruluş, yükselme ve gerileme dönemine girdi. Bu durum Latinlerin suni bir imparatorluk olduğunu ortaya

⁷⁵ Alexander A. Vasiliev, 2017, Bizans İmparatorluğu Tarihi, çev. Tevabil Alkaç, Alfa Tarih Yay., 2 Baskı, İstanbul, s.608-609.

⁷⁶ Villehardouin, 2008, age., s. 216.

⁷⁷ Gardner, 1912, p. 52.

koymaktaydı. Avrupa'dan desteğin kesilmesi halinde Latinler, Laskrisler tarafından yenilecekti. Papa IV. Haçlı seferinde Bizans'ın başına gelenleri Ortodoks inancına bağlayarak Rum halka yapılanların üstünü kapatmaya çalıştı. Bu dönemde Ortodoksların savunucusu olarak Efes Metropoliti Mesarites adı ön plana çıkar. Theodoros Laskaris dönemi diplomaside, askeri alanda Bizans imparatorluğunun yıkılmadığını devam ettiğini gösterdiği bir süreçti.

1.2. İoannes Vatatzes Dönemi İznik Rum İmparatorluğu Yükselme Devri

Theodoros Laskaris öldüğünde Ermeni hanımından doğan oğlu 8 yaşındaydı. İmparatorluğun ileri gelenleri Theodoros Laskaris'in oğlunun yaşı küçük olduğu gerekçesiyle İoannes Dukas Vatazes'in İmparator olmasını sağladı. Theodoros Laskaris'in kardeşleri yerine İmparator seçilen Vatatzes, Laskaris'in kızı İrene ile evliydi ve İmparatorun esvapçıbaşı unvanını taşıyordu. İrene, daha önce Andronikos Palaiologos ile evliydi. Andronikos Palaiologos'un ölümünden sonra Theodoros Laskaris Vatatzes ile İrene'yi evlendirdi. Vatatzes'in babası Bizans İmparatoru İsakios Angelos'un kuzeniydi. Patrik Manuel tarafından İznik Kilisesinde yapılan törenle Vatatzes İmparatorluk tacını giydi.⁷⁸

Theodoros Laskaris'in kardeşleri Sebastokrator Alexios ve İsakios Vatatzes'in İmparator olmasını hazmedemeyince İstanbul'a giderek Latin İmparatoru Robert'i Vatatzes üzerine saldırmak üzere kışkırttı. İki ordu Manyas'ta karşı karşıya geldi, yapılan savaşı Vatatzes kazandı.⁷⁹ 20 yıl önce burada yapılan savaşta Theodoros'a karşı Latinler ezici bir üstünlük sağlamıştı. Laskaris'in kardeşleri Vatatzes tarafından savaş meydanında yakalatılarak kör edildi. Latinler ve Vatatzes arasında 1225 yılında barış antlaşması imzalandı. Latinler Kocaeli yarımadası hariç güney toprakları Vatatzes'e verdi. Biga Vatatzes'in eline geçti. Bu zaferden güç alan Vatatzes Latinlerin işgal ettiği hisarlarla saldırdı. Bu saldırısını baharda ve yazın değil alışılmadık zaman olan kışın yapıyordu. İmparatorun amacı mancınikle yıkılan surların içindeki halkı umutsuzluğa sevk ederek kenti kolayca almaktı.

Vatatzes Latinlerle denizde savaşmak üzere üç dizi kürekli kadırğa yaptırdı. Çanakkale'deki Eceabat'ı zapt etti. Vatatzes Latinlere ait olan Samos, Sakız ve Midilli adalarını işgal etti. Edine halkı İmparator Vatatzes'e Latinlere karşı ordusu gönderirse destek vereceklerini ve şehri teslim edeceklerini söyledi. Vatatzes ordunun başına İses'i Protostator (başkomutan) yaparak Gelibolu üzerinden Edirne'ye gönderdi. Edirne Vatatzes'in eline geçmiş oldu. Bu durum Epir Despotu Theodoros'un hoşuna gitmedi Edirne önlerine kadar gitti. Theodoros Vatatzes'in ordusundan Edirneyi alamadı.

⁷⁸ Angold, 1975, Byzantine Government in Exile, p. 15.

⁷⁹ Akropolites, 2008, age., s. 45; Macrides, 2007, p. 166; Gregoras, 1829, p. 25; Gardner, 1912, p. 118.

Latin İmparatoru Robert kendinden düşük dereceli bir Fransız şövalyesinin kızıyla gizlice evlenip onu Blakhernai sarayına yerleştirdince bu durum baronların sabrını taşırdı bir kaç gece kızı suikast düzenledi. Robert, bu durumu Roma'ya giderek Papa IX. Gregorius'a şikâyet etti. Papa onunla hiç ilgilenmeyince İstanbul'a geri dönmeye karar verdi Robert, 1228 yılında Mora yakınlarında öldü. Latin İmparatorluğunda tahta II. Baldwin'e naip olarak Jean Brienne geçti. Papa, II. Baldwin'in yaşı küçük olduğu gerekçesiyle Fransızlarla görüşerek yaşlı olan Jean Brienne'nin tahta naip olarak geçmesini sağladı.

Bu sırada İmparator Vatatzes'e suikast girişiminde bulunuldu. Kuzeni Andronikos Nestongos ve yanında kardeşi İsakios, Başmabeynci Flamoules, Tarkhaniotes, Synadenos, Stasenos ve Makernos İmparator Vatatzes'e isyan etmek üzere birleştiler. Nestongos Vatatzes'i öldürüp yerine İmparator olmak istiyordu. İmparator bunu Lâpseki'de öğrendi. Vatatzes Balıkesir'e giderek suçluları kör edilmesi ve elinin birisini kesilmesi şeklinde cezalandırdı, Andronikos Nestongos Selçuklu toprağına kaçtı.⁸⁰

Epir Despotluğu'nda tahta 1215 yılında Theodoros Angelos geçti. Selanik Krallığı şövalyelerinin birçoğunun batıya gitmesiyle iyice aciz duruma düşmüştü. Selanik, 1224 yılına kadar uzunca bir kuşatma sonucunda Epir Despotluğuna ganimet oldu. Theodoros döneminde Makedonya'da topraklar içine katılarak sınırlar Adriyatik'ten Ege'ye kadar uzanıyordu. Theodoros bu dönemde imparatorluğunu ilan etti, İmparatorlara özgü kırmızı ayakkabı giydi, kendisini "Basileus ve Autokrator" olarak adlandırdı. Selanik Metropoliti Konstantin Mesopotamites, Theodoros Angelos'un İmparatorluğuna karşı durdu. Bu durum Theodoros'un imparatorluk tacı giymesine engel olamadı. Theodoros Angelos İmparator olarak İznik Rum İmparatorluğundan ayrı düştüğü için tacı Ohri Başpsikopos'u Demetrios Khomatians'ın elinden giydi. Ohri Piskoposu o tarihte kendisini bağımsız sayarak Theodoros'u İmparator ilan etti.

II. Asen'de merkezi İstanbul olan Bulgar-Bizans Krallığının hayalini kuruyordu. Latin İmparatoru Robert Courtenay'ın öldüğü II. Baldwin'in tahta geçtiği bu dönemde II. Asen kızı Helen'i Latin İmparatoru olacak olan II. Baldwin ile nişanlamayı düşündü. Theodoros ile II. Asen, Vatatzes aleyhine ittifak yaptı. Theodoros bu ittifakı bozarak 1230'da Klokotnica'da II. Asen hiç beklemediği anda ona saldırdı. Bu saldırısı Theodoros için bir felaket oldu. Theodoros II. Asen'e esir oldu, gözlerine mil çekildi ve ordusu zayıf edildi.⁸¹ Theodoros Klokotnica'da kendi sonunu hazırladı. II. Asen Edirne'den Dyrrhakhion'a kadar olan bölgeyi ele geçirdi. Theodoros Angelos 1242 yılında esir hayatı yaşadı.

⁸⁰ Akropolites, 2008, age., s. 47; Macrides, 2007, p. 169-170.

⁸¹ Robert Lee Wolff, 1976, "The Latin Empire of Constantinople", *Studies in the Latin Empire of Constantinople*, Variorum Reprints, London, p. 217.

İzmit Rum İmparatorluğu ve Papa IX. Gregorius arasında kiliselerin birleşmesi üzerine mektuplaşma oldu. Patrik Germanus, İzmit Rum İmparatorluğu adına Papa'ya mektubunu 1229 yılında yazdı. Bunun üzerine Papa 5 Fransisken rahip gönderdi. Rahipler Türklerin eline esir düşsede kurtuldu. Papa mektubunda Katolik inancını altında birleşilmesini istedi. Papa, 1234 yılında 2 Fransisken rahip ile tekrar Patrik Germanus'a mektup gönderdi. Mektubunda schizmadan Ortodoksları suçluyordu. Filiquenin kabullenip Katolik inancına geçilmesi İzmit Rum İmparatorluğu tarafından kabul edilmedi. Papa ve Patrik Germanus arasındaki görüşmeler İzmit'te iki tarafın toplanmasıyla devam etti.⁸² İzmit'te birleşme için heyet kuruldu, görüşmeler İzmit'e kaydırıldı. Bu sürece Nikephoros Blemmydes'te katıldı. Ortodoks ve Katolik hayati görüşmeler sonucunda birbirlerini aforoz etti.⁸³

Latin Krallığında tahta II. Baldwin'in yaşı küçük olduğu gerekçesiyle geçici olarak Jean Brienne (Eski Kudüs Kralı) oturdu.⁸⁴ Jean Brienne 80 yaşının üzerindeydi. Fransa Kralı ve Papa ile anlaşarak II. Baldwin'e naip olmak üzere İmparator oldu. Latin Krallığı İzmit İmparatorluğu ve Bulgar Krallığı arasında sıkıştı kaldı. Jean Brienne 3 sıra kürekli gemi hazırlatarak Lapseki'ye gitti.

Vatatzes bu esnada kendine isyan eden Rodos valisi Galabas ile uğraşıyordu. Andronikos Palaiologos'u Megas Domestikos unvanıyla ordunun başına geçirerek Galabas üzerine gönderdi. Vatatzes Jean Brienne'nin kıyıda fazla uzaklaşmasına müsaade etmedi. Latinler kıyıdaki birkaç kaleye saldırı girişiminde bulundu. Dört ay sonra Jean İstanbul'a geri döndü.

II. Ivan Asen ve Vatatzes arasında akrabalık kuruldu. Asen kızı Helene'yi Vatatzes'in oğlu II. Theodoros Laskaris ile 1235 yılında evlendirdi. Tırnova'da Bulgar Ortodoks Patrikliği kuruldu.⁸⁵ Bulgar ordusu ve İzmit Rum ordusu tarihte 8'inci kez İstanbul'u kuşattı. Papa IX. Gregorius, İstanbul için batıdan yardım istese de İstanbul'a yardım gitmedi. Jean surlara güvenerek İstanbul'u savundu. Kuşatma 2 yıl kadar sürdü. Bu süreçte sadece İstanbul kuşatılmadı, Batı da Rumelinden zengin ganimet toplandı. Asen Latin krallığı ortadan kaldırılınca İzmit İmparatorluğuyla sınır komşusu olacağından Latinlerin arada tampon bölge olarak kalmasını istedi. Kuşatma sonuçsuz kaldı. İaonnes Vatatzes ordusuyla Lapseki'ye çekildi. Jean Brienne Vatatzes'in arkasından ordu toplayarak harekete geçti ve Lapseki'ye geldi.

⁸² Joseph S. J. Gill, 1979, Byzantium and Papacy, 1198-1400, Rutgers University Press, New Jersey, p. 64-67; Savvides, p. 93.

⁸³ Vasiliev, 2017, age, s. 610-611.

⁸⁴ Gardner, 1912, p. 139.

⁸⁵ Gregoras, 1829, p. 27.

4-5 aylık mücadele sonucunda Jean İstanbul'a geri döndü. İmparator 1235 yılında ordusunu Lâpseki üzerinden Gelibolu'ya geçti. İmparator kısa zamanda Çorlu'ya kadar egemen oldu.⁸⁶

Jean Brienne 1237 yılında öldü. Son Latin İmparatoru II. Baldwin tahta oturdu, Latin İmparatorluğu yıkılasıya kadar tahtta kaldı. Asen, Vatatzes ile yaptığı anlaşmadan vazgeçerek kızı Helene'yi II. Laskaris'ten ayırdı. Asen, Venedikle Vatatzes'e karşı anlaşarak Çorlu'yu kuşattı. Nikephoros Tarkhaneiotos, Çorlu'yu savunmakla görevliydi. Bu sırada Asen'e Macar kökenli eşinin ve Tırnova Piskoposunun öldüğü haberi geldi. Asen bu durumun Vatatzes ile yaptığı anlaşma sırasında ettiği yemini çiğnediğinden başına geldiğini düşündü. Venedik ve Bizans donanması arasında savaş yapıldı. Savaşı Venedik donanması kazandı. Vatatzes'e elçi göndererek Kızı Helene'yi tekrar II. Laskaris'e eş olarak verdi.

II. Balwin Fransa'ya giderek yardım istedi. Fransa dönüşünde yanında güçlü bir orduyla geldi. Ordu karayoluyla geldi, yaklaşık olarak 60.000 asker mevcuttuydu. Bulgarlar frank ordusunun geçişine izin verdi. II. Baldwin bu ordu için Fransa'ya Bizanstan kalan ganimetlerden bir kısmını verdi. Bu ordusuna Moğolların önünden kaçan Kumanları da ekleyerek 1240 yılında Latinler Çorlu'yu kuşattı. Vatatzes Çorlu'yu savunmakla İoannes Petralipas'ı görevlendirdi. Latinler Çorlu'yu ele geçirdi. Vatatzes bu sırada İzmit'ten donanma ile hareket etti, Gebze'yi ele geçirdi. Donanma komutanı Ermeni kökenli Josef'ti. Josef Venedik donanması karşısında mağlup oldu.

Bulgar Kral'ı Asen, Theodoros Angelos'un kızı İrene ile evlendi. Bu evlilikle Kör Theoderos Angelos özgürlüğüne kavuştu. Theodoros damadı Asen'in desteğiyle kardeşi Manuel'in elinden Selanik'i almak üzere harekete geçti. Selanik'i ele geçiren Theodoros kardeşi Manuel'i sürgüne Antalya'ya gönderdi. Theodoros Kloknitza'da esir olup kör edildiği için oğlu İoannes'i Selanik'e İmparator yaptı. Manuel İmparator Vatatzes ile görüşmek üzere Selçuklu devletinden yardım aldı. Manuel, Vatatzes'ten Selanik'i geri almak üzere 6 gemi ve bir miktar para aldı. Daha sonra Manuel, Theodoros'la anlaşarak İmparator Vatatzes'e ihanet etti.⁸⁷

Vatatzes'in eşi İrene 1239 yılında öldü, Bulgar Kral'ı Asen ve Despot Manuel'de 1241 yılında öldü. Yeni Bulgar Kralı çocuk yaştaki Kalimanos oldu. Bulgar Krallığında tahtta değişim olduğu sırada İmparator Vatatzes Selanik'te İmparatorluğunu ilan etmiş olan İoannes'i İznik'e davet etti.⁸⁸ Aslında bu davet İoannes'in elinden yetkilerini almak için planlandı. İoannes'in Vatatzes ile anlaşmasından sonra İmparator ve İoannes'i alarak Selanik'e gitti,

⁸⁶ Akropolites, 2008, age., s. 55; Macrides, 2007, p. 190; Gardner, 1912, p. 150

⁸⁷ Gardner, 1912, p. 143-144.

⁸⁸ Akropolites, 2008, age., s. 71; Macrides, 2007, p. 215.

İoannes burada Despot ilan edildi, üzerinden imparatorluk alametlerini çıkardı. Vatatzes Selanik'te iken Moğolların Anadolu Selçuklu Devletiyle savaşta olduğunu öğrendi.

Moğollar 1243 yılında Anadolu ve Avrupa ortalarına savaş açtılar, Anadolu'da Selçuklu Devletinin gücü kırılırken Balkanlarda Bulgarların gücünün kırılmasına neden oldu. Vatatzes İznik'e geri döndü. Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev 1243 yılında Köseadağ savaşında Moğollara yenildi. II. Gıyaseddin Keyhüsrev Moğolların önünden kaçarak Vatatzes ile görüşmek üzere Tripolis denilen Menderes ırmağı kenarına geldi. II. Gıyaseddin Keyhüsrev ve Vatatzes Moğollara karşı savaşmak üzere anlaşma yaptılar.⁸⁹ Bu antlaşmanın öncesinde II. Baldwin, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'e İznik Rum İmparatorluğuna karşı ittifak önerisinde bulundu. Vatatzes bu görüşmelerin Köseadağ savaşında önce yapıldığını fark edince II. Gıyaseddin Keyhüsrevle anlaşma yaptı.⁹⁰ Anadolu'da, Selçuklu ve Trabzon Rum İmparatorluğu Moğollar ile yapılan savaştan ağır bir darbe aldı.

Vatatzes, II. Friedrich'in kızı Anna ile evlendi.⁹¹ II. Fredrih ile akrabalık kurmak siyasi olarak dış politikada Vatatzes'e güç sağladı. Anna sıradan bir kadın değildi, politikaya meraklı idi. Bu durum İmparatorluk içindeki bir kesimin hoşuna gitmedi. Batı Latin İmparatorluğuna ekonomik ve askeri destek olmayı tercih etmedi. Bu durumu bilen Vatatzes Batının yükselen gücü II. Frederich ile akrabalık kurdu.

Bu sırada Patrik Germanus'un yerine Methodios Patrik oldu. Çocuk yaştaki Bulgar Kralı Kolimanos 1246 yılında ölünce Vatatzes Serez üzerine sefer düzenledi. Megas Domestic Andronikos Palaiologos İmparatora Serez'e saldırılmasını yönünde söylemde bulundu. İmparator Vatatzes Serez'e saldırma emri verdi. Kentin aşağı kısmı ele geçirildikten sonra halk kentin yukarı kısmını Vatatzes'e teslim etti.⁹² İmparator Meriç'e kadar olan Bulgar sınırını ele geçirdi. Melnik'te kamp kuran Vatatzes'e bir gurup Selanik'li gelerek 2 yıl önce ölen İoannes'in yerine Theodoros'un diğer oğlu Demetrios'u geçirdiğini, Demetrios'un sefahat düşkün olduğunu ve halk ile ilgilenmediğini söyledi. Halk, Vatatzes'e eğer Selanik'e gelirse şehri direnmeden teslim edeceklerini söyledi. Böylelikle Vatatzes Melnik'ten ayrılarak Selanik'e gitti. Demetrios'u görüşme yapmak üzere yanına Selanik dışında pazar yerine çağırdı. Bir kısım askerine Selanik'e gizlice gime emri verdi. Deniz kapısından gizlice giren askerler Demetrios Selanik dışında Vatatzes ile görüşürken Selanik'i ele geçirdi. Vatatzes kışın yaklaşmakta olduğu ve yanında yeteri kadar askeri olmadığı için böyle bir yolu seçti. Kör Theodoros, Epir Despotu II. Mikhail'in yanına kaçtı. Vatatzes, Demetrios'u yanına alarak Anadolu'ya götürerek

⁸⁹ Akropolites, 2008, age., s. 76; Macrides, 2007, p. 221.

⁹⁰ Turan, 2017, Selçuklular Zamanında Türkiye, s. 468-469.

⁹¹ Gregoras, 1829, p. 45.

⁹² Akropolites, 2008, age., s. 79; Macrides, 2007, p. 225-226.

Lentiana kalesine kapattı. İmparator Vatatzes Selanik'e Andronikos Palaiologos'u atadı, oğlu Mikhail Palaiologos'a Melnik ve Serez'in koruculuğu görevini verdi. Birkaç yıl sonra Andronikos Palaiologos'un ölmesiyle yerine Theodoros Philes atandı.

Kemalpaşa'dan 1247 yılında hareket eden İmparator Latinlerin elinde tuttuğu Çorlu ve Vize kalelerini ele geçirdi. Cenevizlilerin Rodos'u işgal ettiği haberi gelince Vatatzes, İoannes Kantakuzeni Rodos'a gönderdi. Kantakuzen Rodos kalesi kuşattı. Cenevizlilerin Rodos kalesinde yiyecek sıkıntısı yoktu. Cenevizlilere, Akhaia Prensi Villehardouin giderek 100 şövalye verdi. Vatatzes 300 at taşıyan bilen 3 sıra kürekli gemilerle Theodoros Kontostephanos'u Rodos'a gönderdi. Frank şövalyelerinin kale dışında İznik Rumlarına yenildiğini gören Cenevizliler Rodos kalesini İznik Rum İmparatorluğuna teslim ettiler.⁹³

Vatatzes, 1249 yılında Despot II. Mikhail ile anlaşma yaptı. Anlaşma neticesinde II. Mikhail'in oğlu Nikephoros'u, II. Laskaris'in kızı Maria ile evlendirdi.⁹⁴ Kör Theodoros yeğeni Despot Mikhail'e akıl hocalığı yaparak silaha sarılmaya ikna etti. Vatatzes, Despot II. Mikhail'in isyan haberini duyunca ordusunu hazırlayıp Gelibolu üzerinden boğazı geçti. Selanik'e varınca dinlendi, Bodena'da ordugâhını kurdu. Ostorvo gölü yakınlıklarında Vatatzes birkaç askerine Despot II. Mikhail'in topraklarını yağmalama emri verdi. Bu askerler arasında Alexios Strategeopoulos, Mikhail Palaiologos, İoannes Makrenos, Tyrannos Goudeles vardı. Despot II. Mikhail'in yanında olanlar İmparator Vatatzes'in safına geçmeye başladı. Bu kişiler Kastoria'da sığıntı olarak yaşayan eski Rodos valisi Galabas, Theodoros Petralipas'tı. Bu durum kaşısında Despot II. Mikhail barış antlaşması için Vatatzes'e elçi gönderdi. Despot II. Mikhail aldığı Pirlepe, Belesos, Kroia kalelerini geri verdi. Despot II. Mikhail'in oğlu Nikephoros esir olarak İznik'e götürüldü. Vatatzes ordusunu başına yeğeni Alexios Roul'u ve Mikhail Palaiologos'u atayarak Ohri'ye oradanda Selanik'e geçti.⁹⁵

1.3. Mikhail Palaiologos'un Yargılanması

Mikhail Palaiologos, Melenikon'lu Nikolas Manglabites tarafından İmparator Vatatzes'e darbe yapacak şüphesiyle bildirildi.⁹⁶ İmparator Vatatzes bu işler için uygun zaman olmadığını bu nedenle seferde olduğu gerekçeleriyle Mikhail Palaiologos üzerine yapılacak soruşturmayı ileri bir zamana erteledi. Vatatzes uygun bir zaman bulunca mahkeme kurarak darbe olayının olup olmadığını öğrendi. Mikhail Palaiologos hakkında suçlama Mikhail,

⁹³ Akropolites, 2008, age., s. 90; Macrides, 2007, p. 247.

⁹⁴ Gregoras, 1829, p. 47.

⁹⁵ Akropolites, 2008, age., s. 91-94; Macrides, 2007, p. 249-251.

⁹⁶ George Finlay, 1877, A History of Greece, ed. H. F. Tozer, vol. 3, Oxford University Public, London, p. 315; Gardner, 1912, p. 189.

Demetrios Tornikes'in⁹⁷ ölümünü öğrenir öğrenmez çok üzüntü duydu ve onu ziyaret eden kimselerin hepsi kendisini huzursuz olarak gördü. Bunun üzerine Melenikon'lu bir kişi durumun halini bilen birisine Mikhail Palaiologos'un neden huzursuz olduğunu sordu. Onun hışmı ve kamu yöneticisi olan Demetrios Tornikes öldü de, o yüzden üzüntülüdür dedi. Diğeri bana öyle görünmüyor, Tornikes için bu kadar üzülmezdi, görünüşe bakılırsa onun için bu olaydan daha büyük bir sıkıntı nedeni var. Eğer böyle bir şey gerçekten varsa, vay hâlimize devletimiz yeniden çekişmelere kargaşaya düşecek, hem de tam herşey yolunda giderken ve huzur varken dedi. İlk kişi böyle bir şeyin olmayacağını Mikhail Palaiologos'un bu yerlerin yöneticisi olduğunu ve Bulgar Kralı Kalimonos'un kız kadeşi Tamar ile Mikhail Palaiologos ile evleneceğini söyledi. Bu konuşmadan Mikhail Palaiologos'un haberi olmadan konuşan iki kişiden biri Manglabites'e giderek konuşulanları ona söyledi. Manglabites, İmparator Vatatzes'e giderek bu iki kişinin konuştuklarını söyledi. Vatatzes, Philadelphia'da⁹⁸ mahkeme kurarak iddia sahiplerini çağırdı.⁹⁹ Yargıç Philadelphia Metropolit Phokas iken Akropolites ve Makrotos mahkemede bulunuyordu. İki kişiden birisi Mikhail Palaiologos'u suçlarken diğeri de Mikhail Palaiologos'u savundu. Palaiologos'u savunan bu olaydan Palaiologos'un haberi olmadığını sözleri kendisinin söylediğini mahkemede söyledi. İki kişi Ortaçağ âdeti olan silahlı sınanmaya gittiler. Phillippoi'deki stadeion'a geldiler. Dövüşü Mikhail Palaiologos'un suçsuz olduğunu savunan kazandı. Bunun üzerine İmparator Vatatzes gerçeğe ulaşmak için adamı idama mahkûm etti. Adam kafası kesileceği sırada sorgulayanların sorusu üzerine Mikhail Palaiologos'un suçsuz olduğunu tekrar söylemesi üzerine Vatatzes adamın zincire vurularak zindana gönderilmesini emretti. Mikhail Palaiologos'un suçsuz olduğu kanıtlanmış oldu.¹⁰⁰ İoannes Vatatzes, kurulan mahkemede Mikhail Palaiologos'un suçlu bulunmasını ısrarla istemesine karşın mahkeme Mikhail Palaiologos'un suçsuzluğuyla sonuçlandı.¹⁰¹

İmparator Vatatzes, Mikhail Palaiologos'u kendi torunu, II. Theodoros'un kızı İrene ile evlendirme niyetindeydi. Bu kız Mikhail Palaiologos'un uzaktan yeğeni olmaktaydı. Rum geleneklerinde böyle bir evlilik olması normal idi. Ancak Kilise bu tür evlilikleri yasaklamasına rağmen İmparator tarafından bu tür evliliklere izin veriliyordu.¹⁰²

İmparator Vatatzes, 1253 yılında İznik'e giderken Mikhail Palaiologos'tan kuşkulanmaya devam etti. Mikhail Palaiologos soylu bir aileden gelmesi ve hısım olmaları

⁹⁷ Demetrios Tornikes kısa süre önce öldü, Vatatzes'in yakın arkadaşıdır.

⁹⁸ Bilge Umar, 1993, Türkiye'deki Tarihsel Adlar, İnkılap Kitabevi, İstanbul, s. 660, Philadelphia bugün Manisa'nın ilçesi Alaşehir olarak bilinir.

⁹⁹ Gregoras, 1829, p. 49.

¹⁰⁰ Akropolites, 2008, age, s.94-96; Macrides, 2007, p. 259-263; Angold, 1975, p. 167-168; Gardner, 1912, p. 190.

¹⁰¹ Finlay, 1877, p. 316.

¹⁰² Akropolites, 2008, age., s. 100; Macrides, 2007, p. 263.

nedeniyle bir şey yapamadı. Vatatzes kendine karşı daha önce yapılan suikast ve kışkırtmalardan çok tedirgin oldu. Mikhail Palaiologos'a bu dönemde dikkatli oldu. Vatatzes, Mikhail Palaiologos'u Patrik Manuel'in yanına gönderdi, amacı Mikhail Palaiologos'a kefaret cezası versinki o da böyle bir olaya kalkışmasıydı. Mikhail Palaiologos, Patrik önünde and içti. İmparator Vatatzes, Mikhail Palaiologos'u kardeşi İsakios Doukas'ın torunu İoannes Angelos'un İrene'den olan kızı Theodora ile evlendirdi.¹⁰³

Vatatzes ve Papa arasında kiliselerin birleşmesi üzerine 1253 yılında mektuplaşma oldu. Papa IV. Innocent ve İmparator Vatatzes'in ölümü üzerine görüşmeler sonuçsuz kaldı. Eğer görüşmeler başarılı bir şekilde sonuçlansaydı Vatatzes İstanbul'u savaşımadan geri alabilecekti. İmparator Vatatzes 1254 yılında Nymphaion¹⁰⁴ yakınlarında öldü. Vatatzes'in cenazesi Sosandralılar Manastırına gömüldü. 62 yıl yaşadı 32 yıl İmparatorluk yaptı.¹⁰⁵

Sonuç olarak Vatatzes dönemi İznik Rum İmparatorluğunda yükselme dönemi olarak bilinir. Latin İmparatorluğu kısa süre içinde İstanbul ile sınırlandı. İstanbul surları güçlü olmasaydı Vatatzes surları aşabilirdi. Vatatzes kendisine darbe yapılmaya çalışılan bir dönemden geçti. İmparatorluğu güçlendirmeye çalışırken İmparatorluk içinde Vatatzes'e Bizans oyunu çevirmeye çalışanlar oldu. Vatatzes'in Gelibolu'ya geçmesiyle Bizans İmparatorluğuna ait eski toprakları ele geçirme durumu ortaya çıktı. Vatatzes ordusunun mevcudunun yüksek olmamasına karşı bu toprakları Selanik'e kadar ele geçirebildi. Vatatzes döneminde başkent İznik'ten çok Kemalpaşa'da kalmayı tercih etti. Ekonomi 1243 Köseadağ savaşından sonra Moğolların önünden kaçan Türkler ile İznik Rum İmparatorluğu topraklarında artışa geçti. Vatatzes Türklerle satılan yumurtalar ile İmparatoriçe Anna'ya yumurta tacı denilen tacı yaptırmıştı. Ancak Moğolların önünden kaçan Türkler Anadolu Selçuklu Devletinin zayıflamasını fırsat bilerek Selçuklu Bizans sınırında Bizans topraklarına yağma hareketinde ve akınlarda bulunmaktaydılar. Papalık, Vatatzes döneminde kiliselerin birleşimi için İznik'te görüşmeler bulunuldu. Bu görüşmelere Blemmydes damga vurmuştu. Papalık, Latin İmparatorluğundan umudunu kesince Vatatzes'e kiliselerin birleşmesini ön plana sürmeye başladı. Avrupada Latin İmparatorluğuna destek Venedik'ten az miktarda vardı. Fransızlar para karşılığı destek veriyordu. Vatatzes bu durumu iyi kullandı ancak ömrü İstanbul'u ele geçirmeye yetmedi.

¹⁰³ Georges Pachymeres, 1984, *Relation Historiques*, Fransızca'ya çev. Albert Failler, notlandıran Vitalien Laurent, c. 1, Paris, p. 56; Akropolites, 2008, age., s. 100-101; Macrides, 2007, p. 268; Gardner, 1912, p. 191.

¹⁰⁴ Umar, 1993, age., s. 606, Bugün Kemalpaşa olarak bilinir. Nymphaion Nif olarak geçer.

¹⁰⁵ Akropolites, 2008, age., s. 102; Macrides, 2007, p. 271; Gregoras, 1829, p. 50.

1.4. II. Theodoros Laskaris Döneminde Mikhail Palaiologos'un Durumu

İznik'te 1221 yılında doğan II. Theodoros Laskaris İmparatoriçe İrene Laskaris ve Ioannes Vatatzes'in oğluydu. II. Laskaris, Bulgar Prensesi Helena Asen ile evlendi.¹⁰⁶ Vatatzes öldüğünde 33 yaşında olan oğlu II. Theodoros Laskaris İznik Rum İmparatoru oldu. II. Laskaris'in tahta geçmesiyle halk, askeri sınıf ve saray erkânında ümit oldu. Bunun nedeni imparatorun genç yaşta oluşuyla herkese ılımlı davranmasıydı. II. Laskaris başarılı bir âlim idi. Çevresinde kendisi gibi âlimler vardı. Danışmanlarını sakın kişilerden seçerken aristokrat sınıfa güvenmiyordu.¹⁰⁷ Vatatzes'in cenaze töreninden sonra Kemalpaşa'dan ayrılarak Alaşehir'e oradan da İznik'e geçti. Patrik Manuel, Vatatzes'ten önce öldüğünden makamı boş kalmıştı.¹⁰⁸ Yeni patrik seçilmesi İmparatorun taç giymesi için gerekliydi. Nikephoros Blemmydes¹⁰⁹ adını ön plana çıkmaktaydı. Felsefe bilen, küçük yaşta keşiş olan Blemmydes, II. Laskaris'in eğitimiyle ilgilendi. Bu sebeple II. Laskaris'in hocası Nikephoros Blemmydes ile arası ılımlıydı. II. Laskaris, Patrikliği hocası Blemmydes'e önermesine rağmen Blemmydes Athos dağında kalarak kendisini ilim açısından geliştirmeyi seçti. Nikephoros Blemmydes, II. Laskaris'e hükümdarlık üzerini görüşlerini yazdığı eserini gönderdi.¹¹⁰ İmparatorlar kendi kararlarını kabul edecek olan otoritelerini benimseyecek olan kişileri seçmeliydiler. Bu durumdan dolayı II. Laskaris, Blemmydes fikrinden vazgeçti.

II. Laskaris'in danışmanları Apolyont¹¹¹ bölgesinde az bir okuma yazması olan keşiş Arsenios'un Patrik olmasını istedi. Akropolites eserinde, Patrik Arsenios'un İmparator II. Laskaris'in taç giyme töreni için Metropolitlere emriyle acil olarak Patrik seçildiğini söylemekteydi.¹¹² Akropolites'in, Arsenios'u aşağılamasının nedeni ileride yaşanacak olaylarda Patrik Arsenios'un Mikhail Palaiologos'a karşı çıkmasıydı.

Vatatzes'in ölümünü fırsat bilen Bulgarlar İznik İmparatorluğu topraklarına saldırdı. Bulgar Kralı çoğunluğunu Bulgarların oluşturduğu Rum askerlerin koruduğu Bizans arazilerini ele geçirdi. II. Laskaris Bulgar saldırısını haber alır almaz Çanakkale Boğazı üzerinden Balkanlara geçti. Kışın yaklaşmasını fırsat bilen Bulgarlar ele geçirdikleri toprakları II. Laskaris'in gelişi haberi üzerine terk etmek zorunda kaldı. II. Laskaris Tzepaina'ya kadar ilerledi kuşatma aletlerinin yetersiz oluşu nedeniyle Edirne'ye geri döndü. Tekrar ele geçirilen

¹⁰⁶ Dimiter Angelov, 2007, *İmperial İdeology and Political Thought in Byzantium 1204-1330*, Cambridge University Press, Newyork, p. 207; Finlay, 1877, p. 318.

¹⁰⁷ Timothy Gregory, 2016, *Bizans Tarihi*, çev. Esra Ermert, YKY., 3 baskı, İstanbul, s. 339.

¹⁰⁸ Pachymeres, p. 38.

¹⁰⁹ Michael Angold, 1995, *Church and Society In Byzantium Under The Comneni (1081-1261)*, Cambridge Press, p. 554-560; Finlay, 1877, p. 321.

¹¹⁰ Ernest Barker, 1995, *Bizans Toplumsal ve Siyasal Düşünüşü*, çev. Mete Tunçay, İmge Kitabevi, 2 baskı, Ankara, s. 163-170.

¹¹¹ Umar, 1993, age., s. 89, Apolyont Uluabad Gölü üzerinde bulunan adacık

¹¹² Akropolites, 2008, age., s.103-106; Macrides, 2007, p. 277-278; Gregoras, 1829, p. 52; Gardner, 1912, p. 206-207.

yerlere atama yaparak Kemalpaşa'ya gitti. Bulgar seferine 1256 yılında güçlü bir ordu toplayarak çıktı. Sefere çıkmadan doğu sınırlarını güvenliğini kontrol etti. Anadolu Selçuklu ve Moğolların durumunu öğrendi. Bulgarlar üzerine yapılan sefer Tzepaina'nın alınmasıyla sonuçlandı. II. Laskaris, kızı Maria ile Despot Mikhael'in oğlu Nikephoros ile düğününü yaptı.¹¹³ Latinleri yakından bilen Kotis, Mikhael Palaiologos'un yanına giderek ona: "Eğer bir an önce kaçmazsanız başınıza kötü şeyler gelecek. Benim içinde kalmak artık tehlikeli, iyiliğimiz için ikimizin de Türklerin ülkesine gitmesi gerekmekte." Bu sözler üzerine Mikhael Palaiologos Konya'ya hareket etti.¹¹⁴

İmparator II. Laskaris'e bu sırada Bithynia'da bulunanlardan mektup geldi. Mektupta Mikhael Palaiologos'un Anadolu Selçuklu topraklarına sığındığı yazıyordu. II. Laskaris kendine gelen mektubu Akropolites'e göstererek Mikhael Palaiologos'un neden Anadolu Selçuklu topraklarına sığındığı hakkında konuştular.

II. Laskaris: "Büyük İmrahor kaçmış Müslümanların ülkesine gitmek üzere hareket etmiş böyle olunca bu iş hakkında ne düşünürsün? Acaba Müslümanlardan asker alıp da bizim ülkemize karşı harekete geçer mi?" Akropolites: "Bana hiç de onun böyle bir iş yapması söz konusu gibi görünmüyor. Onun karakterini ve yurt severliğini bilirim." II. Laskaris: "Öyleyse ne diye bizden kaçmış?" Akropolites: "Kaçmış, çünkü bildiğin üzere İmparator Hazretleri, öyle bir iki değil binlerce kez sen onu öylesine korkunç biçimde tehdit ettin ve ona öylesine kötü kıydın ki! Hatta pek çok insanın önünde, onu kör edilmeye göndereceğini söyledin. Demek ki bunları birçoklarının söyleyip durduğunu duyarak o da öğrendi ve tedirgin oldu ve verilecek cezadan dolayı dehşete kapıldı ve bundan kurtulmak için önlem aldı." II. Laskaris: "Böylesine korkunç şeylere uğraması söz konusu olsa bile ne diye bizim ülkemizde oturmuyor da vatanında felakete uğramaktansa yaban ellerinde mutlu olmayı yeğliyor." Akropolites: "Hükümdar Hazretleri; böyle bir şey insan tabiatına uymaz. Şurası doğru ki felaketlere katlanabilen bazı kişiler vardır, çünkü karakterleri güçlüdür ve şöyle diyeyim hayatın onları karşılaştırdığı felaket sebebine yollarından dönmezler. Ama eğer kişinin kendi canından korkusu ve bedeninin en önemli organından (gözlerinden) sakat bırakılması olasılığı varsa, hiç kimse buna katlanamaz, tersine kurtulabilmek için yapabildiğince hızlı biçimde uzağa koşar." II. Laskaris: "Bu kişi şimdi ne yapacak dersin?" Akropolites: "Sanırım ki kısa süre Sultanın yanında oturduktan sonra, sen İmparator Hazretlerinden başışlanmasını dileyerek iletmiş gönderecektir, bunun için Sultan aracılığını da kullanacaktır; ama senden yeminle güvence vermeni de isteyecektir; bundan başka biçimde senin yanına dönmesi olası görünmüyor."¹¹⁵

Birkaç gün sonra II. Laskaris'e Mikhael Palaiologos'un Thynia (Kocaeli) yöneticilerine gönderdiği mektuplar geldi. Mikhael Palaiologos mektupta:

¹¹³ Akropolites, 2008, age., s. 106-129, Maria Vatatzes döneminde Nikephoros ile nişanlaşmıştı; Macrides, 2007, p. 281-309, Gardner, 1912, p. 219.

¹¹⁴ Pachymeres, 1984, p. 42; Georges Pachymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, çev. İlcan Bihter Barlas, İlgi Kültür Sanat Yay., 2 Baskı, İstanbul, s. 31; Gregoras, 1829, p. 52, Mikhael Palaiologos'un II. Laskaris Bulgar seferindeyken Konya sultanına kaçtığını söyler; Finlay, 1877, p. 328.

¹¹⁵ Akropolites, 2008, age., s. 130.

“Ben İmparatorlardan korktum ve belki de kötü bir iş yapar korkusu ile kaçtım. Ancak sizler askerlik görevlerinizi akıllıca ve yiğitçe yerine getirin ki kentlerdeki ve kırsal alanlardaki kaleler güvenlikte olsun ve bütün yöreyi dikkatle gözetin, tıpkı benimle birlikte (Benim komutam altındayken) her zaman dikkatle gözetmiş bulunduğunuz gibi ve benimle iken ne yapıyor idiyerseniz onu şimdide yapmayı sürdürün .”¹¹⁶

Mektubun Mikhail Palaiologos’a ait olduğu altındaki imzası ile kanıtlandı. II. Laskaris tedirginlik duymaktan vazgeçti.¹¹⁷

Sonuç olarak İznik Rum İmparatorluğunda bazı değişimlerin yaşanma vakti gelmekteydi. Vatatzes dönemi ne kadar parlak geçse de ileride hanedanın ve imparatorluğun kaderini değiştirecek Mikhail Palaiologos ile ters düşülmüştü. Vatatzes’in şüpheli tutumu imparatorluğun kaderini darbe gibi olumsuz bir olay ile etkilese de bu durum ileride imparatorluğun menfaatine olacaktı. Mikhail Palaiologos sıradan bir devlet adamı değildi, İznik Rum İmparatorluğunda iyi bir öğrenim almış, soylu bir aileden gelmekteydi. Vatatzes gibi Mikhail Palaiologos'ta siyasete hâkimdi.

¹¹⁶ Akropolites, 2008, age., s. 131.

¹¹⁷ Macrides, 2007, p. 312-313; Angold, 1975, Byzantine Government In Exile, p. 165; Gardner, 1912, p. 222-224.

İKİNCİ BÖLÜM

LASKARİSLER VE PALAİOLOGOSLAR ARASINDA TAHT MÜCADELESİ

2.1. Palaiologosların Soyu

Ailenin geçmişi 11. yüzyıla, Mezopotamya'ya kadar uzanır. Palaiologos hanedanının kurucuları Nikephoros ve Yorgios kardeşler general olarak Bizans'a hizmet ettiler. Nikephoros'un oğlu General Kurtios'un torunu Aleksios Palaiologos, III. Aleksios Angelos'un kızı İrene ile evlendi. Bu evlilikten doğan Theodora Angelos Palaiologos, İznik Rum sarayında görevli olan Grand Domestic Andronikos Palaiologos ile evlendi. Bu evlilikten İrene, Eulogia, Maria, Sebastokrator¹¹⁸ İoannes, Konstantin ve VIII. Mikhail Palaiologos dünyaya geldi. Palaiologos ailesi Komnenos, Angelos ve Laskaris aileleriyle yakın ilişkilerde bulundu. Bizans İmparatorluğuna askeri alanda yetenekli komutan yetiştirdi.¹¹⁹ Mikhail Palaiologos'un Annanesi İrene, 1204 yılındaki Haçlı seferinden kısa bir süre önce kızı ve kocası Aleksios Palaiologos ile beraber İmparator III. Aleksios'un kafilesinde şehirden ayrıldı. Aleksios Palaiologos bu sürede öldü. İrene kızı Theodora'yı, Grand Domestic Andronikos ile evlendirdi. Andronikos Palaiologos, İoannes Vatatzes döneminde yetenekli bir asker olduğu için Grand Domestic¹²⁰ (Ordu Komutanı) oldu. Bu evlilikten Mikhail Palaiologos doğdu. Mikhail Palaiologos'un annesi Theodora'nın hayatı kısa sürdü. Mikhail Palaiologos'un kız kardeşi Maria, Grand Domestic Nikephoros Tarchaneiotes (Türk asıllı) ile evlendi. Bu evlilikten doğan Andronikos, Teselya Prensi İoannes'in kızı ile evlendi. Eulogia, İoannes Komnenos Angelos Kantakuzenos ile evlenerek 3 kız doğurdu. Bu kızlarından Maria, Alexios Philes ile evlenirken, İrene ilk önce Bulgar Kralı Konstantin Tikh, ölümüyle Jean Lacnas(İvalo) ile evlendi. VIII. Mikhail Palaiologos III. Aleksios Angelos'un torunun torunu konumunda olması nedeniyle Angelos hanedanlığının varisi konumundaydı.¹²¹ Bu bağlarla Vatatzes ile de uzaktan akrabaydı.

Mikhail Palaiologos'un çocukluğu ve gençliği İznik İmparatoru Vatatzes'in döneminde geçti. İznik sarayında eğitim aldı, Bizans kültürünü öğrendi. İznik sarayında soyluların yanında 13. yüzyıl eğitim sistemine göre eğitim aldı.¹²² Mikhail Palaiologos'un çocukluk dönemine ait az bir bilgi mevcuttur. Vatatzes 1246 yılında Selanik'i ele geçirince Grand Domestic

¹¹⁸ İmparatorun kardelşeri ve çocuklarına verdiği unvan.

¹¹⁹ Vasiliev, 2017, age., s. 652.

¹²⁰ İmparator olmadığı zamanlarda ordu komutanı.

¹²¹ Yılmaz Öztuna, 1990, Devletler ve Hanedanlar: İlk Çağ ve Asya-Afrika Devletleri, c. 3, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, s. 443-444.

¹²² Deno John Geanakoplos, 1959, Emperor Michael Palaeologus and The West 1258-1282 a study in Byzantine-Latin Relations, Harvard University Press, Cambridge Massachusetts, p. 16-20.

Andronikos Palaiologos'u Selanik'e vali tayin etti. İznik Rum ordusunda babasının yanında görev alan Mikhail Palaiologos'u Melnik ve Serez şehirlerinin koruyucusu olarak görevlendirdi.¹²³

İznik Rum İmparatorluğunda Palaiologos dönemi 1258 yılında başladı. Bu tarih Palaiologos hanedanlığı için milat oldu. Mikhail Palaiologos döneminden sonra Palaiologos hanedanlığı 1453 yılına kadar Bizans İmparatorluğunu yönetti. Bu yönüyle Bizans İmparatorluğunu en uzun süre yöneten hanedanlıktır. Palaiologoslar kendilerini Komnenos olarak gördüler. Bizans İmparatorluğu Batı ve doğu meseleleriyle uğraşarak kendi gücünü azalttığı gibi siyasi oyunlar ile de güç elde etti. Bizans tarihinde Palaiologosların siyasette yetenekli olmaları İmparatorluğun ömrünü uzattı. Türklerin Bizans topraklarına karşı fetih hareketinde bulunduğu zaman Batıdan yardım bulan Bizans, Balkanlarda tehdit olduğu zaman Türklerden yardım almasını bildi. Palaiologos ailesine bu dönemde en büyük desteği verenlerden biride Katalanlardı. Roger Flor 6.500 kişilik ordusu ile Batı Anadolu'da Türk akınlarını durdurmak üzereyken Bizans İmparatorluğu Roger'in güçlenmesini ileride kendilerine karşı tehdit olarak gördüğü için Roger'in önüne geçmişlerdi. Palaiologos döneminde İmparatorluğa sadık olan bir diğer hanedanda Kantakuzenlerdi. Kantakuzenler Palaiologos döneminde bir süre İmparatorluk yapsalar da Palaiologoslara sadık kaldılar.

Bizans İmparatorluğunun Anadolu'ya gelen Türkler ile karşılaşması 1015 yılı olduğu düşünülünce İmparatorluk bu tarihten Malazgirt savaşına kadar Türkleri Anadolu'dan atmak üzerine planlar, savaşlar yaptı. Malazgirt savaşı sonucu itibariyle Türkleri Anadolu'dan atmak için Papalık'tan yardım istediler. Bu durum Haçlı seferleri olarak dünya siyasi tarihini etkileyen seferleri başlatsa da Türkler, Anadolu'yu yurt edinmeye devam etti. Miryakefalon savaşı Manuel ile Bizans İmparatorluğu'nun sonunu getirdi. Bu süreçten sonra Bizans Balkanlar, Yunan coğrafyası ve Anadolu'da güç kaybetti. Palaiologoslar bu süreci iyi bildikleri için İmparatorluğun ömrünün uzması için her türlü Bizans oyununu oynadı. Orhan Gazi döneminde Türklerin Gelibolu üzerinden Balkan coğrafyalarına gitmesi Türkleri bu topraklarda da kalıcı hale getirdi. Vatatzes döneminde aynı yol izlenerek İznik Rumları Balkan topraklarına geçmişti.

Balkan coğrafyası, Makedonya bölgesi Bizans tarihinde İskit çölü olarak bilinir. Bölgenin sürekli savaş halinde olması bu tanımda etkili olmuştu. Balkanlarda Bulgarlar, Sırlar ve Macarların gücü Palaiologos döneminde dahada arttı. Palaiologoslar Osmanlı'nın Balkanlarda ilerleyişini yavaşlatmak için batılı devletlerle ittifak yapsa da kaçınılmaz sondan kurtulamadı. Kosova, Varna, Nigbolu savaşları Osmanlı üzerine gelen Haçlı ordularının mağlup edildiği

¹²³ Akropolites, 2008, age., s. 87-88; Akropolites eserinde Mikhail Palaiologos'tan Mikhail Komnenos olarak bahseder; Gardner, 1912, p. 186.

savaşlardı. Anadolu topraklarını Osmanlı'ya kaybeden Bizans İmparatorluğu Balkanlarda'da Osmanlı'nın gücünü engelleyemedi.

İmparatorluğun Türklere karşı gerilemesinin nedeni çok çeşitlidir ama en önemli nedenler asker mevcudunun azlığı, Bizans ekonomisinin bozulmasıydı. Anadolu topraklarının Osmanlı tarafından feth edilmesi ile az bir bölgede mevcut olan pronia sistemi son buldu. Bu sistem Laskarislere Bizans İmparatorluğu'nun devamını sağlamıştı. Çünkü ekonomi bir devletin can damarıdır. Palaiologoslar ücretli askerliği daimi kılarak İmparatorluğun iflasını hızlandırdı. Bu durumun bir diğer nedeninde Palaiologosların zaman zaman kendi içlerin de düştükleri iktidar savaşlarıydı.

Bizans İmparatorluğu Palaiologoslar devrinde son günlerini yaşarken Doğu'da Timur tehlikesi imparatorluğun ömrünü uzattı. Ankara Savaşında Yıldırım Bayezid'i yenen Timur Osmanlı devletinin fetret devrine girmesine neden oldu. Bu durum Palaiologosların ömrünü 50 yıl kadar uzattı. 1243 yılında yapılan Köseadağ Savaşı gibi Ankara Savaşı da Bizans İmparatorluğu tarafından iyi değerlendirildi. Bizans her ne kadar İstanbul'dan ibaret olsa da Manuel, Osmanlı'nın bu aciz durumunu kendisi için fırsata dönüştürdü. Manuel bu durumu iyi kullanamadı. İmparatorluğun askeri gücü az olduğu gibi etrafında destek verecek devlette yoktu. Gücünü toparlayan Osmanlı, Bizans'a son darbeyi vurmaya çabalarırken Palaiologoslar Bizans oyunu yaparak Osmanlı'yı iktidar savaşına düşürmeye çalıştı. Şehzade Mustafa olayı Bizans İmparatorluğunun Osmanlı Devletine karşı tehdit unsuruydu.

Manuel'in ölümüyle Palaiologosların İmparatorluğun ömrünü uzatma çabaları sona ermiş oldu. Palaiologoslar İstanbul'un surlarına güvenmek zorunda kalmıştı. Papalıktan kiliselerin birleşimi karşılığında destek bulmaya çalışılsa da Avrupa'da Bizans'a destek olacak devlet yoktu. Fatih Sultan Mehmed'in, Peygamberimizin Hz. Muhammed'in (sav.) müjdelediği komutan olmasıyla Bizans İmparatorluğu Palaiologos hanedanıyla birlikte tarihteki yerini aldı. Son Bizans İmparatoru Konstantin İstanbul'un Osmanlı fethine engel olmak için askerleriyle birlikte savaşırken öldü. Böylece 1015 yılında yeni yurt arayışı için gelen Türkler 1453 yılında Bizans İmparatorluğunu sonlandırmış oldu.

2.2. Mikhail Palaiologos'un Anadolu Selçuklu Devletine Sığınması

Köseadağ Savaşı'nın ardından Anadolu Selçuklu Devleti Moğolların egemenliği altına girdi. Anadolu Selçuklu Sultan'ı II. Gıyâseddin Keyhusrev öldüğünde arkasında üç oğlu vardı, II. İzzeddin Keykâvus, Rükneddin Kılıç Arslan, II. Alâeddin Keykubâd. II. Gıyaseddin Keyhüsrev ölmeden en küçük çocuğu II. Alâeddin Keykubâd'ı veliaht ilan etti. II. Alâeddin Keykubâd'ın annesi Gürcü Hatun olduğundan soyu itibarıyla hükümdarlığa onu layık gördü.

Celâleddin Karatay ileri gelen devlet adamlarını toplayarak tahta üç kardeşi oturttu.¹²⁴ Çocukların yaşları küçük olması nedeniyle devleti Celâleddin Karatay ve Beylerbeyi emir Yavtaş idare edecekti. Celâleddin Karatay'ın ölümünden sonra kardeşlerin arasında emirlerin kışkırtmasıyla taht kavgası çıktı. II. İzzeddin Keykavus 1254 yılında IV. Kılıçarslan'ı Borgulu kalesine hapsederek tek başına Anadolu Selçuklu Sultanı oldu.

Anadolu Selçuklu Devletinin başı bu dönemde Moğollar ile dertteydi. İznik Rum İmparatorluğu ve Anadolu Selçuklu Devleti arasında Mikhail Palaiologos'un, Kocaeli bölgesindeki görevini terk ederek Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykâvus'un yanına sığınmasıyla kısa süreli bir sorun oluştu.¹²⁵ Mikhail Palaiologos II. İzzeddin Keykâvus'un yanına zorlu bir yolculuk sonrasında ulaştı. Sakarya nehrini geçince Selçuklu uç bölgesindeki Türkmenler, Mikhail Palaiologos ve adamlarını esir ettiler, üzerlerindeki altın, gümüş, at, elbise ve kölelerine dahi el koydular.¹²⁶ Mikhail Palaiologos Türkmenlerin elinden güçlükle kurtularak başkent Konya'ya II. İzzeddin Keykâvus'un yanına gitti. II. İzzeddin Keykâvus Mikhail Palaiologos'u sevinçle karşıladı, Mikhail Palaiologos'u yağmalayanların bulunarak mallarının ve kölelerinin iade edilmesini istedi. Mikhail Palaiologos'u yağmalayan Türkmenler bulunamadığından malları ve köleleri geri iade edilemedi. II. İzzeddin Keykâvus, Mikhail Palaiologos'u Hristiyanlardan oluşan ordunun başına atadı.¹²⁷

II. İzzeddin Keykâvus, Konya'da kalarak ordu topladı. Toplanan ordunun başına Vezir İzzeddin, Beylerbeyi Yavtaş, Emîr-i âhur Arslan Doğmuş ve Hristiyan birliklere komuta etmek üzere Mikhail Palaiologos'u görevlendirdi. II. İzzeddin Keykâvus, Mikhail Palaiologos'a Hristiyan askerlere Bizans savaş zırhı giydirmesini söyledi. II. İzzeddin Keykavus'un amacı Moğol ordusunun Selçuklu ve Bizans'ı ittifak etmiş olarak düşünmesini istedi. Moğol ordusunu Komuta eden Baycu Noyan Aksaray-Konya arasındaki Sultanhanı denilen mevkiye geldi. Anadolu Selçuklu savaşı Moğollar önünde üstün götürürken Arslan Doğmuş'un Moğolların safına geçmesiyle yenildi (15 Ekim 1256).¹²⁸ Arslan Doğmuş'un taraf değiştirme nedeni sarhoş bir halde II. İzzeddin Keykâvus'un, Arslan Doğmuş'un evine giderek hane halkını rahatsız etmiş, Moğollar ile savaşa giden Arslan Doğmuş bu olayı öğrenince Moğollar'ın safına geçti.¹²⁹

¹²⁴ Kerîmüddin Mahmud-i Aksarayî, 2000, *Müsâmeretü'l-Ahbâr*, çev. Mürsel Öztürk, TTK., Ankara, s.27-29.

¹²⁵ Georgii Phrantzae, 1866, *Chronicon Majus, Patrologue Cursus Completus*, ed. Jacques Paul Migne, c. 156, Paris, p. 644.

¹²⁶ Mustafa Daş, 2000, "Selçuklu Ülkesinde Bizanslı Mülteciler", *Toplumsal Tarih Dergisi*, sa. 84, İstanbul, Aralık 2000, s.9; Clive Foss, 1976, *Byzantine and Sardis*, Harvard University Press, London, p. 79.

¹²⁷ Akropolites, 2008, age., s. 131-132; Macrides, 2007, p. 315-316; Phrantzae, 1866, p. 645; Yusuf Ayönü, 2014, *Selçuklular ve Bizans*, TTK. Yay., Ankara, s. 257-258; Daş, 2000, "Selçuklu Ülkesinde Bizanslı Mülteciler", s. 9; Claude Cahen, 2012, *Osmanlılardan Önce Anadolu*, çev. Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 4 basım, İstanbul, s. 252, Mikhail Palaiologos'a "Sarimeddin" (Dinin Kılıcı) lakabının verildiğini söyler Hristiyan bisine bu lakabın verilmesi mantıklı değildir.

¹²⁸ İbn Bibi, 2014, s.574-577; Turan, 2017, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, s.498; Ayönü, 2014, age., s. 260.

¹²⁹ Osman Turan, 2014, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, TTK. Yay., 3 Baskı, Ankara, s. 65-66.

II. İzzeddin Keykâvus yenilgi haberi üzerine hazinesini alarak Antalya'ya oradan da Türkmenlerin yoğun olduğu Ladik'e geçti. Mikhail Palaiologos ise emrindeki askerleriyle önce Kastamonu'ya ardından Konya'ya hareket etti.¹³⁰ Baycu Noyan torunu Yisutay'ı II. İzzeddin Keykâvus'u takip etmesi için yanında 1000 askerle yola çıkardı. Kendisini takip eden Moğolların olduğu haberi gelmesi üzerine II. İzzeddin Keykâvus, II. Laskaris ile görüşmek üzere gitti. II. Laskaris, II. İzzeddin Keykâvus'u Lidya bölgesindeki karargâhında iyi bir şekilde karşılayarak ona hediyeler takdim etti. Moğolların yalnız Anadolu Selçuklu değil Bizans içinde tehdit olduğunu algılayan II. Laskaris, II. İzzeddin Keykâvus'a Isakios Dukas komutasında 400 asker verdi.¹³¹ Bu destek karşısında II. İzzeddin Keykâvus, II. Laskaris'e Denizli'yi verdi ancak İznik Rum İmparatorluğu'nun burayı koruyacak yeterli gücü olmadığı için akınlarda bulunan Türkmenler Denizli'yi geri aldı.¹³²

Baycu Noyan, II. İzzeddin Keykâvus'un kaçışının ardından IV. Kılıçarslan'ı hapisten çıkararak Konya'da Selçuklu tahtına oturttu, askerleriyle Hülagü Han'ın Bağdat üzerine çıkacağı sefere katılmak için Konya'dan ayrıldı.¹³³ Pervane Mu'înü'd-dîn Süleyman, II. İzzeddin Keykâvus'un İznik Rum İmparatorluğundan aldığı destekle Konya'ya geldiğini öğrenince Hülagü Han'ın huzuruna gitmek için yanına IV. Kılıçarslan'ı alarak Kayseri'ye gitti. Konya'ya gelen II. İzzeddin Keykâvus halkın desteğiyle 1257 yılında ikinci kez Anadolu Selçuklu Sultanı oldu.¹³⁴

2.3. Mikhail Palaiologos'un İznik Rum İmparatorluğuna Dönüşü

Anadolu Selçuklu Devletine sığınan Mikhail Palaiologos pişman olarak geri dönmek istedi. Konya Piskoposuna giden Mikhail Palaiologos ondan imparatora mektup yazarak kendisini affetmesini ve ülkesine geri dönmek istediğini bildirdi. Piskopos, II. Laskaris'e mektup yazarak Mikhail Palaiologos'u affetmesini söyledi. II. Laskaris, Mikhail Palaiologos'u affettiğini onu cezalandırmayacağını bildiren mektup yazdı. Affedileceğini eski makamlarını alacak olduğunu öğrenen Mikhail Palaiologos İznik'e hareket etti. Mikhail Palaiologos ülkesine 1258 yılında geri döndü, "Megas Kontostavlos"¹³⁵ unvanı geri verildi.¹³⁶ Mikhail Palaiologos

¹³⁰ Daş, 2000, "Selçuklu Ülkesinde Bizanslı Mülteciler", s. 10.

¹³¹ Aksarayî, 2000, age., s. 39, Aksarayı eserinde II İzzeddin'in II Laskaris ile görüşmesinden 3000 frenk askeriyle döndüğü gibi abartılı bir sayı verir.

¹³² Osman Turan, 2014, Selçuklu Tarihi Araştırmaları, haz. Altan Çetin-Bilal Koç, TTK. yay., Ankara, s. 282; Cahen, 2012, age., s. 254.

¹³³ Yusuf Ayönü, 2002, "Selçuklu-Bizans İlişkileri", Türkler, c. 6, Yeni Türkiye Yay., Ankara, s. 609.

¹³⁴ Ayönü, 2014, Selçuklular ve Bizans, s. 262.

¹³⁵ Ücretli askerlerin komutanı

¹³⁶ Pachymeres, 1984, p. 44; Pachymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 32; Gregoras, 1829, p. 59; Daş, 2000, "Selçuklu Ülkesinde Bizanslı Mülteciler", s. 10, Mikhail Palaiologos Selçuklu Devletine sığınan son soylu kişidir daha sonraki yıllarda Selçuklu Devleti Moğol etkisiyle çöküşü hızlanacaktır; Finlay, 1877, p. 328.

İznik Rum İmparatorluğuna geri dönerken çok sayıda Türk'ü de kendi yanında İznik ordusuna getirdi.¹³⁷

II. Laskaris, Mikhail Palaiologos'u Balkanlarda Despot II. Mikhail üzerine gönderdi. Mikhail Palaiologos'a asker olarak Makedonya'da devşirilen askerler verildi. Selanik'e hareket eden Mikhail Palaiologos savaş tecrübesi pek olmayan askerler ile Vardar'a hareket etti.¹³⁸ Burada Mikhail Laskaris ile birleşerek Beroia'yı yağmaladılar. Despot II. Mikhail'in, İznik'e karşı isyan ettiğini öğrenen Sırp'lar 1000 kişilik kuvvetlerini Pirlepe'ye göndererek buraları yağmattı ve ele geçirdiği Rum askerlerini öldürttü. Despot II. Mikhail, üzerine gönderilen Mikhail Palaiologos ve Mikhail Laskaris üzerine 500 kişiden oluşan seçkin birliğini başına oğlu Theodoros'u geçirerek gönderdi. Bu ordu Manuel Lapardas'ın askerleriyle karşılaştı. Despot II. Mikhail'in ordusu karşısında Manuel Lapardas'ın askerleri silahsız yakalanınca dağıldı. Lapardas'ın, askerlerinden birisi Mikhail Palaiologos'a giderek durumu anlattı. Mikhail Palaiologos, silahlarını alarak savaş alanına gitti. Mikhail Laskaris, savaş alanında mücadeleyi izlerken Palaiologos'un mızrağıyla Despot Mikhail'in oğlu Theodoros'u öldürdü.¹³⁹ Despot Mikhail'in oğlu öldükten sonra ordusu geri çekildi. Mikhail Palaiologos ve Mikhail Laskaris ellerinde kalan askeri gücün yeni bir savaşta başarı kazanamayacağını düşünerek Akropolites'i Pirlepe'ye bırakarak geri döndüler.¹⁴⁰ Akropolites bir süre Pirlepe'de esir hayatı yaşadı.

2.4. Mikhail Palaiologos'un IV. İoannes Laskaris'e Naip Olması

II. Theodoros Laskaris, 1254 yılında imparator oldu, 4 yıl gibi kısa bir süre tahtta kaldıktan sonra 1258 yılının Ağustos ayında ağır bir hastalık geçirerek öldü. Kemalpaşa'da Sosandra'lılar Manastırına gömüldü.¹⁴¹ II. Laskaris'in, 3 çocuğu vardı. Kızı İrene'yi Bulgar Kralı Toikhos oğlu Konstantin Tikh ile Maria'yı Despot II. Mikhail'in oğlu Nikephoros ile evlendirdi.¹⁴² Oğlu IV. İoannes, II. Laskaris öldüğünde 8 yaşındaydı. II. Laskaris, öleceğini anladığı zaman oğlu için bir vasiyetname düzenledi. İmparatorun birinci esvapçıbaşısı olan Georgios Mouzalon'a oğlu devlet yönetmeye yetişkin olana kadar İmparatorluğu yönetme yetkisi veridi.¹⁴³ II. Laskaris'in ölümünden sonra toplanan Rumlar ordu ve halk ile birleşerek Sosandra'lılar Manastırında dua eden İmparator naibi Georgios Mouzalon'u, Büyük

¹³⁷ Yusuf Ayönü, 2010, "İznik İmparatorluğu Ordusu", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. XXV, sa. 1, Temmuz 2010, s. 45.

¹³⁸ Pachymeres, 1984, p. 44; Gregoras, 1829, p. 60.

¹³⁹ Akropolites, 2008, age., s. 141-142; Macrides, 2007, p. 330-331.

¹⁴⁰ Gardner, 1912, p. 226-230.

¹⁴¹ Gardner, 1912, p. 232.

¹⁴² Pachymeres, 1984, p. 58; Gregoras, 1829, p. 61-63.

¹⁴³ Gregoras, 1829, p. 62; Gregory Abû'l-Farac, 1987, Abû'l-Farac Tarihi, çev. Ömer Rıza Doğrul, c. 2, TTK. Yay., 2 Baskı, Ankara, s.566, Abû'l-Farac eserinde Mikhail Palaiologos'un isyan edeceğinden kaygı duyduğu için Mouzalon'u İoannes Laskaris'e naip olarak atadığını söyler; Finlay, 1877, p. 331.

Domestikos (Ordu Komutanı/ Beylerbeyi) kardeşi Andronikos'u ve abisi Protokynegos (Avcıbaşı) tapınağın kutsal bölümlerinden biri olan masanın altında katlettiler.¹⁴⁴ Daha sonra II. Laskaris'in mezarına giderek ona küfürler ettiler. Katliamı yapanlar arasında Vatatzes ve II. Laskaris döneminde zarar görenler vardı. Bu kişiler Aleksios Strageopolous, Büyük Primerikos (Baş Papaz) Konstantinos Tornikes, Theodoros Philles, Georgios Zakharommates vb. vardı.¹⁴⁵ Bu olayları ileride İmparator olacak olan Mikhail Palaiologos düzenletti. Mikhail Palaiologos, Vatatzes ve II. Laskaris'in kendisine karşı olan düşüncelerini boşa çıkarmayarak İmparatorluğu ele geçirdi. Patrik Arsenios bu olaylar karşısında sessiz kaldı.

Mikhail Palaiologos, içinde bulunduğu coğrafyadaki kargaşa ve savaş ortamından faydalanarak İznik Rum İmparatorluğu tahtını ele geçirdi. Vatatzes ve II. Laskaris dönemlerinde Balkanlar ve Anadolu coğrafyasındaki savaş durumu bir noktada Mikhail Palaiologos'un ilerideki izleyeceği politikalarına ön ayak oldu. Latin İmparatorluğu ve Yunanistan coğrafyasında kurulan Haçlı devletleri Bizans coğrafyasını tam olarak ele geçirememiştir. Tarihin bu dönüm noktası Mikhail Palaiologos'u çeşitli zorluklarla askeri ve yöneticilik tecrübesi kazandırdı. Mikhail Palaiologos Konya'ya II. İzzeddin Keykâvus'un yanına sığınarak İznik Rum İmparatorluğuna aslında ihanet etmedi. Neden olarak Balkanlardaki diğer devletlere sığınsaydı İznik Rum İmparatorluğu üzerine savaş açılması olasıdır. Mikhail Palaiologos İznik'ten ayrılırken geri kalanların görevlerine devam etmelerini istedi. Konya'da geçirdiği sürede Moğolların ve Türklerin askeri kabiliyetlerini yakından inceleme fırsatı buldu. İznik'e geri dönerken yanında ücretli Türk askeride götürdü. Mikhail Palaiologos'un Konya'dan İznik'e dönüşü masumane değildir. Mikail Palaiologos'un kafasında artık İmparatorluk fikri vardı. İmparatorluk içinde kendisini destekleyenleri örgütlemeye başladı. II. Laskaris'in ölümüne kafasında tasarladığı planı gerçekleştirme imkânı buldu. İmparatorluk içinde darbe yaparak yönetimi ele geçirdi. Ancak bu durum Bizans İmparatorluğunun küllerinden yeniden doğmasına neden olacaktı. Mikhail Palaiologos sürgündeki İmparatorluğu başkent İstanbul'a döndürmek için ilk kıvılcımı yaktı.

2.5. Mikhail Palaiologos'un İznik Rum İmparatorluğu Tahtını Ele Geçirmesi

Rum ileri gelenleri Strategouplos, Tornikes, Philes, Kaballarios, Philantrepos, Kantakuzen aileleri toplanarak İmparatorluğu kimin yöneteceğine karar verdiler. IV. İoannes Laskaris'in 8 yaşında olması nedeniyle İmparatorluğu yönetemeyeceği ortadaydı, bu sebeple

¹⁴⁴ Ephraemius, 1891, Ephraemius Chronographus, Patrologue Cursus Completus, ed. Jacques Paul Migne, c. CXLIII, Paris, p. 342; Pachymeres, 1984, p. 80-82; Phrantzae, 1866, p. 646; Finlay, 1877, p. 332; Dionysios Stathakopoulos, 2018, Bizans İmparatorluğunun Kısa Tarihi, çev. Cumhuriyet Atay, İletişim Yay., İstanbul, s. 180.

¹⁴⁵ Akropolites, 2008, age., s. 147-148; Macrides, 2007, p. 335-340; Angold, 1975, Byzantine Government In Exile, p. 80-83; Gardner, 1912, p. 235-236.

isyani gizli bir şekilde başlatan Mikhail Palaiologos'u seçtiler.¹⁴⁶ İznik İmparatorluğu karışık bir haldeyken Anadolu Selçuklu Devleti Moğollar ile sürekli savaş halinde ve onlara vergi verir durumdaydı. Batıda Epir Despotu II. Mikhail Naxsos (Vardar) ırmağı kadar gelmişti. Despot II. Mikhail'i güçlü kılan diğer bir nokta damatlarıydı. Kızlarından Elene'yi Sicilya Kralı Manfred ile diğer kızı Anna'yı Mora'daki Akhaia Prensi ile evlendirdi. Latinler İstanbul'daydılar, başlarında İmparator II. Baldwin vardı.

Mikhail Palaiologos İznik İmparatorluğu karışık bir haldeyken devlet erkânı, halk ve ücretli askerler dahi herkesin onu İmparator olarak görmek istemesiyle İmparator naibi oldu. Akropolites, Mikhail Palaiologos taraftarı olması nedeniyle halkın onu desteklediğini söyler. Mikhail Palaiologos ilk başta endişe duyarak İmparatorluğa naip olmak istemedi. İmparator II. Laskaris'e ettiği yemini bahane etti. Patrik ve Papazlar Mikhail Palaiologos'a yazılı belge vererek onun affedildiğini söylediler.¹⁴⁷

Mikhail Palaiologos 1258 yılında VI. İoannes Laskaris'e İmparator naibi oldu. Mikhail Palaiologos'a ilk olarak "Despot" unvanı verildi.¹⁴⁸ Despotlara has İmparatorluk şeridi sarıldı. Kısa bir süre ardından İmparatorluk ileri gelenleri Mikhail Palaiologos'a ortak imparator unvanını verdiler.¹⁴⁹ Askerler, Mikhail Palaiologos'u İmparatorlara ait bir gelenek olarak kalkan üzerine oturtular. Daha sonra İznik'te Patrik Arsenios tarafından "Diadem" (Baş çelengine benzeyen taç) taktı. Mikhail Palaiologos İmparatorluğun yüksek kademelerine atamalarda bulundu. Birinci esvapçıbaşı Georgios Mouzalon'u ve kardeşlerini kışkırttığı kişiler tarafından katlettirdiği için bu işi düzenleyen Karyanites'i ordunun başına atadı. Daha sonra isyan etmesinden çekinen Mikhail Palaiologos, Karniyates'i hapse attırdı. Hapisten kaçan Karniyates, Anadolu Selçuklu Devleti sınırında Türkmenler tarafından yakalanarak öldürüldü.¹⁵⁰ Balkanlardaki ordunun başında İoannes Angelos vardı. Mikhail Palaiologos adamlarına onun yakalanıp getirilmesini emretti. İoannes Angelos, Mikhal Palaiologos'a götürülürken yolda öldü. İmparator II. Laskaris, ordu atamaların soylu kişilerden yapmıştı. Mikhail Palaiologos ise II. Laskaris'in atamaların önemli bir kısmını öldürterek ortadan kaldırdı. Mikhail Palaiologos, kardeşi İoannes Palaiologos'a Büyük Domestikos (Ordu Komutanı) olarak atadı. 1081 yılında Alexios Komnenos'un yaptığı gibi kardeşine

¹⁴⁶ Finlay, 1877, p. 332.

¹⁴⁷ Akropolites, 2008, age., s.149-151; Macrides, 2007, p. 343-345; Angold, 1975, Byzantine Government in exile, p. 83, 13 Ekim 1258 yılında ileri gelenle Magnesia'da toplanarak Mikhail Palaiologos'u Despot ilan ettiler.

¹⁴⁸ Packymeres, p. 114; Gregoras, p. 68.

¹⁴⁹ Işın Demirkent, 2005, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Batı İlişkilerine Kısa Bir Bakış", *Bizans Tarih Yazıları*, Dünya Yay., İstanbul, s. 109.

¹⁵⁰ Pachymeres, 1984, p. 88-90.

‘‘Sebastokrator’’ unvanı verdi.¹⁵¹ Alexios Strategoplos’u Magnus Domestik, Aleksios’un kardeşi Konstantinos’u Kaiser, Konstantin Tornikes’i Magnus Primecerius olarak atadı.¹⁵² Mikhail Palaiologos’un İmparator olunca ilk uygulamalarından biriside II. Laskarisin hapse attırdığı kişileri serbest bırakmak oldu. İstanbul’daki Latin İmparatoru II. Baldwin, Mikhail Palaiologos’a elçi gönderdi. Gelen elçi heyeti Mikhail Palaiologos’u aşağılayarak ondan ağır isteklerde bulundular.

‘‘İlk olarak Selanik’ten başladılar, İmparatorдан onu İstanbul’a kadar bütün yörelerle birlikte kendilerine bırakmasını istediler. İmparator bunları duyduğunda şöyle yanıt vererek onlarla alay etti: O kent benim vatanım gibidir, çünkü sizin de bildiğiniz üzere, babam, Büyük Domestik/Başkomutan orada vali idi; ayrıca da, orada ölmüş ve bedeni oraya gömülmüştür. Şimdi bu kentin bu kentin benim devlet ülkemin dışında kalması olacak şey midir? Elçiler bunları dinleyince imparator her ne isterse eninde sonunda kendilerine verecek zannettiler ve sözlerini çevirip şöyle dediler: Öyleyse Ey hükümdar bize hiç olmazsa Serez ve yöresi ile ötesini ver. İmparator Bu dahi uygun bir istek değildir dedi. O kente ben rahmetli İmparator dayım tarafından ilk vali olarak atanmışım ve ilk kez olarak orada ordu komutanlığı görevi yapmışım; bu nedenle o yöreyi sanki oralıymışım gibi pek severim. O nedenle ne de bu kenti size verebilirim. Böylece elçiler sözü bir yerden başkasına kolaylıkla geçiriverdikleri halde, bir şey kazandık demelerine olanak verecek hiçbir şey alamadıklarından, sonunda şunu dediler: Öyleyse bize, Bolero’dan İstanbul’a kadar uzanan yöreyi ver. Bunun üzerine İmparator onlara şunu dedi: Ben o taraflara nice kez avlanmaya gittim ve orada neredeyse iyi bir avcı oldum. Orada avlanmaktan hoşlanmam şimdide süre gittiğine göre, size o yöreyi vermemde caiz değildir. Buna karşılık elçiler, Peki öyleyse bize ne vereceksin? Diye sordular. Beriki, yanıtladı: Ben, hiçbir şey vermeyeceğim; ama eğer benimle barışta olmak dilerseniz-zaten iyi biliyorsunuz ki ben Bithynia ve Tarsia/Adapazarı valisi olduğum zamandan beri size karşı savaşmaktayım-isterim ki İstanbul’daki Latinler Rumların egemenliğine girsinler ve aldıkları gümrük vergisinin yarısını, keza bir de altın pişirmesi (denen vergi)’nin uygun bir bölümünü bana versinler. Eğer bunları bana verirseniz, sizinle barış anlaşması yapacağım. Aksi takdirde savaş olur ve Tanrının yardımıyla Rumlar yengi kazanır. Bunun üzerine Latin elçileri mahcup olarak, elleri boş İstanbul’a döndüler’’.¹⁵³

2.6. Pelagonia Zaferi

Mikhail Palaiologos Latin elçileri gittikten sonra Despot II. Mikhail’e elçi heyeti gönderdi. Elçi heyetinin başında Theodoros Philes vardı. Mikhail Palaiologos, Despot II. Mikhail’i Bulgar ve Latinler’e karşı yanına müttelik olarak çekme çabalarına karşı Despot II. Mikhail damadı Sicilya Kralı Manfred ve Akhaia Prensi Dişlek Guilleme Villehardouin’e güvendi. Mikhail Palaiologos’un ona teklif ettiği topraklara karşı elinde tuttuğu esirleri serbest bırakmasını istedi. Esirler arasında Konstantinos Khabaron ve Akropolites’te vardı. Mikhail

¹⁵¹ Pachymeres, 1984, p. 116; Gregoras, 1829, p. 69; Akropolites, 2008, age., s. 151-152; Macrides, 2007, p.346-347.

¹⁵² Gregoras, 1829, p. 72.

¹⁵³ Akropolites, 2008, age., s. 153-154; Macrides, 2007, p. 351-352.

Palaiologos Sicilya Kralı Manfred'e de elçi heyeti gönderdi. Elçi heyetinin başına Nikephoros Alyates vardı. Daha sonra Guilleme Villehardouin'e de elçi heyeti gönderdi. Mikhail Palaiologos bu barış umutlarından bir şey kazanamadı.¹⁵⁴

Mikhail Palaiologos, kardeşi İoannes Palaiologos'u (Sebastokrator) komutasındaki ordusunu Aleksios Strategeopulos, İoannes Roul'u dahil ederek Despot II. Mikhail üzerine 8000 ücretli, 12000 Bizans askeriyle gönderdi.¹⁵⁵ Despot II. Mikhail, Kastoria taraflarında karargâh kurarak İznik ordusunu bekledi. İznik ordusunu Bodena geçitlerini aştığı haberi gelince Despot II. Mikhail'in ordusu telaşa kapıldı. Vaktin gece olmasıyla kaçışmaya çalışanlar kendi içlerinde savaşa tutuştular bir kısım ordu Pyrrenaios'a ulaşabildi. Bölgenin savunmasız olduğunu gören İoannes Palaiologos fırsattan faydalandı, Ohri tarafına yöneldi. İoannes Palaiologos'un yanında Akhrida Başpiskoposu Konstantinos Kabasilas vardı. II. Laskaris Başpiskopos'un kendi emirlerine uymadığını, Despot II. Mikhail'le hareket ettiğini biliyordu. İoannes Palaiologos Akhrida kentine varınca elindeki kuşatma aletlerini kullandı. Başpiskopos araya girerek Bulgarların Başpiskoposluğu sayılan bu kentin Akhrida'nın İoannes'in eline geçmesini sağladı. Daha sonra İoannes Devol üzerine gittik surları kaplumbağa denilen kuşatma aletleriyle kuşatan İoannes şehri kanlı bir savaştan sonra ele geçirdi. Kısa sürede çevrede bulana yöre halkı İznik Rum İmparatorluğu egemenliğine girdi.¹⁵⁶

Despot II. Mikhail "Her şey mubah" anlayışına uygun hareket ederek İznik Rum ordusuna karşı direniş göstermeye karar verdi. Halkından eli silah tutanları askere aldı. Damadı Sicilya Kralı Manfred'ten 400 zırhlı Alman şövalye desteği gelirken diğer damadı Akhaia Dükü Guilleme Villehardouin ordusuyla kayınpederinin yardımına gitti.¹⁵⁷

Desteklere güvenen Despot II. Mikhail, İoannes Palaiologos karşısına çıkmak üzere hareket etti. İznik Rum ordusu Despot II. Mikhail'in ordusunu sürekli baskı altında tutarak Pirlpe'ye çekilmesini sağladı. Despot II. Mikhail oğlu Nikephoros ve güvenilir adamlarıyla kaçtı. Despot II. Mikhail'in kaçtığını öğrenen ordusu kaçışmaya başladı. Ordunun içinde bulunan Rum kökenli askerler İznik Rum ordusu komutanı İoannes Palaiologos'a giderek bağlılık yemini ettiler. Askerler arasında Despot II. Mikhal'in üvey oğlu İoannes'te vardı.¹⁵⁸ Akhaia Dükü Dişlek Guilleme Villehardouin saklandığı çalılar arasında yakalanarak esir

¹⁵⁴ Pachymeres, 1984, p. 116; Gardner, 1912, p. 245.

¹⁵⁵ Kenneth M. Setton, 1976, *The Papacy and The Levant 1204-1571*, vol. 1, The American Philosophical Society, Philadelphia, p. 85.

¹⁵⁶ Akropolites, 2008, age., s. 156-157; Macrides, p. 356-357.

¹⁵⁷ Finlay, 1877, p. 339.

¹⁵⁸ Setton, 1976, p. 88.

edildi.¹⁵⁹ Sicilya Kralı Manfred'in gönderdiği 400 şövalye ve Dişlek Guilleme Villehardouin İznik'e Mikhail Palaiologos'un yanına gönderildi. 1259 yılında İznik Rum İmparatorluğu Pelagonia savaşını kazandı.¹⁶⁰

İoannes Palaiologos, yanına bir takım kişileri alarak Epir Despotluğu başkenti Arta'yı ele geçirmeye gitti. Bu kişiler arasında Despot II. Mikhail'in oğlu İoannes'i, Alexios Strategopoulos, İoannes Roul ve ordunun bir kısmı vardı. İoannes Palaiologos, Arta'yı ele geçirdi. Arta'nın ele geçirilmesiyle Akropolites ve Khabaron özgürlüğüne kavuştu.¹⁶¹

Despot II. Mikhail'in ve oğlu Nikephoros yakınlarıyla Leukada ve Kaphalonia adasına sığındı. Despot II. Mikhail'in diğer oğlu İoannes birkaç adamıyla İoannes Palaiologos'un Arta'dan ayrılmasından sonra İznik Rumlarına karşı isyan etti. Burada halkında desteğini alarak İznik ordusunu şehirden attı.¹⁶² İznik Rumları Arta'yı İoannes'e kaybetmiş oldu. İoannes Palaiologos, İoannes'in isyanından önce Arta'dan ayrılarak İznik'e dönüyordu. İoannes Palaiologos kayınpederi Konstantinos Tornikes'i yanına alarak Lapseki'ye İmparator Mikhail Palaiologos'un yanına gitti. Mikhail Palaiologos kardeşine Despot unvanı vererek savaştığı kişilerle aynı duruma gelmesini sağladı.¹⁶³

2.7. İstanbul Kuşatması ve Nif Antlaşması

Mikhail Palaiologos, 1260 yılında Latinlerin işgal ettiği Rumların başkenti olan İstanbul'a doğru yola çıktı. Mikhail Palaiologos'un yanında surları aşacak yeterli asker ve silah yoktu. Mikhail Palaiologos'un, Asel isimindeki kuzeni surların yakınında evi olduğunu yakınlarda bulunan kapıdan Mikhail'i ve ordusunu geçirebileceğini söyledi.¹⁶⁴ Mikhail Palaiologos bu kişinin sözlerine inanmıştı. Haliç'in karşısında Galatas (Sütçü) denilen yerde ordugâhını kurdu. Gece surlardan geçmek üzere hareket ettiğinde Asel'in yalanı ortaya çıktı. Asel surlardan görevli kişinin kendisine gelerek anahtarları aldığı yalanını uydurdu. Mikhail Palaiologos ordusunu geri çekerken Latin İmparatorluğu elçileri barış teklifinde bulundu. Mikhail Palaiologos 1 yıl süreyle barış teklifini kabul etti.¹⁶⁵

¹⁵⁹ Phrantzae, 1866, p. 650; Teresa Shawcross, *The Chronicle of Morea*, Oxford University Press, New York, 2009, s. 75-76, 318; Gill Page, 2008, *Being Byzantine Greek Identity Before the Ottomans*, Cambridge University Press, New York, p. 108.

¹⁶⁰ Akropolites, 2008, age., s. 158-160; Macrides, 2007, p. 360-361; Gregoras, 1829, p. 79; Wolff, 1976, "The Latin Empire of Constantinople", p. 229; Gill, 2008, p. 105; Setton, 1976, p. 88.

¹⁶¹ Finlay, 1877, p. 339.

¹⁶² Pachymeres, 1984, p. 118; Jhon Haldon, 2017, *Bizans Tarih Atlası*, çev. Ali Özdamar, Alfa Yay., İstanbul, s. 188, İoannes 1267 yılında babasının ölümüyle devletini kurarak kendine sebastokrator unvanını almıştır.

¹⁶³ Pachymeres, 1984, p. 136; Gardner, 1912, p. 250.

¹⁶⁴ Finlay, 1877, p. 340.

¹⁶⁵ Pachymeres, 1877, p. 170-172; Gregoras, 1829, p. 81; Akropolites, 2008, age., s. 162-164; Macrides, 2007, p. 367-368; Geanakoplos, 1959, p. 75-78; Setton, 1976, p. 90-91.

Mikhail Palaiologos Çanakkale Boğazını geçerek Kemalpaşa'ya geldi. Konstantinos Tornikes, 1261 yılında Mikhail Palaiologos'un yanına Kemalpaşa'ya gitti. Amacı boş olan Patriklik makamına Patrik Arsenios'un tekrar geçmesiydi. Patrik Asenios İznik'ten ayrılarak küçük bir Manastıra yerleşmişti. Bu durum görevinden istifa ettiği anlamına gelirdi. Başpapazlar Lapseki'de toplanarak Patrik makamına Efes Metropoliti Nikephoros'u getirdi.¹⁶⁶ Nikephoros kısa süre sonra öldü. Konstantin Tornikes bu zamanlarda Patrik makamı boş iken Mikhail Palaiologos'un yanına giderek Arsenios'un Patriklik görevine tekrar getirilmesini istedi. Mikhail Palaiologos'un danışmanları Arsenios'un bu makama tekrar gelmesini istemiyorlardı. Mikhail Palaiologos Konstantin Tornikes'in sözlerine inanarak Patriklik makamına Arsenios'u tekrar getirdi.¹⁶⁷

Mikhail Palaiologos Anadolu Selçuklu, Moğollar ve Bulgarlar ile ticaret antlaşması imzaladı. Venedik'in denizlerdeki gücünü kırmak için Cenevizliler ile anlaşma imzaladı. Akka'daki pazardan 1258 yılında kovulan Cenevizliler, İznik İmparatorluğuyla anlaşarak yeni bir pazar buldular. Cenevizliler Venedik'e karşı üstünlük elde etmek için Mikhail Palaiologos ile anlaştilar.

Ceneviz Podestası Mardino di Fano ile Capitano del Popolo olan Guglielmo Boccanegra'nın emriyle elçileri Guarnerio Gudice ve Guglielmo Vesconte Mikhail Palaiologos'un yanına Nif'e gittiler. Nymphaion (Nimfaion, Nif) antlaşması 13 Mart 1261 tarihinde imzalandı.¹⁶⁸ Mikhail Palaiologos ve Ceneviz Venedik'e karşı ittifak yapacak. Cenevizliler Mikhail Palaiologos'a 50 kadar gemi verecekti. Cenevizlilere Venediklilere verilen ticari haklar verildi. Cenevizliler gümrük vergisi ödemedi ticaret yapacaklardı. İznik İmparatorluğunun elinde bulundurduğu limanlarda Cenevizliler için mahalle kurulacak, kendi kilise ve din adamlarını bulunduracaklar. İzmir, Sakız, Eğriboz, Midilli ve Girit adalarında ticari yerlere sahip oldular. Cenevizliler ve Pisalılar dışında Karadenizde kimse ticaret yapmayacaktı. Bu anlaşma İznik İmparatorluğu açısından ağır maddeler içerir, İmparatorluk yıkılışına kadar Venedik ve Ceneviz elinde zor durumda kalacaktı. Anlaşmanın tek faydası Venedik Ceneviz rekabetinin Rum topraklarında başlamış olmasıydı.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Pachymeres, 1984, p. 176-178.

¹⁶⁷ Pachymeres, 1984, p. 178-180; Akropolites, 2008, age., s.164-166; Macrides, 2007, p. 369-371; Gardner, 1912, p. 254.

¹⁶⁸ W. Heyd, 2000, Yakın-Doğu Ticaret Tarihi, çev. Enver Ziya Karal, TTK. Yay., 2 Baskı, Ankara, s. 479-480; Setton, 1976, p. 91

¹⁶⁹ Donald M. Nicol, 2016, Bizans'ın Son Yüzyılları 1261-1453, çev. Bilge Umar, İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, s. 44-45; Jean-Claude Chynet, 2016, Bizans Tarihi, çev. İsmail Yerguz, Dost Kitabevi, 2 baskı, Ankara, s. 106; Gardner, 1912, p. 255; Georg Ostragorsky, 2018, "Bizans İmparatoru ve Hiyerarşik Düzeni", çev. Özden Arıkan, Cogito, sa. 17, 1999, YKY., 11 baskı, İstanbul, s. 61-62; Demirkent, 2005, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Batı İlişkilerine Kısa Bir Bakış", s.110; Geanakoplos, 1959, p. 87-88; Finlay, 1877, p. 341-342.

2.8. Aleksios Strategopulos'un İstanbul'u Ele Geçirmesi

Mikhail Palaiologos, Aleksios Strategopoulos'a Kuman ve Rumlardan oluşan asker vererek Bulgar sınırına gönderdi. İstanbul yakınlarından geçecekleri için Latinlerle savaşmamaları konusunda Aleksios Strategopoulos'u uyardı.¹⁷⁰ Bu sırada Venedik'ten İstanbul'a Podesta Marco Gradenigo denilen yönetici geldi.¹⁷¹ Bu kişi savaşa meraklı yiğit mert bir kişiydi. Latinlere: "Biz yalnızca kenti ve kendimizi korumakla kalmamalıyız; tersine, Rumlara karşı bir şey yapmalıyız ki onlar bizi savaşta büsbütün küçümsemeğe başlamasınlar".¹⁷² 3 dizi kürekli kadirge ve küçük gemilere binerek Daphnousias/Kefken'e savaşa gittiler. Latin İmparatoru II. Baldwin İstanbul'da savunmasız bir halde kaldı.¹⁷³

Aleksios Strategopoulos İstanbul'a surların yanına vardığında bölgeyi çok iyi bilen Koutritzakes adındaki askeri surlarda bir kişinin rahat geçebileceği delik bulduklarını söyledi.¹⁷⁴ Askerler vakit kaybetmeden sırayla 15 kişi delikten geçerek kentin içine girdi. Yakınlarda bulunan bir manastırın içine saklandılar ve havanın kararmasını beklediler.¹⁷⁵ Surların üzerlerindeki nöbetçi askerleri aşağı atarak öldürdüler. Diğer askerler ellerine balta alarak sur kapılarının sürgülerini kırdılar. Kapılar açılınca Kayser Aleksios Strategopoulos¹⁷⁶ Rum ve 800 Kumandan oluşan ordusuyla içeri girdi.¹⁷⁷

Şehirde bulunan halkı baskına uğradığı için Manastırlara ve limana doğru kaçmaya başladı. Latin İmparatoru II. Baldwin bu esnada uyuyordu. Blakhernai sarayında seslerden uyandı. Hizmetkârı Jean Phylax, II. Baldwin'e limana kaçmasını söyledi.¹⁷⁸ II. Baldwin'in hükümdarlık alametlerini bırakarak limana doğru koşmaya başladı. II. Baldwin kaçarken bir Bizans askeri onu tanıdı, II. Baldwin'i yaraladığı elinden kaçırdı. II. Baldwin Haliç'e geldi.¹⁷⁹

Podesta ile Kefken'e giden Latin ordusu olan bitenden habersizdi. Kefken adasını ele geçiremeyince geri döndüler. Arnavutköy yakınlarına kadar habersiz bir şekilde ilerlediler. Latinler olanları anladıklarında Rumlara Limana yakın yerdeki evleri ateşe verdi. Limanda bulunan Latin halkı ve İmparator II. Baldwin'i alan gemiler 58 yıl işgal ettikleri İstanbul'dan ayrıldı. II. Baldwin ilk önce Negroponte adasına oradanda Mora yarım adasında bulunan

¹⁷⁰ Pachymeres, 1984, p. 190; Gregoras, 1829, p. 89, Alexios'u Bithiyadan Makedonya sınırına gönderdiğini söyler; Setton, 1976, p. 92.

¹⁷¹ Gardner, 1912, p. 256.

¹⁷² Akropolites, 2008, age., s. 167

¹⁷³ Pachymeres, 1984, p. 192; Gregoras, 1829, p. 85; Ephraemius, 1891, p. 347; Phrantzae, 1866, p. 650-651; Macrides, 2007, p. 375-376; Wolff, 1976, "The Latin Empire of Constantinople", p. 231; Finlay, 1877, p. 342.

¹⁷⁴ Finlay, 1877, p. 343.

¹⁷⁵ Pachymeres, 1984, p. 194.

¹⁷⁶ Şahin Kılıç, 2013, Bizans Kısa Kronikleri, İthaki Yay., İstanbul, s. 58; Işın Demirkent, 1992, "Bizans", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., c. 6, İstanbul, s. 239; Bazı Bizans tarihi üzerine araştırma yapan tarihçiler Aleksios Strategopoulos'un İstanbul'a 25 Temmuz 1261 yılında girdiğini eserlerinde belirtir.

¹⁷⁷ Setton, 1976, p. 93; Ayönü, 2010, "İznik İmparatorluğu Ordusu", s. 45.

¹⁷⁸ Pachymeres, 1984, p. 200, Jean Phylax sadece Pachymeres'te geçer.

¹⁷⁹ Pachymeres, 1984, p. 198; Gregoras, 1829, p. 86; Setton, 1976, p. 94.

Fransız Prenslüklerine sığındı. Daha sonra İtalya'ya Papa'nın yanına gitti. Bizans 15 Temmuz 1261 tarihinde "Şehirlerin Kraliçesine" tekrar kavuştu.¹⁸⁰ Packymeres eserinde, İtalyanlar eski yaptıkları nedeniyle İstanbul'u ellerinden kaybettiklerini söyler.¹⁸¹ İstanbul Rumların eline geçince Latinlerin Manastırlarında bulunan Keşiş ve Papazları Daphne ve Girit'e sığındı.¹⁸²

İstanbul Rumların eline tekrar geçtikten sonra Mikhail Palaiologos İznik'i kendi kaderine bırakılacaktı. Mikhail Senachereim İstanbul'un ele geçirilmesi üzerine şu sözleri söyler: "Bu günleride mi görecektik! Başımıza böyle bir felakette mi gelecekti? Bunu hak edecek ne günah işledik? Artık geleceğimiz için tüm umutları silin, çünkü Romalılar şehre bir kez daha ayak bastı"¹⁸³ sözleriyle İstanbul'un Rumların eline geçmesini istemeyenler vardır.

2.9. Mikhail Palaiologos'un İstanbul'a Gelişi

Mikhail Palaiologos İstanbul'un yeniden ele geçirildiği haberini Meteorion (Akhisar) yakınlarındaki karargâhında uykudayken kardeşi İrene'nin oğlu annesini ziyarete geldiği sırada yolda İznik ordusunun İstanbul'a girdiğini öğrenince annesini haber verdi. İrene, İmparator Mikhail Palaiologos'un çadırına giderek haber verdi.¹⁸⁴ İrene, uyuyan Mikhail Palaiologos'a "İmparator İstanbul'u aldı" cümlesini söylemesine rağmen İmparator Mikhail Palaiologos İrene'ye cevap vermedi. İrene:

"Kalk, İmparator! İsa İstanbul'u sana armağan etti". Mikhail Palaiologos ayağa kalkarak Eirene'ye: "Dediğini, kardeşim, ben de kabulleniyorum; ama başta söylediğini yani benim İstanbul'u zaptetiğimi kesinlikle kabul etmiyorum; çünkü böyle bir şey nasıl mümkün olabilir, ben Meteorion'da bulunayım da İstanbul'u zaptetmiş olayım? Üstelik oraya sözü edilmeye değer bir orduda göndermemiştim. Ama bende ikrar ederim ki bütün bunları gerçekleştirmek Tanrı için kolaydır ve neredeyse imkânsız olanı bile o, dilediği kişiyi yararlandırmak üzere çabucak gerçekleştirebilir."¹⁸⁵

Daha sonra durumun gerçek olup olmadığını öğrenmek üzere Mikhail Palaiologos devletin ileri gelenlerini çadırında topladı. Latinlerin Kefken adasına sefer düzenlediği haberi kesinleşti. Bazı kişiler toplantıda İstanbul'un alınması durumuna şüphe içinde yaklaşırsa da Aleksios Strategoupoulos'un gönderdiği haberci Mikhail Palaiologos'a gelerek müjdeyi verdi.¹⁸⁶ VIII. Mikhail Palaiologos Bizans İmparatoru olarak İstanbul'da 21 yıl İmparatorluk yapacaktı.

¹⁸⁰ Akropolites, 2008, age., s. 168; Macrides, 2007, p. 376; Wolff, 1976, "The Latin Empire of Constantinople", p. 231-232.

¹⁸¹ Pachymeres, 1984, p. 202; muhtemelen kast edilen Venedikliler.

¹⁸² Elizabeth A. R. Brown, 1958, "The Cistercians in the Latin Empire of Constantinople and Greece 1204-1276", *Tradito*, Cambridge University Press, vol. 14, p. 117.

¹⁸³ Michael Angold, 2004, "Nikaia Kenti Ms. 1000-1400", çev. Ayşe Nihal Akbulut-Gökçen Ezber, *Tarih Boyunca İznik*, ed. Işıl Akbaygil-Halil İnalçık-Oktay Aslanapa, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul, s. 41.

¹⁸⁴ Pachymeres, 1984, p. 204; Gregoras, 1829, p. 87; Ephraemius, 1891, p. 350.

¹⁸⁵ Akropolites, 2008, age., s. 169.

¹⁸⁶ Akropolites, 2008, age., s. 169; Macrides, 2007, p. 380; Setton, 1976, p. 94.

İmparator Mikhail Palaiologos İstanbul'un ele geçirildiği haberini alır almaz yola çıktı. Mikhail Palaiologos Latinlerin Kefken adası dönüşünde İstanbul'u tekrar ele geçirecekleri konusunda endişeliydi. Mikhail Palaiologos'un bu endişesi boşa çıkmış, Latinler şehre girmeden terk etmek zorunda kalmıştı. Mikhail Palaiologos, Akhyaous (Balıkesir) ulaştığında İstanbul'dan Latin İmparatoru II. Baldwin'in kaçarken bıraktığı İmparatorluk alametleri kendisine ulaştı.¹⁸⁷ İmparatorluk alametleri içinde incilerle kaplı başında kırmızı mücevher olan İmparator asası, kırmızı ayakkabıları ve kırmızı kını olan kılıcı vardı. Mikhail Palaiologos bu hediyeler üzerine daha da hızlanarak İstanbul'a ulaşma arzusunu arttırdı. Mikhail Palaiologos İstanbul'a yaklaştığında şehre girmeden tören ayin yapılmasını istedi. Filozof Blemmydes'e dua yazdırmayı düşündü ama Blemmydes Efes'te olduğundan şehre girişini geciktirmek istemedi. Bu sebepten dua yazma işini Akropolites'e verdi.¹⁸⁸ Akropolites 13 dua yazdı. Mikhail Palaiologos 13 Ağustos'ta İstanbul'a vardı. Kosmidon (Eyüp) semtinde ordugâhını kurdu. Geceyi ordugâhında geçiren Mikhail Palaiologos sabah yapılan törenle İstanbul'a girdi. Duaları Kyzikos Metropolit'i Georgios okudu. Mikhail Palaiologos İstanbul'a zafer törenlerin yapıldığı Altın kapıdan girdi. Altın kapı üzerinde bulunan burca çıkan Mikhail Palaiologos burada herkesin duyabileceği sesle dua okudu(Kyrie eleeson duası) daha sonra diğer Papazların dua okumasıyla Mikhail Palaiologos Altın kapıdan yaya olarak yürürken önünde Meryem Ana ikonasıyla yürüyordu. Studios Manastırı ve Ayasofya Kilisesine gitti. Ayasofya Kilesinde dua ettikten sonra Blakhernai'ye (Büyük Saraya) gitti.¹⁸⁹ Mikhail Palaiologos'un 3 yaşında bulunan oğlu Andronikos "Basileus" unvanıyla veliaht ilan edildi.¹⁹⁰ Laskaris hanedanının son üyesi IV. İoannes Laskaris'in, 25 Aralık 1261 tarihinde gözlerine mil çektirerek Gebze'de manastıra kapatıldı.¹⁹¹ Gözüne mil çekildiği gün II. Laskaris'in doğum günü olduğu ve 10 yaşına girdiği araştırmacılar tarafından belirtilir.¹⁹² Mikhail Palaiologos'un amacı Laskarislerin İmparatorluk makamına bir daha gelmemesini sağlamaktı. Gözüne mil çekilen bir kişi Bizans İmparatoru olamazdı. Bu durum sır gibi saklanarak halktan gizli tutulmaya çalışıldı.

Sonuç olarak İznik Rum İmparatorluğunun artık sürgünden başkent İstanbul'a dönmesi için gereken şartlar olgunlaşmaya başladı. Mikhail Palaiologos ilk olarak İmparatorluktaki önemli makamlara kendi yandaşlarını atadı. Latin İmparatoru II. Baldwin bu durumdan faydanmak istesede hiçbir şey kazanamadı. Mikhail Palaiologos düşmanlarına karşı pratik

¹⁸⁷ A. Babuin, 2001, "Standards and Insignia of Byzantium", *Byzantion*, Peeters Publishers, vol. 71, no. 1, p. 30.

¹⁸⁸ Gardner, 1912, p. 259.

¹⁸⁹ Akropolites, 2008, age., s. 171-172; Macrides, 2007, p.381-387; Finlay, 1877, p. 348.

¹⁹⁰ Pachymeres, p. 216.

¹⁹¹ Pachymeres, 1984, p. 254-256; Phrantzae, 1866, p. 652; Averil Cameron, 2016, *Bizanslılar*, çev. Özkan Akpınar, İş Bankası Yay., 2 baskı, İstanbul, s. 64; Gregory, 2016, age., s. 340.

¹⁹² Finlay, 1877, p. 348.

zekasını kullandı. Yunanistan coğrafyasında Pelagonia zaferini kazandı. Bu zafer İstanbul'a dönüşün ayak sesleri olacaktı. İmparatorluk bu zaferle ileride Latin İmparatorluğunun etrafını çevrelediği gibi dışarıdan Latinlere gelebilecek yardımın önüne geçti. Papalık Mikhail Palaiologos döneminin en önemli düşmanıdır. Mikhail Palaiologos, Sicilya kralı Manfred'i kendi safına çekmek için çeşitli girişimlerde bulunsada istediğini başaramayacaktı. Mikhail Palaiologos döneminde çoğu tarihçinin hata olarak gördüğü Nif antlaşması Cenevizliler ile imzalanarak denizlerde ticari olarak atak yapılmaya çalışışa da bu durum uzun vade de Bizans İmparatorluğunun ekonomisine darbe vuracaktı. Mikhail Palaiologos'a gece uykusundayken kardeşi İrene'nin söylediği İstanbul ele geçirildi sözü Mikhail Palaiologos döneminin zirvesidir. Aleksios Strategoupoulos'un gece baskını ile 1261 yılında şehirlerin kraliçesine tekrar kavuşuldu. Mikhail Palaiologos İstanbul'a ihtişamlı bir törenle giren kimsenin aklına bilmediği olaylar olacaktı. IV. İoannes kör edilerek İmparatorluk Palaiologosların soyuna yıkılasıya kadar geçecekti. II. Andronikos Palaiologos İmparatorluğu döneminde Gebzede 25 yıl hapis hayatı yaşayan IV. İoannes'i ziyaret etti. Pachymeres eserinde bu olayı anlatır. Diğer bir noktada İstanbul'un ele geçirilmesi Batıda düşmanları birlik haline getirecekti. İznik İstanbul'un ele geçirilmesiyle kendi kaderine bırakıldı.

2.10. İstanbul'un Durumu ve Bizans'ın Siyaseti

Haçlı işgali altında kalan Konstantin'in şehri bir gece baskınıyla Bizans İmparatorluğunun devamı olan İznik Rum İmparatorluğunun eline geçti. Bizans'ı uzun süre yönetecek olan Palaiologos hanedanlığı bu başkenti ve imparatorluğu 1261-1453 yılları arasında devam ettirdi. Laskaris hanedanlığının merkezi İznik'ti Vatatzes kendi döneminde başkent olarak Kemalpaşa'yı daha çok kullandı. İznik Rum İmparatorluğu Rum ve Ortodoksların savunuluculuğunu yapan küçük bir İmparatorlukken Mikhail Palaiologos dönemi İstanbul'u alınmasıyla yeniden büyük bir İmparatorluk oldu. Mikhail Palaiologos, diplomasiyi çok iyi bilen birisiydi. İstanbul'un ele geçirilmesiyle Batılı devletler karşısında ve Doğuda Türklere karşı önemli hamleler yapması gerekiyordu. Bu nedenle ilk olarak İstanbul'un imarıyla işe koyuldu. İstanbul yeniden imar edilirken Palaiologos rönesansına göre düzenlendi. Eğitim, kültür, askeriye ve kilise Mikhail Palaiologos'un siyasetine göre düzenlendi.¹⁹³

İstanbul'un ele geçirilmesiyle Latin egemenliği altında yaşamaktan kurtulan Rumlar geceyi eğlence düzenleyerek geçirirken rahip ve rahibeler kiliseleri şenlik varmış gibi süsledi. Latin işgali altında İstanbul yakılan, soyulan şehirlerin kraliçesi harabe viran bir haldeydi. İstanbul adeta bir harabeye dönmüş durumdaydı. Mikhail Palaiologos kutlamalara katılmak

¹⁹³ Edmund Fryde, 2000, The Early Palaeologan Renaissance 1261-1360, Boston, p. 82-83.

yerine şehrin imarı ve savunmasını güçlendirmek üzere odasına çekildi. 1204 felaketi şehri kiliseleri, evleri yaktı, yanan yerlerden kalan bir kısım odunlar yakacak olarak Latinler tarafından kullanıldı. Blakhernai sarayının (Büyük Saray) bir kısmı bu yangınlardan etkilendi ancak yanan kısımlar şehrin diğer kısımları gibi onarılmadı.¹⁹⁴ Şehrin uğradığı tahribatı ve Mikhail Palaiologos'un şehri imarını dönemin seyyahlarından Hacı Abdullah ve Keşiş Rabban Şauma eserlerinde anlattı.¹⁹⁵ Mikhail Palaiologos, şehrin savunulması için Haliç'e gerili olan zinciri yeniletti, Haliç kıyılarındaki surlar düşman direnecek kadar güçlü olmadığı için 2.5m. yüksekliğinde 8km. uzunluğun da ahşap paravanlarla surları güçlendirdi. Bizans'ın surların ve kentin savunulması için güçlü bir donanmaya ihtiyacı vardı. Donanma kaynaklarda ploimoi olarak geçmektedir. Mikhail Palaiologos tzakonoï (hafif silahlı deniz askeri) ve prosalentai (kürekçi) olarak adlandırılan donanmaya için yeni askeri birlikler kurdu. Bu sınıfları oluşturan askerler denize kıyısı olan köylerden gelenlerdi.¹⁹⁶

Mikhail Palaiologos ordusunu genel olarak ücretli askerlerden kurdu. Bu durumun geçmişte ücretli askerlerin komutanlığını yapmasından kaynaklanan bir etkisi vardı. Ücretli askerler genel olarak Türkler, Latinler ve Slavlar kökenli olanlar oluşturuyordu. Türklerin oluşturduğu birliğe Türkopoloi (Türklerin evlatları) deniliyordu. Ücretli askerlik sistemi ekonomik açıdan maliyetliydi.¹⁹⁷ Ücretli Latin askerleri Doğu Akdeniz, Venedik, Haçlı Prenslüklerinden geliyordu. II. Laskaris her ne kadar ordu içinde Rum askerlerin sayısını arttırmak istesede bunu başaramadı. Ücretli Latin askerleri merkez ordusunu oluşturmakla bereaber hazineden maaş alırdı. Latin askerleri güçlü bir zırha sahiptiler.¹⁹⁸

Bizans'ın sınır savunma birliklerinin adı "Akrites" olarak bilinirdi. Bu birlikler vergiden muaf ve etnik olarak Kumanlardan oluşmaktaydı. Batı Anadolu'da Türklere karşı sınırları korumakla görevliyken mali, siyasi olaylar sonucunda bu koruma sisteminin çökmesi Türklerin kısa süre sonra Batı Anadolu'yu ele geçirmesine neden oldu. Türklerin bu toprakları ele geçirme nedenlerinden birisi de İstanbul imar edilirken Anadolu'da yaşayan halka yüksek vergiler yüklenerek askeri birliklerin Mora ve Balkanlara kaydırılması etkili oldu. İlk olarak

¹⁹⁴ Levchenko, 2007, age., s. 274; Vasiliev, 2017, age., s. 650.

¹⁹⁵ Semavi Eyice, 2017, Yabancıların Gözüyle Bizans İstanbul'u, Yeditepe Yay., İstanbul, s.95-101, Hacı Abdullah Ayasofya önünde Mikhail Palaiologos adına dikilmiş heykelden söz eder.

¹⁹⁶ M. Murat Baskıcı, 2016, Bizans Döneminde Anadolu İktisadi ve Sosyal Yapı, Phoenix Yay., 2 baskı, Ankara, s. 147-148.

¹⁹⁷ Mustafa Daş, 2005, "Laskaris Hanedanı Döneminde İznik ve Çevresinde Türk Varlığı", *Uluslararası İznik Sempozyumu 5-7 Eylül 2005*, İstanbul, 2005, s. 85, Türkopol denilen birlik daha öncede Bizans ordusunda vardı. Mikhail Palaiologos Konya'dan İznik'e döndükten sonra ücretli askerleri arasında Selçuklu Türk'ü artmıştı; Ian Heath, 2014, Bizans Orduları 900-1461, çev. Buket Bayrı, İş Bankası Yay., İstanbul, s. 42, 12-14 yy.

Hristiyanlığı kabul etmiş veya Türk-Bizans arası yapılan evliliklerden doğan çocuklardan kurulan ordu.

¹⁹⁸ Ayönü, 2010, "İznik İmparatorluğu Ordusu", s. 43-45.

yağma amacıyla gelen Türkler bir süre sonra Bizans halkını kendi himayesine alarak bu topraklara kalıcı olarak yerleşecekti.¹⁹⁹

Mikhail Palaiologos, Pronoia sistemine ekleme yaparak devam ettirdi. Pronoia o dönemde yüksek gelire sahip olan aristokrat sınıfın yanında 24-26 hyperpyra değerinde düşük gelirli pronoialarda vardı. Pronoia sahibi kendisine verilen toprağı ekip dikmezse toprak elinden alınırken Mikhail Palaiologos İmparatorluğu döneminde pronoiaları elinde tutanlara varislerine miras bırakma yetkisini verdi.²⁰⁰ Bu durumu ekonomik ve askeri ihtiyaçlar gözetilerek yapıldığı söylenebilir. Avrupa'daki feodal düzen gibi bir sistem ortaya çıkmamış, Osmanlıdaki Ayanlık sistemine benzeyen durum ortaya çıktı.

Mikhail Palaiologos'u bekleyen diğer sorunlar bürokrasinin yeniden kurulması, kilise, manastır ve evlerin yeniden imar edilmesinin yanında İstanbul'u yeniden canlandıracak nüfusun artması gerekiyordu. Latinlerin bu bölgelere tutunamamasındaki en önemli sorunların biri ise gerekli Latin nüfusunun azlığıydı. Nüfus ordu için önemli olduğu kadar ekonomik açıdanda önemliydi. İstanbul'un batıdan gelebilecek tehlikeye karşı savunulması için güçlü bir orduya ihtiyacı vardı.

Mikhail Palaiologos, Georgios Akropolites'ten yükseköğretim kurumu yeniden yapılandırmasını istedi. Akropolites felsefe okulu kurarak öğrenci yetiştirmeye başladı. Okulun yapısı İznik 'te olan Aziz Stryphon Kilisesi yapısı ile aynıydı. Okul retorik bir eğitim vermesinin yanında Akropolites'in Blemmydes'ten aldığı felsefe görüşünü yansıttı. Okul İmparatorluğa hizmet edecek öğrenci yetiştirdi. Bu okulda Manuel Holobos, Theodoros Metochides(II. Andronikos döneminde Patrik olacak) ve Kıbrıslı II. Gregorios bulundu.²⁰¹ Eğitim ve dinsel konularda yetki artık İstanbul'daydı. Ünlü Bizans tarihçisi Georges Pachymeres, 1242 yılında İznik'te doğmuş ilk eğitimini burada almış daha sonra eğitimine İstanbul'da devam etmişti.²⁰² Mikhail Palaiologos Latinlerin şehre yaptığı soygun ve yağmalamanın unutulması için resmi binalar, kiliseler, adliyeler, tiyatro, Pazar yerlerinin imar edilmesini sağladı.²⁰³

İstanbul'un 1261 yılında Mikhail Palaiologos'un eline geçişi İznik için kötü bir haber oldu. İznik'in elindeki yetkileri İstanbul'a devretmesi anlamına geliyordu. Laskaris ailesi yanlıları İznik'te kalırken, Palaiologos ailesi taraftarları İstanbul'a gitti.

¹⁹⁹ Serdar Çavuşdere, 2017, Orta Çağ'da Venedik Papalık ve Türkler 1243-1353, Yeditepe Yay., İstanbul, s. 25.

²⁰⁰ Aydın Usta, 2016, Sorularla Bizans İmparatorluğu, Yeditepe Yay., İstanbul, s. 208.

²⁰¹ C. N. Constantinides, 1982, Higher Education in Byzantium in the Thirteenth and early Fourteenth Centuries 1204-1310, Cyprus Research Centre, Nicosia, p. 32, Kıbrıslı Gregorios Andronikos'un hocası olacak ve daha sonraki yıllarda patriklik yapacaktır; Cameron, 2016, age., s. 173-174; Angold, 2004, "Nikaia Kenti Ms. 1000-1400", s. 41.

²⁰² Angold, 2004, "Nikaia Kenti Ms 1000-1400", s. 41.

²⁰³ Norwich, 2013, age., s. 196-197.

Akdeniz’de Bizans’ın İstanbul’u yeniden ele geçirmesi bir takım dengeleri değiştirdi. Bu durum Bizans ve diğer devletler için birçok sorunu beraberinde getirdi. Güçlü bir ordunun ve donanmanın kurulması şarttı. Bizans İmparatorluğunun paraya olan ihtiyacı arttı. İstanbul harap durumda olduğundan imar çalışmaları yapılması gerekiyordu. İstanbul’un imarı diğer yerlerden alınan vergilerle sağlanıyordu. İtalyan deniz devletleri Venedik, Ceneviz ve Pisa Bizans çevresindeki sulara hâkimlerdi. Bu devletlerin Doğu Akdeniz’de çeşitli kolonileri vardı. Pisalılar İmparatorluğa sadıktı, Cenevizlilerle Nif antlaşması yapılmış, İstanbul ele geçirildikten sonra Galata onlara yerleşmeleri için verdi.²⁰⁴ Bizans’ın Venedik ile arasını düzeltmesi gerekiyordu. Denizlere hâkim olmak için güçlü bir donama şarttı.

Yunanistan yarım adası Frank devletlerinin kontrolü altındaydı. Balkanlarda Sırp ve Bulgarların egemenliği vardı. Balkan Devletleri Bizans karşısında güçlü bir durumda değildi. Mikhail Palaiologos’un kafasında çeşitli planlar vardı. Bizansın hâkimiyet sahasını Mora yarımadası ve Balkanlar tarafında genişleterek Batıdan gelebilecek olan tehlikelere karşı koymak istiyordu.

Bizans’a karşı Batıdan gelecek tehlike Sicilya’ydı. Manfred zamanında olduğu gibi Charles Anjou döneminde de Bizans’a karşı tehlike Papa tarafından desteklendiği takdirde Sicilya’dan gelecekti. Papa, İstanbul’da Latin İmparatorluğu yerine Bizans İmparatorluğunu istemezdi. Papa IV. Urbanus, Latin İmparatoru II. Baldwin’in isteği üzerine yeni bir Haçlı seferi girişiminde bulundu. Ancak bu durumdan hiçbir sonuç alamadı. Papa IV. Urbanus, Bizans’a karşı Mora yarımadasında bulunan Frankları desteklerken Bizans ile ittifak yapan Cenovalıları aforoz etti. IV. Urbanus, Manfred’in savaş planlarını desteklemedi nedeni Papalığın Alman Staufer hanedanına duyduğu nefretti. Papa, Hohenstaufen hanedanlığının güney İtalya hâkimiyetine son vererek Sicilya Krallığına Fransa Kralı IX. Louis kardeşi Charles Anjou’yu getirmeyi planladı. Mikhail Palaiologos Hohenstaufen (Staufer) Hanedanlığı ve Papalık arasındaki açıklığı kullanarak Papalığa yaklaşmayı planladı.²⁰⁵

2.11. II. İzzeddin Keykâvusun İstanbul’a Gelişi

II. İzzeddin Keykâvus Moğollar ile Altun-Aba Kervansarayını civarında yapılan savaşı Ali Bahadır’ın kaybettiğini öğrenince ailesi ve yakında bulunan adamları ve maiyetiyle Bizans’a sığınmak üzere Antalya’dan İstanbul’a yola çıktı. 1262 yılında Memlük sultanı Baybars’tan Antalya’dan ayrılmadan önce yardım istedi fakat yardım gelmesini beklemeden Antalya’dan ayrılmayı tercih etti.²⁰⁶ İstanbul’da hem İmparatorluk makamında hem de devlette

²⁰⁴ Pachymeres, 1984, p. 226; Gregoras, 1829, p. 97.

²⁰⁵ Ostrogorsky, 2014, age., s. 418.

²⁰⁶ Erdoğan Merçil, 2013, Müslüman Türk Devletleri Tarihi, Bilge Kültür Sanat Yay., 8 Basım, İstanbul, s. 144.

değişiklik olmuştu. Latin İmparatorluğunun işgal altında tuttuğu başkent İstanbul'u İznik Rum İmparatorluğu tekrar ele geçirdi. İznik Rum İmparatorluğu'nda Laskarislerin hanedanlığına son veren bir zaman kendilerine sığınan Mikhail Palaiologos İmparator olmuştu. Bizans'ta büyük değişimler olurken Anadolu Selçuklu Devleti, Moğollar karşısında zor duruma düştü ve Sultan II. İzzeddin Keykâvus Bizans'a sığınmak zorunda kalmıştı. Mikhail Palaiologos, II. İzzeddin Keykâvus'u çok iyi karşıladı.²⁰⁷ II. İzzeddin Keykâvus, Mikhail Palaiologos'a bazı tekliflerde bulundu. Moğollara karşı Anadolu Selçuklu ve Bizans'ın ittifak ederek savaşmasını ya da kendisi ve maiyetin Bizans topraklarında kalıcı olarak yaşamaları için toprak istedi. Bizans'ın Selçuklular ile ittifak kurması mantıklı değildi. Bizans topraklarında Selçuklu hanedanından birisine toprak vermek ileriki yıllarda büyük ve önüne geçilemez sorunlara neden olabilirdi.

Mikhail Palaiologos II. İzzeddin Keykâvus'a tahtını alma konusunda söz verdi. Mikhail Palaiologos kısa süre de fikrini değiştirdi. Altın Orda ve Memlük devletinden gelen elçiler II. İzzeddin Keykâvus'un Moğollar'a karşı desteklenmesini isterken, Mikhail Palaiologos Moğollar ile evlilik ve anlaşma yapmayı tercih etti. Bu duruma benzer durum daha önce Vatatzes zamanında II. Baldwin ve II. Gıyaseddin Keyhüsrev arasında İznik Rum İmparatorluğuna karşı plan yapıldı, ancak Vatatzes'in araya girmesiyle bu plan bozuldu. Mikhail Palaiologos'un Hülagu Handan çekindiği için evlilik yoluna gittiği düşünülmektedir. Moğolların Avrupa içlerinde ve Anadolu'da yaptıkları ortadadır. Mikhail Palaiologos Diplobatzina'dan doğan kızı Maria'yı(Despina)²⁰⁸ Antakya Patriği Eftimus ile birlikte Moğol ülkesine Hülagu Han'a eş olarak gönderdi. Maria yoldayken Kayseri'ye vardığında Hülagu Hanın öldüğü yerine oğlu Abaka Han olduğu haberi geldi. Maria Abaka Han ile evlenmesiyle Bizans İmparatorluğu ve Moğollar arasında antlaşma gerçekleşti.²⁰⁹ Moğol tarihçileri bu evlilikten bahsetmemektedir.

Bu durum karşısında II. İzzeddin Keykâvus Mikhail Palaiologos'un tahtına karşı Bulgar Kralı Konstantin Tikh ve Altın Orda Hanından yardım istedi.²¹⁰ Konstantin Tikh ve karısı İrene Laskaris ile görüşmek üzere II. İzzeddin Keykâvus Bulgar topraklarına gitti.²¹¹ Pachymeres,

²⁰⁷ Gregoras, 1829, p. 90; İbn Bibi, 2014, age., s. 589, II. İzzeddin Keykavus'un gününü eğlencelerle geçirdiği söyler; Münecimbaşı Ahmed b. Lütfullah, 2017, Câmîu'd-düvel Selçuklular Tarihi II, haz. Ali Öngül, c. 2, Kabalcı Yay., İstanbul, s. 94, Mikhail Palaiologos'a II.İzzeddin Keykavus'un Rum dayısı(Kir Kedid) içki meclisinde eğlendiği esnada duyduklarını İmparatoru öldürme planını söyler ve bu olaylar üzerine Mikhail Palaiologos'un II.İzzeddin Keykavus'u hapse attığını söyler; Rustam Shukurov, 2016, The Byzantine Turks 1204-1461, The Mediaval Mediterranean, Brill Published, Boston, p. 102.

²⁰⁸Pachymeres, 1984, p. 234; Adem Tülüce, 2015, Bizans Tarih Yazımında Öteki Selçuklu Kimliği, Selenge Yay., 2 Baskı, İstanbul, s. 217.

²⁰⁹ Pachymeres, 1984, p. 234; Pachymeres, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 41-42; Turan, 2017, Selçuklular Zamanında Türkiye, s. 516; Setton, 1976, p. 106; Angold, 2004, 'Nikaia Kenti Ms. 1000-1400', s. 43, İlhanlı Hanı Abaka öldükten sonra Maria İznik'e döner ölesiye kadar burada yaşar.

²¹⁰ Pachymeres, 1984, p. 242; Pachymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 45; Aksaraylı, 2000, II. İzzeddin Keykâvus'un Emir-i Ahur Uğurlu ile birlikte İmparatora karşı plan yaptığını söyler, s.56.

²¹¹ Pachymeres, 1984, p. 246; Gregoras, 1829, p. 99.

Bulgar Kralı Konstantin Tikh'in karısı İrene Laskaris'in Altın Orda Hanı Berke'yi (Nogay) Bizans aleyhine kışkırtıldığını söylemektedir.

Konstantin Tikh ve II. İzzeddin Keykâvus Altın Orda desteği ile Bizans'a savaş açtı. İki ordu Tekirdağ yakınlarında Ganos'ta karşılaştı. Savaş hareketliydi, Enez taraflarına kaydı. İmparatorun denizden gönderdiği destek kuvvetlerle Bulgar ordusu geri çekilmek zorunda bıraktı. Zafer Bizans ordusunun oldu. Mikhail Palaiologos önemli bir tehlikeden kurtulmuş oldu.

II. İzzeddin Keykâvus, annesi karısı ve iki oğluyla Meriç nehri kenarındaki Enez kalesine hapsedilirken Mikhail Palaiologos, II. İzzeddin Keykâvus'un hazinesine el koydurttu, beylerine Hristiyanlığı kabul etmelerini söyledi. Hristiyanlığı kabul etmeyen beylerini öldürdü.²¹² II. İzzeddin Keykâvus'un seçkin askerlerinden oluşan askeri birliğini vaftiz ettirerek "Türkopoloi" (Türklerin evlatları)²¹³olarak adlandırılan birliğe dahil edildi. II. İzzeddin Keykâvus'un kalabalık maiyetini Dobruca'ya yerleştirildi. Bu Türkler Gagavuz olarak adlandırıldı.

Altın Orda Hanı II. İzzeddin Keykâvus'a yapılanları öğrenince 20.000 kişilik kuvvetini Bulgarlarında desteğiyle Enez'e gönderdi.²¹⁴ Altın Orda Hanı 1265 yılında II. İzzeddin Keykâvus ve çocukları Mesut ve Keyumers'i kurtardı.²¹⁵ Pachymeres, II. İzzeddin Keykâvus'un çocuklarından Melik Mesut'un İstanbul'da kalarak Hristiyan olduğunu Melik Konstantin (Melik İsak) adını aldığından bahseder ve II. İzzeddin Keykavus'un üç oğlu ve bir kızı olduğunu Mesut ve Keyümersle Enez'den ayrılırken diğer çocuklarının Enez'de kaldığını söyler.²¹⁶ II. İzzeddin Keykâvus'un karısı ve Hristiyan kökenli annesi Pardülya'nın Bizans'ın elinde esir olarak kaldı, II. İzzeddin Keykâvus'un karısı Berroi kalesinde kuleye hapsedildi.²¹⁷

Patrik Arsenios'un 1265 yılında Melik Konstantini vaftiz ettirdiği söylenir. Melik Konstantin'in Selçuklu'ya sultan yapılması gibi İmparatorun planı vardı. Altın Orda Hanı II. İzzeddin ve iki çocuğunu kurtardı. Berke Han, II. İzzeddin Keykâvus'u Kırım'da kendisi hediyelerle karşıladı. II. İzzeddin Keykavus, 1280 yılında Kırım'da öldü.²¹⁸ Melik Mesut, 1280

²¹² Pachymeres, 1984, p. 300-312; Gregoras, 1829, p. 101.

²¹³ Ayönü, 2014, Selçuklular ve Bizans, s. 269-270, Bu askerler Osmanlı döneminde 1305 yılında Katalan-Bizans savaşı sonrasında Halil Ece'nin safına geçmiştir.

²¹⁴ Aksarayî, 2000, age., s. 57, Aksarayî eserinde Berke Hanın nikahlı eşinin II. İzzeddin Keykâvus'un halası olduğunu söyler. Halası II. İzzeddin Keykâvus'un Enez kalesinden kurtarılması için eşi Berke Handan istekte bulundu.

²¹⁵ İbn Bibi, 2014, age., s. 590, Berke Han II. İzzeddin Keykavus'a Suğdak ve Sulhad vilayetlerini ikta olarak verdi; Shukurov, 2016, p. 105.

²¹⁶ Pachymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 109

²¹⁷ Shukurov, 2016, p. 114-115.

²¹⁸ Turan, 2017, Selçuklular Zamanında Türkiye, s. 518, Osman Turan II. İzzeddin Keykavus'un 1279 yılında öldüğünü yazar; Cahen, 2012, age., s. 260.

yılında Kırım'dan Sinop'a geçti. Konya'da 1284 yılında Selçuklu Sultanı oldu. Son Anadolu Selçuklu Sultanı olarak 1308 yılında öldü.²¹⁹

2.12. Sicilya Kralı Manfred İle Birlik Kurma Çabaları

Mikhail Palaiologos Manfred ile arasını düzeltmek için girişimde bulundu. Manfred'in üvey kız kardeşi Anna, Ioannes Vatatzes ile evlenmiş, Vatatzes öldükten sonra dul kalmıştı. Mikhail Palaiologos karısı Theodora'dan boşanarak Anna ile evlendi. Pakhymeres bu durumu Mikhail'in Anna'ya âşık olması olarak yorumladı.²²⁰ Anna siyasete meraklı bir kadındı, bu yönüyle Mikhail Palaiologos'u etkilemesi muhtemeldi. Bu durum Sicilya Kralı Manfred ile Mikhail'i yakınlaştırdı.

Patrik Arsenios, Mikhail Palaiologos'un politik olarak Anna ile evlenmesinden rahatsız olmuş ve IV. İoannes Laskaris'in başına gelenlerden sonra imparatora karşı destek aramaktaydı. İmparatoriçe Theodora, Patrik Arsenios'a beklediği desteği verdi. Bu iki durum karşısında Patrik Arsenios, Mikhail Palaiologos'u baskı altına aldı. Mikhail Palaiologos, ömrünü rahibe manastırında geçirmek istemeyen Theodora ve Patrik Arsenios karşısında geri adım atarak Anna'yı Manfred'e geri gönderdi. Manfred'ten Epir Despotu'nun esir aldığı Aleksios Strategopulos'u göndermesini istedi. Bu sebeple Manfred ve Mikhail Palaiologos arasında ittifak gerçekleşmedi.²²¹

2.13. Arseniosçuların Oluşumu

Patrik Arsenios, Mikhail Palaiologos'u kilisede yapılan ayinlere almamaya karar verdi ve aforoz etti. Mikhail Palaiologos, Patrik Arsenios'un Laskaris yandaşı olduğuna kanaat getirdi ama Patrik Arsenios'u görevinden azledecek yeterli sayıda delil bulunamadığından Patrik Arseniosun görevine devam etmesine karar verildi. Daha sonra imparator Piskoposlar konsülü toplayarak Patrik Arsenios'u görevinden aldı. Patrik Arsenios 1265 yılının Mayıs ayında sürgüne gönderildi.²²² Bir yıl sonra yerine Patrik II. Germanus getirildi.²²³ II. Germanos, Patriklik makamında bir yıl dolmadan İmparatorun, IV. Laskaris'in gözüne mil çekilmesi

²¹⁹ Ayönü, 2014, Selçuklular ve Bizans, s. 262-268.

²²⁰ Pachymeres, 1984, p. 244.

²²¹ Pachymeres, 1984, p. 124-126,248; Norwich, 2013, age., s. 198-199; Nicol, 2010, The Despotate of Epiros, p. 7.

²²² Cameron, 2016, age., s. 64, Patrik Arsenios'un Mikhail Palaiologos'u aforoz ettikten sonra Patriklikten ayrıldı; Finlay, 1877, p. 367.

²²³ Gregoras,1829, p. 107; Phrantzae, 1866, p. 654; Constantinides, 1982, p. 52-53.

günahı nedeniyle affedemeyeceği için istifa etti.²²⁴ Patrik Germanus'un istifa edip geri çekilmesini dönemin Ayasofya vaizi Manuel Holobolos ayrıntılı bir şekilde bilmekteydi.²²⁵

IV. İoannes Laskaris yandaşları İznik yakınlarında Zygos olarak bilinen yerde toplandı. Bölge sakini köylüler, çiftçiler İoannes Laskaris'e yapılanlar nedeniyle Mikhail Palaiologos'a karşı isyan etti. Mikhail Palaiologos, İstanbul'dan gönderdiği ordusuyla isyanı zorlukla bastırdı.²²⁶ Mikhail Palaiologos'a 1265 yılında suikast planlandı. Suikastı yapacak kişi yakalanarak öldürüldü.²²⁷

Bu olaylar yaşanırken Patriklik makamı boştu, 1266 yılında Patriklik makamına Keşiş İosef getirildi.²²⁸ Patrik İosef, Mikhail Palaiologos'u kilise ayinlerine tekrar kabul etti. Anadolu'daki kiliselerin çoğunda Mikhail Palaiologos'a yaptıkları nedeniyle tepki vardı, bu sebeple Patrik Arsenios'u desteklediler. Arseniosçular, Mikhal Palaiologos'un atadığı Patrik'i reddetmekle kalmadı, Ortodoks kilisesini ve Bizans toplumunu ikiye böldü.²²⁹ VI. İoannes Laskaris taraftarları Arseniosçuları destekledi, halk arasında geniş bir kesim Arseniosçular taraftarıydı. Arsenioçular slogan olarak Aziz Pavlos'un sloganını "Dokunma! El sürme!" sözünü kullandılar. Pachymeres Arseniosçuların çuldan elbise giyen mübarek insan olarak tanımlar. Arseniosçular daha sonraki yıllarda II. Lyon konsülüne ve kiliselerin birleşmesine karşı duracaklar bunun sonucunda işkencelere maruz kalacaklardı.²³⁰

Toplumun ikiye bölünmesi İstanbul karşısında İznik'in desteklenmesini sağladı. IV. Laskaris'in başına gelenler ve Arsenios'un destekçileri İznik'te toplandı. Mikhail Palaiologos Laskaris ailesiyle birlikte İznik kentinin de ihtişamlı günlerine son verdi. İznik surları Mikhail Palaiologos'un hapsettirdiği cezaevine döndü.²³¹

İznik'te Moğolların saldırdığı haberi yayıldı. Moğolların kapılardaki muhafızları öldürdükleri haberleri yayıldı. Halkı sokaklardan kaçarak evlerine sığındı. Kimse ne olduğunu kesin olarak bilmiyordu. İznik valisi Prokathemenos Nicolas Manouelites söylentileri duyunca şehri savunmak üzere önlem aldı. İznik hapisanesindeki mâhkumlar önleyici kuvvet olarak doğu kapısına şehri savunmak üzere yöneldi ancak düşman ortada yoktu. Halkı paniğe sokan gürültü ve kargaşanın kaynağı sebebi "Tanrının annesine yalvaran kadınlar kafilesiydi".

²²⁴ Pachymeres, 1984, p. 258; Pachymeres, 1984, p. 362-364; J. M. Hussey, 2010, *The Orthodox Church In The Byzantine*, Oxford University Press, New York, p. 221, Patrik Germanus 14 September 1266 yılında görevinden ayrıldı.

²²⁵ Pachymeres, 1984, p. 368.

²²⁶ Pachymeres, 1984, p. 258-264.

²²⁷ Nicol, 2016, age., s. 57.

²²⁸ Georges Pachymeres, 1984, *Relations Historiques*, notlandıran Albert Failler, Fransızcaya çev. Vitalien Laurent, c. 2, Paris, p.332; Gregoras, 1829, p. 125.

²²⁹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 334.

²³⁰ Nicol, 2016, age., s. 57; Vasiliev, 2017, age., s.735-742.

²³¹ Clive Foss, 2004, "İznik'in Bizans Surları 260-1330", çev. Ayşe Nihal Akbulut, *Tarih Boyunca İznik*, ed. Işıl Akbaygil, Halil İnalçık, Oktay Aslanapa, Türkiye İş Bankası yay., İstanbul, s. 260.

Kadınlar kabile şeklinde tanrıya kendilerini Türklere ve Moğollara koruması için dua ediyorlardı. Bu yakarıları duyanlar durumu abartarak Moğolların kente saldırmak için geldiği haberini yaydı. Bu durum daha sonra Mikhail Palaiologos'a bildirildi. Mikhail Palaiologos şehrin savunulması için muhafız birliklerini arttırdı.²³²

Sonuç olarak Anadolu Selçuklu Devletin dönen Mikhail Palaiologos'un aklında muhtemelen İznik tahtını ele geçirme fikri vardı. II. Laskaris, Vatazes döneminden Mikhail Palaiologos'a devam eden şüphesi olsa da yetenekli komutana ihtiyacı vardı. II. Laskaris'in ölümü İznik Rum İmparatorluğunda Bizans tarihini siyasi olarak etkileyecek bir olay yaşattı. Mikhail Palaiologos'un darbe yapması sadece bir hanedan değişimi olmadı, İstanbul'a giden yolu açtı. Pelagonia zaferi ardından İstanbul'un ele geçirilmesi Mikhail Palaiologos'un İkinci Konstantin olarak anılmasına neden oldu. İstanbul'un ele geçirilmesi Mikhail Palaiologos döneminin zirvesidir. Bu tarihten sonra atılan her adımın Mikhail Palaiologos'a dönüşü ağır oldu. İstanbul'un imarıyla Palaiologos rönesansı denilen dönem başlatıldı. İstanbul'un imarı için gerekli para Anadolu topraklarından karşılanmaya çalışıldı. Anadolu topraklarındaki pronia sistemi Laskarisleri kurtarmışken Mikhail Palaiologos bu sistemi bozarak bu toprakların Türk akınlarına karşı savunmasız kalmasını sağladı. Mikhail Palaiologos Laskaris hanedanı son üyesi IV. İoannes Laskaris'i kör ettirerek hapse atması Mikhail karşıtlarının elini güçlendirdi. IV. İoannes'in kör edilmesiyle Laskaris hanedanlığı hüküm süresi bitmiş oldu. Palaiologoslar 1453 yılına kadar İstanbul'da İmparatorluğu elinde tuttu. Bu hanedanın bu kadar uzun süre tahta kalmasının en büyük nedeni Mikhail Palaiologos'un İstanbul'un alınışıyla doğu ve batıdaki düşmanlarına karşı aldığı önlemlerdir.

²³² Pachymeres, 1984, p. 316-324; Pachymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 52-56; Angold, 2004, "Nikaia Kenti Ms 1000-1400", s. 41.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM PALAİOLOGOSLAR DÖNEMİ BİZANS İMPARATORLUĞU

3.1. İkinci Pelagonia Savaşı

Pelagonia savaşında esir alınan Dişlek lakaplı Akhaia Dükü Guilleme Villehardouin, 1262 yılında 3 yıllık esaret hayatından sonra Güney Yunanistan'daki Monemvasia, Mistra, Maina, Geraki kalelerini, Kinsterne bölgesini²³³ vererek özgürlüğüne kavuştu. İlk olarak Dişlek Villehardouin, bu kaleleri verme yetkisinin kendisinde olmadığını parlamentoda olduğunu söyledi. Villehardouin'inin karısı Anna Akhaia'da hanımlar parlamentosunun toplanmasıyla Bizans istediği kaleleri verdi.²³⁴

Bu kaleler stratejik olarak önemlidir. Monemvisia kalesi doğu sahilleri üzerinde denizden yükselen kayaların üzerine kurulmuştu. Bu kale çok fazla kahramanlığa şahit olmuştur. Mistra kalesi iyi bir bakımdan geçirildi. Maina kalesi Taygetus dağları üzerine Slav akınlarını durdurmak için yapıldı. Bu kaleler Bizans'ın Güney Yunanistan'a sahip olması noktasında atılan önemli bir adımdır.²³⁵

Guilleme Villehardouin, imparatora asla bir daha savaş açmamak üzere yemin etti. Mikhail Palaiologos, Guilleme Villehardouin'e "Megas Domestikos" unvanı verdi. Guilleme Villehardouin, Mikhail Palaiologos'un oğlu Konstantin'in vaftiz babası oldu. Anlaşma kısa süre sonra Guilleme Villehardouin tarafından bozulacaktı.

Papa IV. Urbanus, Guilleme Villehardouin'i Bizans'a karşı yemin ettiği için affetti. Papa IV. Urbanus, II. Baldwin, Guilleme Villehardouin ve Venedik'le birleşerek Bizans'a karşı ittifak kurdu.

Epir Despotu II. Mikhail'in oğulları Nikephoros ve İoannes Pelagonia savaşında topraklarını ele geçiren Bizans'a karşı 1262 yılında savaş açtı.²³⁶ Mikhail Palaiologos Mora'nın kuzeyinde ve güneyinde ordusunu ikiye bölerek savaşmak durumunda kaldı. Bu durum Bizans'ın ordusunu zayıflattı. İkinci Pelagonia savaşında İoannes Palaiologos kuzeydeki orduları komuta ederken, güneydeki orduyu diğer kardeşi Konstantin komuta etti. Mikhail Palaiologos, İoannes Palaiologos'un ordusuna Mikhail Kantakouzenos, Michel Tarchaneiotos, Alexis Philantropenos, Alexis Philes, İoannes Makrenos'u dahil ederek Epir Despotlarına karşı zafer planlıyordu.²³⁷ Savaşa katılanlar arasında Alexios Strategopulos vardır ancak bu sefer

²³³ Packymeres, 1984, p. 122.

²³⁴ Paul Lemerle, 2016, Bizans Tarihi, çev. Galip Üstün, İletişim Yay., 7 baskı, İstanbul, 2016, s. 124; Gregory, 2016, age., s. 339; Setton, 1976, p. 99.

²³⁵ Vasiliev, 2017, age., s. 649-650.

²³⁶ Gregoras, 1829, p. 110-115; Mustafa Daş, 2006, Bizans'ın Düşüşü, Yeditepe Yay., İstanbul, s. 46.

²³⁷ Pachymeres, 1984, p. 272.

başarı gösteremedi. Alexis Philantropenos ve İoannis Makernos Monemvisia'da Epir Despotuna karşı yenildiler.²³⁸ Ancak savaş Mikhail Palaiologos'un beklediği gibi olmadı.

Epir Despotluğu Selanik, Arnavutluk ve Epir coğrafyasında savaşılırken Akhaia Düklüğü'nde Bizans'a karşı savaş açtı.²³⁹ Bu sırada Bizans Bulgaristan'daki iç karışıklıktan faydalanılarak Karadeniz'e sahili olan Anchialos ve Mesembria ele geçirildi.²⁴⁰ 1263 yılında Kos, Naksos ve Paros adalarına sefer düzenlendi.

Mora yarım adasının güneyine sefer tertiplenerek yağmalandı. Güneyde bulunan Konstantin'in emrindeki 15.000 asker Ceneviz gemilerine bindirilerek Monemvisia'ya aktarıldı. Bu askerlerin içinde 5.000 ücretli Selçuklu askeride vardır. Konstantin emrinde Mikhail Kantakuzen, Parakoimomenos Makrenos ve Grand Domestic Alexios Philes vardı. Burada Guilleme Villehardouin'e karşı Antik Sparta'da kuşatma yapılırken Guilleme Villehardouin'in yardım getirmek üzere Korint'e çekilmesi üzerine Konstantin Akhaia'nın başkenti Andravida'ya yöneldi. Akhaia'nın Konstantin'e direnecek gücü yoktu. Guilleme Villehardouin'in tahtı vekil bıraktığı Ioannes Kavatas yaşlı ve gut hastası olmasına karşın 300 adamıyla Konstantin'in karargâhına baskın düzenledi. Bu ani baskın Konstantin'in aleyhine oldu. Konstantin Mystras adasına kaçtı. Makry Plagi savaşı olarak bilinen bu savaşta Bizans'ın kazandığı toprakların kaybına neden olacaktı.²⁴¹

Kısa süre sonra denizde 48 parçadan oluşa Ceneviz ve Bizans donanmasına karşı, 32 parçalık Venedik donanması karşıya geldi. Ceneviz donanmasının isteksizliği yüzünden savaş kaybedildi. 1263 yılındaki Nauplia körfezinde Spetsai yenilgisiyle Mikhail Palaiologos'un donanmaya yaptığı yatırım boşa harcanmış oldu. Cenevizli Podesta²⁴² Guercio Bizans'a karşı Manfred ile ittifak yapmıştı. Mikhail Palaiologos bu ittifakı öğrenir öğrenmez Ceneviz'le yapılan anlaşmayı bozdu. Cenevizli Podesta Guercia Mikhal Palaiologos'un ortaya koyduğu deliller sonucunda işbirliği yaptığını itiraf etti. Cenevizli tüccarların Bizans halkına karşı ticarete saldırgan davranmaları bu durumu tetikledi.²⁴³ Mikhail Palaiologos daha sonra Ceneviz ve Venedik'le ticaret üzerine yeni bir anlaşma yaptı.²⁴⁴

²³⁸ Pachymeres, p. 274-276; Ostragorsky, 2014, age., s. 418.

²³⁹ Gregoras, 1829p. 128.

²⁴⁰ Pachymeres, 1984, p. 278.

²⁴¹ Ostragorsky, 2014, age., s. 419.

²⁴² Belediye Başkanı

²⁴³ Norwich, 2013, age., s. 199-200; Şerif Başstav, 2015, Bizans İmparatorluğu Tarihi Son Devir (1261-1461), Bilge Kültür Sanat yay., İstanbul, s.21; Heyd, 2000, age., s. 483-484; Ostragorsky, 2014, age., s. 420.

²⁴⁴ Demirkent, 2005, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Batı İlişkilerine Kısa Bir Bakış", s. 113, Venedikle yeni antlaşma 4 Nisan 1268 yılında imzalandı.

Mikhail Palaiologos, Makry Plagi yenilgisi üzerine Epir Despotları ile 1264 yılında antlaşma imzaladı. Anlaşma ile Despot II. Mikhail'ın oğlu Nikephoros ile Mikhail Palaiologos'un kızı Anna Palaiologos'un evlenmesi kararlaştırıldı.²⁴⁵

Mikhail Palaiologos'un çevresini düşmanları sarmışken dosta ihtiyacı vardı. Diplomatik ilişkilerde başarılı olan Mikhail Palaiologos'un hedefi Papa IV. Urbanus ile dost olmaktaydı.²⁴⁶ Bu sıralarda Kalabriya'daki Crotone'nin Latin Piskopos'u İstanbul'da idi. Papa ile arabuluculuk yapma konusunda önemli bir isimdir. 1263 yılında Nicolaus iki kilisenin birleştirilmesi için Papa'ya atfedilmiş mektupla Papa IV. Urbanus'a doğru yola çıktı.²⁴⁷ Papa mektuba karşılık anlaşma yapmak üzere İstanbul'a 4 Fransisken Papalık elçisi göndereceğini bildirdi. Papa IV. Urbanus Guilleme Villehardouin'den Mikhail Palaiologos'a karşı olan savaşı bitirmesini istedi. Ekim ayı olmasına karşı Papa elçilerini göndermedi Mikhail Palaiologos'a karşı fikrini değiştirdi. Mikhail Palaiologos Guilleme Villehardouin'e karşı savaş hazırlıklarına başladı. Mikhail Palaiologos'un kardeşi Konstantin Palaiologos ordusunu toplayarak Akhaia'nın başkenti Andravida'ya doğru yola çıktı. İki ordu şehrin 10-15 km. ilerisinde Sergania kasabasında karşılaştı, savaş Akhaia ordusunun üstünlüğüyle başladı. Konstantin Palaiologos Mikhael Kantakuzen'in ölmesiyle Lakonia çekildi. Selçuklu askerleri maaşlarının ödenmediğini bahane ederek Akhaia ordusu safına katıldı. Bu durum karşısında Konstantin Palaiologos hasta olduğunu bahane ederek İstanbul'a döndü. Bizans'ın kazandığı topraklar Guilleme Villehardouin'in eline geçti. Mikhail Palaiologos Guilleme Villehardouin'e yenilgisinin ardından Papa IV. Urbanus'a mektup yazdı.

“Babaların en mübareği, Eski Romanın en kutsal Papası, efendimizin babası, Papalık makamının en ulu ve yüce kişisi Urbanus...”

Geçmişte çok sayıda elçiler ve Papalık elçileri gönderildi durdu. Ancak bunlara tembel çevirmenler aracılık ettiği için birbirleriyle konuşmazlardı. Bu nedenle kardeşler birbirlerinden nefret ettiler, sevgileri söndü ve Gerçek inanç gölgelendi...

Ancak Batılı bir ses yüreklerimize hitap etti. Bu kişi mübarek Crotone Piskoposu Nikolaus'tur. O bize her şeyi bir bir anlattı ve biz böylece Kutsal Roma Kilisesinin bizim inancımızın öğretilerinden farklı olmadığını anladık. Bu nedenle Roma Kilisesinin ayinlerini kutsuyor, destekliyor ve onlara inanıyoruz. Bütün insanlar tüm patriklik makamları ve bütün milletler, haşmetmahaplarınızın gücü sayesinde bağlılık, itaat ve inançla, kilisemizin anasına tabi olacaktır.”²⁴⁸

Mikhail Palaiologos ve Papa IV. Urbanus arasında 14 Mayıs 1264 tarihinde karşılıklı mektuplaşma oldu mektupları Nicolaus taşıdı. Papa IV. Urbanus mektubunu gönderirken iki

²⁴⁵ Daş, 2006, age., s. 48; Ostragorsky, 2014, age., s. 419; Nicol, 2010, The Despotate of Epiros, p. 8.

²⁴⁶ Julian Chrysostomides, 2012, “11. Yüzyıldan 15. Yüzyıla Kadar Bizans İmparatorluğu”, çev. Ali Özdamar, Türkiye Tarihi 1071-1453, ed. Kate Fleet, Kitap Yay., İstanbul, s. 47.

²⁴⁷ Hussey, 2010, p. 223.

²⁴⁸ Norwich, 2013, age., s. 202.

Fransiskan elçisi Gerard de Prato ve Rainerius de Sens gönderdi. Yapılan görüşmeler sonucunda elçilerin kararları meclis toplanarak vermeleri gerektiği karar alınırken Papa IV. Urbanus 2 Ekim 1264 tarihinde öldü.²⁴⁹ Yeni Papa Clement seçildi.

3.2. Sicilya Kralı Charles Anjou ve Viterbo Antlaşması

Papa IV. Urbanus'un ölmeden önce asıl hedefi Regno Krallığı olarak bilinen Hohenstaufen hanedanına mensup tahtı yeğeni Konradin adına yöneten Manfred'ti. Manfred'i Fransa Kralı Louis'in kardeşi Provence Kontu Charles Anjou'yu²⁵⁰ Sicilya kralı yaparak yeneceğini biliyordu.²⁵¹ Charles Anjou tek alternatif değildi, İngiltere Prensi Edward'ta Papa'nın Sicilya Kralı yapmayı düşündüğü diğer kişiydi. Charles Anjou, Papa'nın teklifi kabul etti.

Yeni seçilen Papa Clement Fransız'dı. Papa IV. Urbanus'un Charles Anjou hakkındaki görüşlerini devam ettirdi. 1265 yılında Charles Anjou Roma'ya hareket etti. Lateran Sarayına oturdu. Papa Clement Manfred'e karşı Haçlı seferi ilan ederek Charles Anjou'yu 30.000 kişilik ordusuyla destekledi. 26 Şubat 1266 tarihinde Benevento savaşında Charles Anjou, Manfred'i yenerek öldürdü.²⁵² Manfred'in cesedi Fransız askerler tarafından Benevento köprüsünde taşlandı. Manfred'in karısı Epir'li Elana çocuklarıyla hapse atıldı. Manfred'in yeğeni Hohenstaufen hanedanının son üyesi Konrad 1268 yılında Charles Anjou tarafından Tagliacozzo²⁵³ (Napoli'de) idam ettirilerek Hohenstaufen hanedanlığına son verildi. Mikhail Palaiologos Manfred gibi düşmandan kurtulmuşken yerine Charles Anjou gibi Manfred'ten daha tehlikeli bir düşman ile karşı karşıya kaldı.²⁵⁴

Charles Anjou Napoli ve Sicilya Kralı olarak tahta oturduğundan bir yıl sonra 27 Mayıs 1267 tarihinde "Viterbo antlaşmasını" imzalandı. Bu antlaşmayı imzalayanlar arasında Charles Anjou, II. Baldwin, Papa Clement, Akhaia Dükü Guilleme Villehardouin vardı.²⁵⁵ Viterbo antlaşmasının amacı Mikhail Palaiologos'un elinden İstanbul'u almaktı. İstanbul üzerine yapılacak sefer 7 yıl içinde gerçekleşecekti. Charles Anjou, Guilleme Villehardouin'in Mikhail Palaiologos'un oğlu Andronikos Palaiologos'a vermeyi düşündüğü kızı Isabella'yı

²⁴⁹ Setton, 1976, p. 100; Norwich, 2013, age., s. 202.

²⁵⁰ Pachymeres, 1984, p. 248; Gregoras, 1829, p. 144; Phrantzae, 1866, p. 653; Steven Runciman, 1958, *The Sicilian Vespers A History of the Mediterranean World in the Later Thirteenth Century*, Cambridge University Press, New York, p. 71, Charles Anjou'nun hayatı hakkında bakınız; Claude Cahen, 2013, *Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı*, çev. Mustafa Daş, Yeditepe Yay., 2 baskı, İstanbul, s. 305.

²⁵¹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 460.

²⁵² Nicol, 2010, *The Despotate of Epiros*, p. 11; Demirkent, 2005, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans Batı İlişkilerine Dair Kısa Bir Bakış", s. 113; Setton, p. 102; Michael Angold, 2008, "Byzantium in Exile", *The New Cambridge Medieval History*, ed: David Abulafia, vol. V, Cambridge University Press, p. 564.

²⁵³ Nicol, 2010, *Despotate of Epiros*, p. 11; Shawcross, 2009, p. 76-79.

²⁵⁴ Norwich, 2013, age., s. 203; Gill, 1979, p. 113.

²⁵⁵ Gill, 1979, p. 118; Setton, 1976, p. 103; Finlay, 1877, p. 361.

kendi oğlu Philip Anjou ile evlendirecekti. Dişlek Guilleme Villehardouin öldükten sonra onun topraklarını ele geçirecekti. Charles Anjou Epir sahili ve Korfu adasını ele geçirdikten sonra Yunanistan ve Makedonya üzerine sefer planı yaptı. Charles Anjou kızı Beatrice evlilik çağın gelir gelmez II. Baldwin'in oğlu Philip Courtenay'ya vereceğini söyledi. Charles Anjou 7 yıl içinde Bizans ile savaşmak için 2000 şövalye hazırlayacağını söyledi. Bunun karşılığında II. Baldwin ve Akhaia Dükü, Lebos, Samos, Khios ve Kos adaları dışında Ege ve İstanbul, Epiros, Arnavutluk ve Sırbistan'ın ele geçirilmesi durumunda üzerindeki hâkimiyetin üçte birini verecekti. Burgonya Dükü Hugues'e Selanik yapacağı destek karşılığında verildi, sorumluluklarını yerine getirmezse Selanik II. Baldwin ve oğlu Philip Courtenay'ın ölmesi halinde krallık Charles Anjou'ya kalacaktı. Venedik'e kaybettiği eski hakları geri verilecekti.²⁵⁶ Charles Anjou dolaylı yollardan Viterbo antlaşmasıyla II. Baldwin ve Akhaia Düklüğü üzerinden İstanbul'u ele geçirme imkânı sağladı. Charles Anjou, Akhaia Dükü ve II. Baldwin'in süzereni oldu.

Charles Anjou ve Baldwin yükselirken Papa Clement bu durumdan tedirgin oldu. Diğer tarafta II. Baldwin ve Akhaia Dükü Charles Anjou'nun hızlı güçlenmesinden rahatsız oldu. Charles Anjou Sicilya tahtını dolaylı yollardan elde etti. İstanbul'a deniz ve kara yoluyla saldırma fikri ortaya çıktı.

Mikhail Palaiologos, Viterbo antlaşmasından fazlasıyla tedirgin oldu. Diplomatik zekâsını kullanarak Papa IV. Urbanus öldükten sonra yarım kalan kiliselerin birleşmesi fikrini Papa Clement'e sundu.²⁵⁷ Papa Clement, Kiliselerin birleşmesi teklifini kabul etmedi. Papa IV. Urbanus gibi Bizans İmparatoru Mikhail Palaiologos'a uysal davranmadı. Kiliselerin birleşmesi için kurulacak meclis fikrine karşı çıktı. Bu teklifi ‘‘ İncanın saflığı şüphe kabul etmez’’ fikriyle reddetti. Papa Clement Mikhail Palaiologos'a mektup yazdı. Mektupta hiçbir şart sunmadan Katolik Kilisesinin teklifini kabul etmesini istedi ve Charles Anjou'yu desteklediğini ima etti. Ortodoks din adamları kiliselerin birleşmesi teklifine karşı çıktılar.

Papa Clement Kasım 1268 tarihinde öldü.²⁵⁸ Charles Anjou 3 yıl Papa seçimini engelledi, bu sırada Mikhail Palaiologos Ceneviz ve Venedikle müttefik oldu. Bu devletlerle ticaret anlaşması imzaladı.²⁵⁹

Sonuç olarak Viterbo antlaşması sonucu itibariyle amacına ulaşamayan bir antlaşma olacaktı. Viterbonun ana fikri Charles Anjou'yu dolaylı yollardan Bizans tahtına oturtmaktı.

²⁵⁶ Norwich, 2013, age., s. 204; Runciman, 1958, p. 136-137; Daş, 2006, age., s. 50; Vasiliev, 2017, age., s. 663, Fransızların egemenliği altında Normanların İstanbul üzerinde hak idda etmesi sağlandı; Geanakopulos, 1959, p. 197-199; Setton, 1976, p. 103-104.

²⁵⁷ Setton, 1976, p. 102.

²⁵⁸ Setton, 1976, p. 105.

²⁵⁹ Runciman, 1958, p. 140.

Ancak Charles Anjou'nun elinde yedi yıl içinde bunları yapabilecek bir ordu yoktu. Viterbo antlaşmasında verilen süre dolduktan sonra II. Lyon Konsülü toplanacak ve Charles Anjou Papalıktan'da bir darbe yemiş olacaktı.

3.3. Bizans'ın Venedik ve Ceneviz ile Ticareti

Venedik, Viterbo antlaşmasında umduğunu bulamadı. Antlaşma metninde İstanbul ele geçirilirse Venedik'e eski hakları verileceği söylendi. Venedik Dükü Reniero Zeno, Charles Anjou'nun Sicilya'yı ele geçirmesi, Arnavutluk kıyıları ve Korfu adasının Charles Anjou'nun eline geçmesinden tedirgin oldu.²⁶⁰

Bu sırada Mikhail Palaiologos, Cenova'ya elçi gönderdi. Venedik, Mikhail Palaiologos'un şartlarını kabul etmemesi üzerine Mikhail Palaiologos Ceneviz'e antlaşma sundu. Ceneviz, Mikhail Palaiologos ile anlaşmak istediğindeydi. Mikahail Palaiologos, İstanbul'dan kovduğu Cenevizlileri Haliç'in karşısındaki Galata'yı semt olarak onlara verdi, Galata'yı çevreleyen surlar yıkılacaktı. Cenevizliler Mikhail Palaiologos'u vasali olarak görecekleri. Ceneviz gemileri İmparatorluk Sarayı Blakhernai önünden geçerken İmparator Mikhail Palaiologos'u selamlayacaklardı. Cenevizliler şartları ağır ve aşağılayıcı olan anlaşmayı kabul ettiler.²⁶¹ Ceneviz 1267 yılında Galata'ya döndü 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethettiğinde Cenevizliler Galata'da olacaktı.

Ceneviz'le yapılan antlaşmadan kısa süre sonra Venedik Dükü Reneiro Zeno, Mikhail Palaiologos'a Marco Bembo ve Pietro Zeno'yu elçi olarak gönderdi. Elçiler Mikhail Palaiologos'u "Romalıların İmparatoru yeni Konstantinus" olarak karşılamaları Venedik'in görüşmelere ılımlı geldiğini gösterdi. Venedik'in 1265 yılında reddettiği antlaşma Bizans savaşta olduğundan dolayı ateşkes antlaşması niteliğindeydi. İmzalanacak olan antlaşma 5 yıl zaman ile sınırlıydı. Bizans ve Venedik arasında ticaret antlaşması 4 Nisan 1268 tarihinde imzalandı.²⁶² Taraflar birbirlerinin düşmanlarıyla işbirliği yapmayacaktı. Venedik savaş sırasında esir aldığı Bizanslıları serbest bırakacaktı. Mikhail Palaiologos Girit, Koron ve Modon adalarını Venedik'e ait olarak tanıyacaktı. Venedikli tüccarlar Bizans ile ticaret yaptığı yerlerde sürekli ikamet hakkına sahip değilken buralarda konut ya da hamam kiralayıp kendi parasını kullanabilecekti. İbadetleri için Bizans topraklarında kendi Kiliselerini kurabileceklerdi. Bizans sularında Venedik ve Ceneviz çarpışmaya girmeyecekti. Antlaşmanın diğer maddeleri adli, hukuki konular üzerinedir.

²⁶⁰ Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s. 178-179.

²⁶¹ Gregoras, 1829, p. 97; Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s. 179.

²⁶² Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s. 179-180.

Venedik Dükü Reneiro Zeno antlaşmayı imzaladıktan 2 gün sonra öldü. Mikhail Palaiologos antlaşmanın ölmemesi için temmuz ayında yeni Dük Lorenzo Tiepolo'ya elçi gönderdi. Dük Lorenzo Tiepolo antlaşmayı onayladı. Venedik ve Ceneviz arasında savaşmamak üzere 1270 yılında antlaşma imzalandı. Charles Anjou, Dük Lorenzo Tiepolo'ya elçi göndererek Bizans karşısında yanında yer almasını istedi. Dük bu teklifi Bizans ile ticaret antlaşması imzalamasını öne sürerek reddetti.²⁶³

3.4. Fransa Kralı IX. Louis ve Haçlı Seferi Düşüncesi

Fransa Kralı IX. Louis'in kardeşi Charles Anjou'nun hedefi İstanbul'u tekrar ele geçirmektir. Bu amaçla abisi Fransa Kralı IX. Louis'ten yardım bekledi. IX. Louis, Charles ile kardeş olsa da onun gibi birisi değildi, koyu Katolik ve dindar birisiydi. IX. Louis, İstanbul'a Haçlı seferi düzenlemeyi düşünmüyordu. IX. Louis'in kafasında Filistin'e giderek Mısır veya Kudüs üzerine Haçlı seferi yapmak vardı.²⁶⁴ Charles Anjou abisinin kafasını çelerek seferin yönünü Fransa'ya yakın olan Tunus'a planlamasını sağladı. Charles Anjou abisi IX. Louis'in Tunus'a Haçlı seferi düzenlemesindeki hedefi, Tunus'un Mısır ve Kudüs üzerine yapılacak seferde stratejik bir nokta olduğunu ve Tunus hâkimi Muntasır'ın Hristiyanlığa ılımlı olduğunu söyledi. Gerçekte Charles Anjou'nun Tunus'a Haçlı seferi isteme nedeni Tunus hâkimi Muntasır'ın Sicilya'lı mültecileri ülkesine kabul etmesiydi. 1 Temmuz 1270 tarihinde IX. Louis VIII. Haçlı seferine çıktı.²⁶⁵

Charles Anjou, 7 yıl içinde Mikhail Palaiologos üzerine sefer yapacağı konusunda Viterbo antlaşmasında söz vermişti. Tüm tersanelerde gemi yapımına başlandığı gibi Mora'ya sefer için erzak ve askeri yığınak yapıldı. Charles Anjou, Balkanlardaki Macar Kralı Bela, Sırp Kralı Uroş ve Bulgar Kralı Konstantin Tikh ile ittifak kurma görüşmelerinde bulundu. Charles Anjou, Bizans'a istihbarat gitmemesi için Bizans ve Ceneviz ile yapacakları ticareti yasakladı.

Bu durum karşısında Mikhail Palaiologos çareyi Charles Anjou'nun abisi Fransa Kralı IX. Louis'e başvurmakta aradı. Mikhail Palaiologos IX. Louis'in Haçlı seferleri söz konusu olduğunda akan suların durduğunu biliyordu. Mikhail Palaiologos, İoannes Bekkos ve Konstantin Melitenos'u IX. Louis'in yanına Tunus'a elçi olarak gönderdi.²⁶⁶ Mikhail Palaiologos, IX. Louis'e Haçlı seferi konusunda yardım etmek istediğini bildirdi ama Charles Anjou kendisine saldırırsa bu yardımı yapamayacağını söyledi. Mikhail Palaiologos, 1270 yılında IX. Louis'e tekrar elçi heyeti göndererek Roma Kilisesinin inancını kabul edeceğini ve

²⁶³ Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s.182; Heyd, 2000, age., s. 486.

²⁶⁴ Chrysostomides, 2012, age., s. 48.

²⁶⁵ Cüneyt Kanat-Devrim Burçak, 2015, Sorularla Haçlı Seferi, Yeditepe yay., 2 Baskı, İstanbul, s.195-196; Gill, 1979, p. 122; Setton, 1976, p. 107.

²⁶⁶ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 464.

Charles Anjou konusunda ne karar verirse onu da kabul edeceğini bildirdi. IX. Louis, cevap olarak Papanın seçilmediğini bu işlerle ilgilenmesi için Curia'nın bir Piskopos'u İstanbul'a göndermesini istedi. Albano Piskopos'u İstanbul'a gönderilirken, ölen Papa Clement'in isteklerini öne sürdü. Hristiyanlık amentüsünün tüm kiliselerde okunmasını ve Roma Kilisesinin üstünlüğünün kabul edilmesini istedi. Mikhail Palaiologos Albano Piskoposunun teklifine aldırış etmedi.

Mikhail Palaiologos, IX. Louis'e üçüncü kez elçi heyeti gönderdi. IX. Louis'e değerli hediyeleri İoannes Bekkos ve Konstantin Melitenos ile gönderdi. Elçiler Tunus'a vardığında IX. Louis tifoya yakalanmıştı. Bu sırada Charles Anjou'da Tunus'a geldi. IX. Louis elçileri huzuruna kabul etti. IX. Louis elçilere Mikhail Palaiologos ve Charles Anjou arasında barış istediğini söyledi. Fransa Kralı IX. Louis 25 Ağustos 1270 tarihinde öldü.²⁶⁷

Fransa VIII. Haçlı seferinden başarısızlıkla dönerken tüm güç Charles Anjou'ya kaldı. Charles Anjou Sicilya'ya yakaşırken Sicilya'da tarihin en büyük fırtınalarından birisi koptu.²⁶⁸ Bu durum Sicilya'da felakete neden oldu. Charles Anjou'nun donanması ve ordusu yerle bir oldu. Bu haber Mikhail Palaiologos'a iletildiğinde İmparator sevicinden ağladı.²⁶⁹

3.5. Teselya Despotu İoannes ve Arta Despotu Nikephoros

Despot II. Mikhail'in 1267 yılında öldü.²⁷⁰ Epir Despotluğu iki kardeş arasında bölüştürülmüştü. Nikephoros başkent Arta'yı alırken, İoannes güneyi Teselya'yı aldı. Teselya Despotu İoannes 1259 yılında Mikhail Palaiologos'un yanına giderek onun emrine girmişti. Mikhail Palaiologos, Teselya Depotu İoannes'i, Bulgar Toikhos'un kızıyla evlendirdi.²⁷¹ Despot II. Mikhail'in Demetrios-Mikhail adında küçük bir üçüncü çocuğu vardı. Bu çocuk İstanbul'da Mikhail Palaiologos'un yanındaydı.

1262 yılında başlayan ve 1264 yılında sona eren savaşta Epir Despotu iki kardeş Mikhail Palaiologos'a karşı zafer kazandı. Mikhail Palaiologos her iki hükümdar ile akrabalık ilişkileri kurdu. Nikephoros'u, Anna Palaiologos ile 1265 yılında evlendirdi. Anna Palaiologos, Mikhail'in en sevdiği kızıydı, Mikhail Palaiologos'un karısı İmparatoriçe Theodara bir süre Arta'da Anna'nın yanında kaldı. Teselya Despotu Ioannes'e "Sebastokrator" unvanı vererek İoannes'in kızı Maria ile yeğeni Andronikos Tarkhaneiotos'i evlendirdi.²⁷²

²⁶⁷ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 466; Jean de Joinville, 2016, Bir Haçlının Hatıraları, çev. Cüneyt Kanat, Yeditepe yay., 2 baskı, İstanbul, s. 302; Runciman, 1958, p. 143.

²⁶⁸ Runciman, 1958, p. 144, Trapani fırtınasında Charles Anjou 80 gemisini kaybetti.

²⁶⁹ Norwich, 2013, age., s. 206-208.

²⁷⁰ Nicol, 2010, Despotate of Epiros, p. 9, Despot II. Mikhail 1267 yılının sonunda ya da 1268 yılının başında ölmüştür.

²⁷¹ Setton, 1976, p. 87.

²⁷² Pachymeres, 1984, c. 2, p. 398-400; Gregoras, 1829, p. 130; Nicol, 2010, Despotate of Epiros, p. 11.

Epir Despotları ve Mikhail Palaiologos arasında 1267-1271 yılları arasında ateşkes dönemi oldu. Andronikos Tarkhanoites kısa süre sonra kayınpederi İoannes ile hareket ederek Mikhail Palaiologos'a düşman oldu.²⁷³ İoannes ve Andronikos Tarkhaneites, Altınorda Hanı ile 1271 yılında anlaşarak Mikhail Palaiologos üzerine akın yapmasını sağladı.²⁷⁴ Bulgar Kralı Konstantin Tikh'te bu ittifaka katılarak Ankhialos ve Mesembria şehirlerini almaya çalıştı. Mikhail Palaiologos bu ittifakı Altın Orda Hanı ile kuracağı evlilik ile bozabileceğini biliyordu. Mikhail Palaiologos, Altınorda Hanı ile 1272 yılında antlaşma yaparak Bulgar sınırını güven altına aldı.²⁷⁵ Mikhail Palaiologos bu antlaşma ile evlilik dışı kızı Eufroniyse'yi Altın Orda Hanı Nogay ile evlendirmiş oldu. Bu evlilik Altın Orda Hanı'nın diğer devletlere destek vermesinin önüne geçti.

3.6. Macarlar Bulgarlar ve Charles Anjou'nun Faliyetleri

Mikhail Palaiologos, Balkanlarda Ortodoks Kilisesi üzerinden hareket etmeyi düşündü. İoannes Bekkos'u Sırp kralı Uroş ve Patrik ile görüşmesi için Sırp topraklarına gönderdi.²⁷⁶ Sırp Kralı Stephan Uroş'un ilk kızı Helena Latin Kralı II. Baldwin ile evliydi.²⁷⁷ Sırp Kralı'nın kızı ve Mikhail Palaiologos'un ikinci oğlu Konstantin arasında bir evlilik düşünüldü ama bu evlilik gerçekleşmedi. Mikhail Palaiologos, Sırp ve Bulgar Kiliselerinin Autokephalliğini alarak bu kiliseleri Ohri Grek Başpiskoposluğuna bağlamayı düşündü. Bu düşüncesi olumsuz sonuç verdi.²⁷⁸ Mikhail Palaiologos, Macarlarla evlilik yoluyla bağ kurarak Sırp Charles Anjou'nun birleşmesini engelleyeceğini düşündü.²⁷⁹ Charles Anjou'nun arkadaşı Macar Kralı IV. Bela 1270 yılında öldü, yerine oğlu V. Stephan Macar Kralı oldu. V. Stephan ilk kızını Sırp Kralına eş olarak verdi. İkinci kızı Anna'yı ittifak etmek üzere Mikhail Palaiologos'un oğlu Andronikos'a verdi. Macar Kralı V. Stephan'ın kızı Anna ile Mikhail Palaiologos'un oğlu Andronikos arasında Kasım 1272 yılında evlilik yapıldı.²⁸⁰

İrene Laskaris 1269 yılında Selçuklular, Moğollar, Ermeniler ve Cenevizlilerle Mikhail Palaiologos'a karşı kocası Konstantin Tikh'in ticaret antlaşması imzalamasını sağladı. Ancak Bulgar Kralı Konstantin Tikh'in karısı İrene Laskaris 1270 yılında öldü. Mikhail Palaiologos bu durumu fırsat olarak görerek kız kardeşi Eulognia'nın kızı Maria'yı Konstantin Tikh'e eş

²⁷³ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 416.

²⁷⁴ Finlay, 1877, p. 362.

²⁷⁵ Ostragorsky, 2014, age., s. 425; Baştav, 2015, age. s. 23.

²⁷⁶ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 452.

²⁷⁷ William Miller, 1923, "The Balkan States", *Cambridge Medieval History*, ed. J.R. Tanner-C.W. Previte-Orton-Z.N.Brooke, vol. IV, Cambridge University Press, 1923, p. 527.

²⁷⁸ Ostragorsky, 2014, age., s. 422.

²⁷⁹ Geanakoplos, 1959, p. 232.

²⁸⁰ Phrantzae, 1866, p. 657-658; Runciman, 1958, p. 159-160; Vasiliev, 2017, age., s. 653.

olarak verdi.²⁸¹ Mikhail Palaiologos Maria'nın çeyizi olarak Ankhialos ve Mesembria liman şehirlerini vereceğini söyledi, bu sözünü yerine getirmedi.

Charles Anjou 1272 yılının başında Bizans üzerine yapılacak sefer için Adriyatik kıyılarına sefer yaptı. Charles Anjou Draç'ı ele geçirdi. Bölgenin yerli halkı olan Arnavutlar Charles Anjou'yu Arnavut Kralı ilan etti.²⁸² Sırp ve Bulgar Kralları İstanbul'a yapılacak sefere Charles Anjou yanında katılmaya niyetliydi.

Bizans ve Venedik arasındaki ticaret anlaşmasının süresi dolunca Charles Anjou Venedik'i kendi tarafına çekmek için arayış içine girdi. Balkanlarda Sırp ve Bulgar krallarını Mikhail Palaiologos'a karşı kendi yanına çekti. Epir Despotu iki kardeş ile Mikhail Palaiologos'a karşı anlaşmaya vardı. Balkanlardaki ve Yunanistan'daki Franklarla Mikhail Palaiologos'a karşı anlaşmaya vardı.

Son Latin İmparatoru II. Baldwin 1273 yılında öldü.²⁸³ Charles Anjou Viterbo antlaşmasında olduğu gibi Peter Courtenay üzerinden hak iddia etti. Charles Anjou İstanbul üzerine yapılacak seferde zor bir duruma düştü ve Charles Anjou Mikhail Palaiologos'un esir ettiği IV. İoannes Laskaris'in kendisine sığındığı yönünde yalan haber yaydı. Buradaki amaç IV. Haçlı seferinde olduğu Bizans'ın iç işlerine karışarak sefer yapmaktı. Mikhail Palaiologos çareyi yeni Papa seçiminde aradı.²⁸⁴

Sonuç olarak Mikhail Palaiologos Batıdan Latin İmparatorluğunu bahane ederek üzerine geleceklere karşı önlemini almak için çeşitli girişimlerde bulunsada bu kaçınılmaz gerçeğe kısa süre sonra karşılaştı. Papalık yeni bir strateji geliştirerek Mikhail Palaiologos'a karşı Fransa Kralı IX. Louis'in kardeşi Charles Anjou'yu öne çıkardı. Charles Anjou sıradan bir düşman değildi. Viterbo antlaşmasıyla dolaylı olarak istediklerini elde etsede bunu yapacak bilecek güçlü bir donanma ve orduya ihtiyacı vardı. Papalık Charles Anjou'nun gücünden çekinmeye başladı. Mikhail Palaiologos Charles Anjou ile uğraşmadan önce Epir Despotu ve Akhaia Düküne yenilmesi güçlü bir ordusu ve donanması olmadığını tekrar gündeme getirmiş oldu. Bu doğrultuda Mikhail Palaiologos diplomatik zekâsını öne çıkararak IX. Louis ile Haçlı seferi öncesinde görüşmelerde bulundu. Ancak işler Charles Anjou lehine görünürken Sicilya taraflarında fırtınaya yakalanması Mikhail Palaiologos için mucize olmuştu. Beklenmeyen durum kiliselerin Katolik kilisesi altında birleşme fikridir. Bu fikir Bizans toplumunda Arsenios

²⁸¹ Gregoras, 1829, p. 130; Runciman, 1958, p. 158.

²⁸² Melek Delilbaş, 2013, "Osmanlı-Bizans İlişkileri", İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu ve Balkanlardaki İzleri, İthaki Yayınları, İstanbul, s. 23; Setton, 1976, p. 107; Muhtemelen 1271 yılı sonlarında Arnavutluk ele geçirilmiş 1272 yılında Charles Anjou kral ilan edilmiştir.

²⁸³ James Muldoon, 1979, "The Avignon Papacy and the Frontiers of Christendom: the Evidence of Vatican Register 62", Archivum Historiae Pontificiae, Gregorian Biblical Press, vol. 17, p. 156.

²⁸⁴ Nicol, 2016, age., s. 65; Norwich, 2013, age., s. 213.

hareketinin toplumu ikiye bölmesinde dahada etkili oldu. Mikhail Palaiologos küllerinden doğan imparatorluğu ayakta tutmak için diplomasi, savaş yollarını kullanırken hem toplumda hemde siyasette daha zorlu hamleler yapmak zorunda kalıyordu.

3.7. Papa X. Gregorious ve II. Lyon Konsülü

Charles Anjou'nun 3 yıl gibi Papalık seçimlerini engellemesinin ardından 1271 yılında kardinaller yeni Papa seçimi için Viterbo'da bir araya geldi. 1 Eylül tarihinde yeni Papa Liege Başdiyakozu Tedaldo Visconti seçildi. Yeni Papa Charles Anjou'nun planladığı gibi Fransız değil İtalyan'dı. Yeni Papa haberi Filistin'de, Prens Edward'ın yanında aldı.²⁸⁵ Gemiye binerek Roma'ya hareket etti. Papa Roma'da 1272 yılında X. Gregorious adını aldı.²⁸⁶

Yeni Papa X. Gregorious'un asıl hedefi Kudüs'ü tekrar ele geçirebilmektir. Bu hedefi için Ortodoks ve Latin kiliselerinin birleşmesine dolayısıyla Mikhail Palaiologos'un desteğine ihtiyacı vardı.²⁸⁷ 1054 yılında schizma ile ayrılan Katolik ve Ortodoks kiliselerinin kutsal toprakları ele geçirmek üzere birleştirmek kolay olacak bir iş değildi. Nedeni iki kilisenin öğretisi farklıları vardı.

X. Gregorious, Mikhail Palaiologos'a mektup yazdı, mektubunu Jean Paraston ile gönderdi.²⁸⁸ Mikhail Palaiologos ve Papa X. Gregorious arasında bir süre mekupaşma oldu. Mikhail Palaiologos adına bu işleri Theodor Skutariotes yürüttü.²⁸⁹ X. Gregorious mektubunda Papa Clemens gibi düşündü ve kiliselerin birleşmesi için 2 yıl içinde Fransa'da Lyon'da konsül toplamaya karar verdiğini Mikhail Palaiologos'a bildirdi. Papa mektubuna Hristiyan Amentüsünü ekleyerek gönderdi.

Mikhail Palaiologos zor bir duruma düştü. Papayı reddederse Papa X. Gregorious Charles Anjou ile yakınlaşacaktı. Papa X. Gregorious din adamları ve halkın açık katılımından vazgeçerek sadece Piskoposların Papa'nın üstünlüğünü tanınması istedi. Mikhail Palaiologos'un Lyon Konsülüne katılmaktan başka çaresi yoktu.

Mikhail Palaiologos, Bizans İmparatorluğu adına göndereceği elçilerinin Sicilya'dan geçerken Charles Anjou tarafından engelleneceğini düşündü. X. Gregorious, Monte Cassino başrahibinin güvencesiyle Sicilya'dan Roma'ya elçilerin güvenli bir şekilde ulaşacağını bildirdi. Papa X. Gregorious, Charles Anjou'ya Viterbo anlaşmasında söz verdiği savaşı bir yıl

²⁸⁵ Pachymeres, 1984c. 2, p. 472.

²⁸⁶ Gill, 1979, p. 120; Runciman, 1958, p. 148; Setton, 1976, p. 107.

²⁸⁷ Runciman, 1958, p. 148-149; Hussey, 2010, p. 225; Marino Sanudo Torsello, 2016, *The Book of the Secrets of the Faithful of the Cross*, Translate Peter Lock, New York, p. 286.

²⁸⁸ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 474; Setton, 1976, p. 110.

²⁸⁹ Levent Kayapınar, 2011, "Bizans Tarih Kaynaklarının Neşri: Dünya ve Türkiyedeki Durum", *Cumhuriyet döneminde Türkiyede Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu*, Ankara 18-20 Mart 2010, ed. Mehmet Öz, Ankara, 2011, s. 176, Skoutariotes birleşme yanlısıdır.

daha ertelemesini ve Guilleme Villehardouin'nında Mora'da Bizans ile yapılan savaşa ara vermesini rica etti.²⁹⁰ Charles Anjou'nun bu durumu kabul etmekten başka çaresi yoktu, Trapani'de yaşadığı fırtına sonucu donanması ve ordusu yerle bir olmuştu.

Mikhail Palaiologos Lyon Konsülüne katılmadan önce İstanbul'da kiliselerin birleşmesi üzerine propaganda seferberliği yaptı. Amacı Ortodoks halkın İmparatorluğun kurtarılması için kiliselerin birleşmesine tepki gösterilmemesiydi. Konstantin Melitenos, Manuel Holobos, Georges Cyprus birleşmeye destek oldu. Kiliselerin birleşmesi daha öncede İoannes Vatatzes döneminde ortaya çıkmıştı, İznik'te görüşmeler olmuş ancak sonuçsuz kalmıştı.²⁹¹

Birleşmeye ilk muhalefet eden İoannes Bekkos oldu ancak İoannes Bekkos'un halkı isyan ettirecek gücü yoktu. Mikhail Palaiologos, İoannes Bekkos'u tutuklatıp hapse attırdı.²⁹² Patrik İosef, Kiliselerin birleşmesine destek vermedi, Arseniosçuları destekledi. Patrik yazılı olarak birleşmeye karşı olduğunu bildirdi ve yemin etti.²⁹³

Mikhail Palaiologos'un kız kardeşi rahibe olan Eulogia isyan etti. Bu durumda Mikhail Palaiologos onu sürgüne gönderdi. Eulogia kaçarak damadı Bulgar Çarı Konstantin Tikh'in yanına sığındı. Maria ve Eulogia, Konstantin Tikh'i Mikhail Palaiologos üzerine sefere kışkırttı. Konstantin Tikh, Ankhialos ve Mesmbria'yı almak eşinin baskısıyla Bizans'a savaş açtı.²⁹⁴ Ancak Konstantin Tikh bu savaştan istediği sonucu alamadı.

Mikhail Palaiologos hatip olan İoannes Bekkos'u hapisten çıkararak Kiliselerin birleşmesi konusunda halk için Propaganda yapmasını istedi.²⁹⁵ Eski Patrik Arsenios 30 Eylül 1273 tarihinde Marmara'da öldü.²⁹⁶ Patrik İosef, Lyon Konsülü boyunca tutuklandı.²⁹⁷ Bu durum muhalefetin lidersiz kalmasına neden oldu. Mikhail Palaiologos bazı Piskoposları Papa X. Gregorius'un isteği doğrultusunda biat ettiklerini bildiren yazı yazmaya ikna etti.

Lyon Konsülüne Bizans İmparatorluğu adına katılacak olan heyette Megas Logothetes Georgios Akropolites, Ayasofya arşivcisi Konstantinos Meliteniotes, İznik Piskoposu Theophanes, eski Patrik Germanus vardı. Bazı kaynaklar Melitenos'un değilde tercüman olarak Georges Tzimikes'in heyetle birlikte Lyon'a gittiğini söyler. 11 Mart 1274 tarihinde heyet

²⁹⁰ Jakob Philipp Fallmerayer, 2011, Trabzon İmparatorluğunun Tarihi, çev. Ahmet Cevat Eren, haz. Celalettin Yavuz-İsmail Hacifettahoğlu, notlandıran İbrahim Tellioğlu, TTK. Yay., Ankara, s.130.

²⁹¹ Wolff, 1976, "The Latin Empire of Constantinople", p. 218, Papa IX. Gregory ve Patrik Germanus arasında mektuplaşma olmuş filique tartışılmıştır.

²⁹² Pachymeres, 1984, c. 2, p. 486-488, İoannes Bekkos'un muhtemelen 1273 yılı baharında hapse girdiğini ve İmparator Mikhail Palaiologos ile anlaşma yaparak çıktığını söyler; Hussey, 2010, p. 227.

²⁹³ Hussey, 2010, p. 227-228.

²⁹⁴ Pachymeres, 1984, c. 2, p.442; Finlay, 1877, p. 364; Alain Duccellier, 2008, "Albania, Serbia and Bulgaria", *The New Cambridge Medieval History*, ed. David Abulafia, vol. V, Cambridge University Press, p. 792.

²⁹⁵ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 482-484, 492.

²⁹⁶ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 504.

²⁹⁷ Finlay, 1877, p. 371.

Lyon'a hareket etmek üzere iki gemi ile yola çıktı.²⁹⁸ Gemiler Malea Burnunda fırtınaya yakalandı, Mikhail Palaiologos'un X. Gregorious'a gönderdiği altın ikonalar, incilerle süslü altar örtüsü gemiyle battı.

Bizans heyeti II. Lyon Konsülü başladıktan 7 hafta sonra Haziran ayında St. Jean Katedraline gitti. 7 Mayıs 1274 tarihinde Papa X. Gregorious'un konuşmasıyla açıldı.²⁹⁹ Batı dünyası liderlerine (Katoliklere) konsüle katılmaları hususunda Papa'nın çağrı yapması üzerine Fransa, İngiltere, Norveç, İsveç, Macaristan, Bohemya, Kastilya, Navarra, Aragon temsilcileri katılırken, Kral olarak sadece Aragon Kralı Jamie katıldı. Charles Anjou konsüle katılmadı.³⁰⁰

18 Mayıs'taki ikinci oturumda Papa İstanbul'dan gelecek heyetin yolda olduğu bilgisini sundu. 24 Haziran'da Bizans heyeti Lyon'a ulaşınca Papa X. Gregorious ve Kardinaller tarafından karşılandı. 29 Haziranda Papa X. Gregorious Aşai Rabbani Ayinini yönetti. Ayinde ilahiler Grekçe ve Latince olarak okunurken filioque³⁰¹ 3 kez tekrarlandı. Bizans heyeti Papa X. Gregorious'a, Mikhail Palaiologos ve oğlu Andronikos'un biat yazılarını, Piskoposların biat yazılarıyla beraber sundu. Aquinolu Tommaso, Lyon Konsülünde Bizans'ın Hristiyanlık üzerine hatasını içeren konuşma yapacakken konsüle katılmak üzere Lyon'a gelirken yolda öldü.³⁰² Ünlü Kardinal Bonventura, Hristiyanlığın birleşmeye olan ihtiyacı hakkında konuşma yaparken Ortodoks Kilisesi adına eski Patrik Germanus konuşma yaptı.³⁰³

6 Temmuz 1274 tarihinde 1054 yılında schizma ile ayrılan kiliseler 220 yıl sonra Roma Kilisesi çatısında birleşmesi kutlandı.³⁰⁴ Kardinal Ostia Piskoposu (V. Innocentus) kiliselerin birleşmesinin ardından konuşma yaptı. Mikhail Palaiologos'un gönderdiği metin Latince ve Grekçe olarak okundu. Sonraki konuşmayı IV. Clement yaptı. Ortodoks Kilisesinin schizma öncesi tarihlenen öğretisi ve ekümenik konsül kararlarına ters düşmeyen doğu ritüellerini koruma hakkı kaydıyla Papa'nın üstünlüğünü tanıdığı yazdı. Heyet Papa X. Gregorious'un anlaşma yürürlüğe girmesiyle Patriğin görevine son verileceğini bildirdi. Georgios Akropolites Bizans İmparatoru Mikhail Palaiologos adına Roma'daki Papalık makamına bağlılık ve Roma Kilisesinin inancına katılma yemini etti, Papa, Te Deum ilahisini söyledikten sonra konuşmasını yaptı. Papa X. Gregorious son olarak Bizanslılar kendi özgür iradeleriyle ve her hangibir karşılık beklemezsizin Roma Kilisesine katıldıklarını bildiren konuşma yaptı.³⁰⁵

²⁹⁸ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 482, Akropolitesin konuşma yapmak üzere gönderildiğini söyler, p. 492; Gill, 1979, p. 132; Nicol, 2016, age., s. 94-95; Setton, 1976p. 114; Hussey,2010, p. 230.

²⁹⁹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 494, konsülün başlangıç tarihini 11 Mayıs 1274 olarak verir; Setton, 1976, p. 112.

³⁰⁰ Runciman, 1958, p. 162.

³⁰¹ Katolik inancında Kutsal ruhunTarıdan olan Babadan geçtiğini belirtirken kelime olarak oğul anlamına gelir.

³⁰² Runciman, 1958, p. 161; Vasiliev, 2017, age., s. 734.

³⁰³ Geanakoplos, 1959, p. 260-261.

³⁰⁴ Nicol, 2016, age., s. 69-72; Norwich, 2013, age., s.210-211.

³⁰⁵ Setton, 1976, p. 117; Geanakoplos, 1959, p. 262; Hussey, 2010, p. 233.

Katolik kilisesi 70 yıllık amacına II. Lyon Konsülü ile ulaşır gibi göründü. İki tarafta daha önce nasıl birleşme yapılmadıysa birleşme yanlısı değildi. İki tarafta siyasi olarak birleşti.

II. Lyon Konsülüne giden heyet geri döndüğünde 1274 yılında halk ve Ortodoks din adamları olanları kavradı ve tepki gösterdi. Mikhail Palaiologos, Patriğin kiliselerin birleşmesiyle konumlarını korumaya devam edeceklerini bildirdi. Mikhail Palaiologos Patriklere Papa'nın onlara başkanlık etmek için gelmeyeceğini söyledi. Bizans halkı hem dini hem de siyasi açıdan bu durumu sahtekârlık olarak gördü. Bizans halkı İmparatorları teokrasi bakımından tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak görmekteydi. Ortodoks inancın Katolik inancına değişilmesini kabullenilemezdi. Ortodoks inancı yedi büyük ekümenik konsül sonucunda alınan kararlarla dikkatle gelişti. Beş Patriğin katıldığı bir konsülle inancın değişmesi mümkünken Mikhail Palaiologos siyasi olarak konuya yaklaşarak Kiliselerin birliğini kabul etti.³⁰⁶

Keşiş İosef , II. Lyon konsülü sonrasında İstanbul'un Karadeniz taraflarındaki Anaplous yakınlarındaki manastıra kapatıldı. 16 Ocak 1275 tarihinde Bizans halkı İoannes Bekkos'un Patrik ilan edilmesinden sonra sokaklara döküldü.³⁰⁷

Teselya'da bulunan İoannes ve Nikephoros 1275 yılında Ortodoks inancına sahip keşiş ve papazları topladı, kendisini Ortodoksların hükümdarı ilan ederek Papa ve Patrik'i aforoz etti.³⁰⁸ İki Despotunda arkasında Charles Anjou vardı. Mikhail Palaiologos Latin savaşına karşı kabul ettiği kiliselerin birleşimi halkın aşırı tepkisine neden olunca ilk başta isyanın liderleriyle görüşerek onları ikna etmek istedi daha sonra isyan edenleri hapse attırdı mallarına el koydu. Bir kısım din adamlarını sürgüne gönderirken bir kısmına işkence ettirdi.³⁰⁹ Meletios adında bir keşişin dili kesilirken isyan eden manastırlarda cezalandırıldı. II. Lyon Konsülü etkisini Mikhail Palaiologos hayattayken kaybedecekti. Bu süreçte Mikhail Palaiologos Charles Anjou ve Batıdan gelecek tehlikeleri önlemesine karşı Ortodoksların soyluların ve halkın kendisine karşı olan güvenlerini inançlarını yaptığı işkence ve zulümlerle sarstı. 1273-1281 yılları arasında halka soylulara ve din adamların yapılan zulüm halkta özgürleştirici kral efsanesinin yeniden doğmasına yol açtı.

1275 yılında Balkanlar ve Ege'deki durum Papa X. Gregorous'u endişelendirdi. Papa bu durumu engellemek için Charles Anjou ve Mikhail Palaiologos arasında 1 yıl süreli ateşkes antlaşması sağladı.

³⁰⁶ Nicol, 2016, age., s. 98.

³⁰⁷ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 512; Setton, 1976, p. 120; Hussey, 2010, p. 236.

³⁰⁸ Finlay, 1877, p. 371; Angold, 2008, "Byzantium in Exile", p. 566.

³⁰⁹ Nicol, 2016, age., s. 79.

Papa X. Gregorius'un asıl gayesi Kudüs'ü tekrar ele geçirmek için yapılacak olan Haçlı seferiydi. Mikhail Palaiologos ve Charles Anjou'nun çatışmasının Hristiyanlara zarar vermesi yerine Kudüs'e yapılacak Haçlı seferi Hristiyan dünyada birlik olmayı sağlayacaktı. Mikhail Palaiologos, Papa X. Gregorius'a Haçlı ordusunun denizlerden değil de karadan Balkanlar ve İstanbul üzerinden Anadolu ve Suriye'den geçerek Filistin'e ulaşmasını teklif etti.

Mikhail Palaiologos'un çıkarı Anadolu'yu Türkler ve Moğollardan temizleyerek tekrar ele geçirme fırsatı olacaktı. Mikhail Palaiologos atası Aleksios Komnenos gibi düşündü ama önünde çeşitli sorunlar vardı. Anadolu'dan geçecek Haçlı orduları aracılığıyla Moğollar ve Türkler atılabilirdi. Haçlı seferi sonrası Anadolu'da Latin prenslikleri kurulabilirdi. Bu durum Mikhail Palaiologos'un kafasını karıştırdı. Papa X. Gregorius ile görüşmek üzere 1276 yılının Nisan ayında Adriyatik'e kıyısı olan Avlona'da buluşmayı kararlaştırdı. Papa X. Gregorius 10 Ocak 1276 yılında öldü. Papa X. Gregorius'un ölümüyle birlikte Haçlı seferi düşüncesi daha doğmadan rafa kaldırıldı.³¹⁰

Kardinallerin Viterbo'da toplanmasıyla yeni Papa Pierre de Tarentaise seçildi. Fransız olan Papa daha sonra V. İnnocent adını aldı.³¹¹ Charles Anjou, Papa V. Innocent'i sarayında ziyaret etti. Papa V. Innocent Papa X. Gregorius gibi Haçlı seferine istekli birisi değildi ama Papa V. Innocent görevde kaldığı kısa sürede Bizans ile ilişkilerini sıkı tutmaya önem verdi. Papa Bizans İmparatorluğuna kiliselerin birleşimi için 3 mektup yazdı ve fransisken rahip gönderdi.³¹²

Papa X. Gregorius'un ölümünden Charles Anjou kârlı çıkar nedeni İstanbul'u ele geçirme fırsatını tekrar ele geçirmişti. Papa V. Innocent 5 ay sonra öldü. Yeni Papa V. Adrianus seçildi. V. Adrianus 5 hafta sonra öldü. Yeni Papa XXI. Ioannes seçildi, 7 ay sonra Papa XXI. Ioannes'in üzerine tavan çökmesi sonucunda öldü.³¹³ 1276 ve 1277 yılında yapılan 3 Papa seçimi Papaların kısa süre sonra ölmeleriyle sonuçlandı. Bu duruma seçilecek olan Papayı belirleyecek olan Kardinallere rüşvet veren Charles Anjou'nun politikaları da neden olmuştu.³¹⁴ Bu dönemde Papa ve Bizans İmparatorluğu arasındaki görüşmeleri Georges Metokrites yürüttü.

3.8. Neopatras Kuşatması ve Veronalı Licario

Mikhail Palaiologos 1274 yılında II. Lyon Konsülü devam ederken Teselya Despotu İoannes'e savaş açtı. Arnavutluk üzerine denizden Alexis Philanthropenos'u donanmasıyla gönderdi. İoannes Palaiologos'u ve Alexios Kaballarios'u Neopatras kalesine Teselyalı İoannes

³¹⁰ Gill, 1979, p. 162; Vasiliev, 2017, age., s. 667; Setton, 1976, p. 121.

³¹¹ Gill, 1979, p. 162.

³¹² Setton, 1976, p. 123-124.

³¹³ Gill, 1979, p. 169; Setton, p. 125.

³¹⁴ Norwich, 2013, age., s. 215-216; Setton, 1976, p. 126.

üzerine kuşatma için gönderdi. İoannes Palaiologos komutasındaki Türk, Kuman ve Bizans askerlerinden oluşan ordusuyla Teselya Despotu İoannes'i Neopatras kalesinde kuşattı.³¹⁵ Teselya Despotunun destek kuvvete ihtiyacı vardı. Teselya Despot'u İoannes gece karanlığında faydalanarak surlardan iple inerek Bizans askerleri arasından kaçtı. Atina Dükü Jean de la Roche'ye giderek yardım istedi.³¹⁶ Teselya Despotu İoannes, Atina Dükünden 300 adam alarak gelmesiyle İoannes Palaiologos'u iki ordu arasında sıkıştırdı, Bizans ordusunu mağlup etti. Teselya Despotu İoannes, Bizans ordusunu savunmasız bir şekilde yakalayıp arkalarından kovaladı.

Alexis Philantropenos donanmasıyla denizde başarı sağladı. Arnavutluk'taki Butrinto limanı ve Berat kalesini alarak Charles Anjou'nun Adriyatik Denizinin arkasına çekilmesini sağladı. Teselya Despotu'nun Bizans'ı yenmesinin ardından Latinler Venedik'ten aldıkları gemilerle Bizans'a saldırdı. Alexis Philanthropenos'un yardımına İoannes Palaiologos geldi. Volvos Körfezindeki Demetrias savaşını Bizans kazandı. Latinler yenildi, bir kısmı esir edildi ve sağlam olan gemilerine el konuldu.³¹⁷

İoannes Palaiologos Teselya Despot'u İoannes'e yenilgisinin ardından 1274 yılında ordudaki görevinden istifa etti, kalan hayatını İstanbul'da sıradan bir halk olarak yaşadı.³¹⁸ Neopatras yenilgisi üzerine Demetrias'taki zafer Mikhail Palaiologos'un gözünde hiçbir şeyi değiştirmede. İoannes Palaiologos'un yerine komutan olarak donama ve orduya Aleksios Philanthropenos atandı. Aleksios Philanthropenos savaşta aldığı yaralar nedeniyle bu görevi yerine getiremeyecek durumdadır, bu sebeple donanmaya Veronalı Licario atandı.

Volvos Körfezindeki Demetrias savaşının ardından 1275 yılında donanmada komuta değişimi oldu. Mikhail Palaiologos donanmanın komutanı olarak Protostator Aleksios Philanthropenos'u atadı ancak Philanthropenos donanmayı komuta ederken ciddi yaralar aldı, yaraları henüz iyileşmediği için Mikhail Palaiologos donanmanın başına Licario adıyla bilinen İtalya kökenli Verona'lı (Vicenza) atadı. Mikhail Palaiologos'un amacı Ege denizini Bizans İmparatorluğunun kontrolü altına almaktır.³¹⁹

Bu amaçla uzun süre Euboia (Negroponte) adasında ikamet eden Licario Venedikli ve Lombardialı yöneticilerle zıt duruma düştü. Latin bir hükümdarın dul olan karısı Felisa della Carceri ile yasak aşk yaşayınca Bizans İmparatorluğuyla yakın ilişkiler içine girerek 1271

³¹⁵ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 420; Runciman, 1958, p. 176.

³¹⁶ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 424.

³¹⁷ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 428, Pachymeres savaşın sahilde değil denizde geçtiğini söyler; Runciman, 1958, p. 177; Finlay, 1877, p. 363.

³¹⁸ Norwich, 2013, age., s. 213-214.

³¹⁹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 524; Chrysostomides, 2012, age., s. 48; Heyd, 2000, age., s. 486-487; Runciman, 1958, p. 177; Setton, 1976, p. 131.

yılında Mikhail Palaiologos'un hizmetine girdi. İlk olarak Karystos Kalesini ele geçirdi. Mikhail Palaiologos 1273 yılında Licario'yu Batı adetlerine göre vasalı ilan etti, Megas Duks rütbesini vererek fief olarak Ege denizinin kilit noktası konumunda olan Euboia adasını Mikhail Palaiologos tımar olarak verdi. Licario adadaki Latin egemenliğine son vererek adayı ele geçirdi. Euboia adasına hâkim olmak için yapılan Khalkis önündeki savaşta Felisa'nın kardeşi Giberto da Verona, Atina Dükü Jean de la Roche esir edilerek İstanbul'a gönderdi. Atina Dükü Jean de la Roche'nin kardeşi Nauplia yöneticisi Jacques ordusuyla Licario'ya saldırdı. Bu sırada Mikhail Palaiologos Licario'ya Megas Konostaulos rütbesi vererek ordu komutanı ilan etti. Licario'nun esir ettiği Giberto felç geçirerek öldü, Atina Dükü Jean de la Roche kurtuluş fidyesi ödeyerek özgürlüğüne kavuştu.

Ege denizinde Naksos'u ellerinde bulunduran Marco II. Sanudo ve Santorinili Bartolomeo Gihisi Mikhail Palaiologos'un korsanı Veronalı Licario'dan çok çekmişlerdi.³²⁰ Ege denizinde kısa süreli Bizans fırtınası estiren Licario kısa süre sonra öldü. Licario'nun ölümünden sonra Euboia adası Venediklilerin eline geçti. Bu durum Bizans'ın Latinler önündeki üstünlüğünün düşmesine neden oldu.³²¹

Cenevizli iki kardeş olan Benedetto ve Manuel Zaccaria'ya 1275 yılında Mikhail Palaiologos tarafından İzmir'in kuzeyinde olan Foça fief olarak verdi. Foça'da kumaşların renklendirilmesi için kullanılan şap madeni çıkarılıyordu. Zaccaria kardeşler kısa süre sonra aile servetlerini bu madenden elde etti.³²² Yöreyi Türklere ve korsanlara karşı savundular. Batı Anadolu'da Türk varlığı artarken Ege denizinde Latin korsanlara karşı Foça'yı ellerinde tuttular. Zaccaria kardeşler Aragon Kralı ile Mikhail Palaiologos'un ittifak yapması için Aragon sarayında elçilik görevinde bulundular. Bizans İmparatorluğu adına çeşitli devletlerde elçilik görevinde bulundular.³²³

1274 yılından sonra II. LyonKonsülü ile herşeyin değiştiğine inanıldı ama gerçekte böyle bir değişiklik olmamıştı. Venedik İstanbul'a yapılacak sefer için Charles Anjou'ya destek vermeyi düşünmüyordu. Venedik Dükü Lorenzo Tiepolo 1275 yılında öldü. Yeni Dük seksen yaşında olan Iacopo Contarini seçildi. 1275 yılında Mikhail Palaiologos Cenevizlilerle antlaşmasını yeniledi, bu durum Cenevizlilerin Galata'daki pozisyonunu güçlendirmişti. Iacopo Contarini elçileri Maco Bembo ve Matteo Gradenigo'yu Mikhail Palaiologos ile anlaşmak üzere İstanbul'a gönderdi. Görüşme sırasında Matteo Gradenigo öldü, Matteo Bembo 19 Mart 1277 tarihinde Mikhail Palaiologos ile antlaşma imzaladı. Blakhernai sarayında Mikhail

³²⁰ Nicol, 2016, Bizans ve Venedik, s. 187.

³²¹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 526-528; Gregoras, 1829, p. 95-96; Norwich, 2013, age., s. 214.

³²² Pachymeres, 1984, c. 2, p. 534; Heyd, 2000, age., s. 491.

³²³ Heyd, 2000, age., s. 492, Benedetto Zacaria Napolili Jean de Procida'nın yardımıyla Aragon sarayına Mikhail Palaiologos adına giderek mali destekte bulunması karşılığında Charles Anjou'ya karşı savaşmalarını istedi.

Palaiologos altın mühürünüyle antlaşmayı mühürledi. Antlaşmaya göre Venedikliler İstanbul'da ticaret alanına sahip oldu. Deniz surları tarafında Zonarai sokağında Venediklilere antlaşmaya göre kiralanmış yerdi. Antlaşma 2 yıl geçerliydi. Antlaşmanın diğer maddeler eski hakların yeniden verilmesiyle ilgiliydi. Venedikliler Ceneviz gibi İstanbul'da yer edinme hakkına bu antlaşma ile sahip oldu.³²⁴

3.9. Papa III. Nicolaus Dönemi Kiliseleri Birleştirme Çabaları

Kardinallerin tekrar bir araya gelmesiyle 1277 yılında Giovanni Gaetani Orsini Papa seçildi. Romanın eski ve güçlü bir ailesine mensup olan Papa daha sonra III. Nicolaus adını aldı.³²⁵ Papa III. Nicolaus, Charles Anjou'nun Sicilya Krallığını bahane ederek işlerine karışmasını engelledi. İstanbul'a yapılacak seferi kabul etmedi. Bu durumun nedeni Papa Doğu ve Batı kilisesinin birleşmesini istemekte idi. Mikhail Palaiologos'u ilgilendiren durum Charles Anjou'nun Papa'ya karşısında desteğini kaybetmişti.

Papa III. Nicolaus'un amacı Lyon Konsülünde kiliselerin Roma kilisesi altında birleşmesini kabul eden Mikhail Palaiologos'un Ortodoks Kiliselerinde yapılan ayinler ve törenlerin Katolik Kilisesi usullerine göre yapılmasını sağlamasıydı. Patrik İoannes Bekkos 1276 yılında kilise töreninde katılan din adamlarıyla birlikte kiliselerin birleşmesine karşı olanları aforoz etti. III. Nicolaus, Ferentino ve Turin ile 2 Fransiskan rahibi kiliselerin birleşmesi için Mikhail Palaiologos'un yanına gönderdi.

Mikhail Palaiologos 1277 yılında Nisan ayında Blakhernai sarayında yapılan törende Patrik, din adamları ve Papalık elçileri huzurunda Lyon Konsülünde Akropolites'in kendi ve oğlu Andronikos adını ettiği yemini tekrarladı, Latince yazılı belgeler İmparatorluk mührüyle mühürlendi.³²⁶ Filioque, araf öğretisi, Roma'da sürdürülen yedi gizem, Aşai rabbani ayininde mayasız ekmek kullanmak ve Papa'nın üstünlüğünü kabul etmek vardı.³²⁷

Patrik İoannes Bekkos'un din adamları için yazdığı metni bazı din adamları kabul etmedi. Bizans toplumunda birleşme karşıtı Arseniosçular ve eski Patrik İosefçilerin taraftarı birleşti. Soylular Ortodoks inancını savunmaya devam etti. Mikhail Palaiologos kiliselerin birleşmesine karşı çıkanları hapse attırdı ve işkence ettirdi. İsyan edenlerin mallarına el koydu, hapishaneler zindanlar işkence edilen sakat bırakılan Papaz ve Keşişlerle doluydu.

³²⁴ Nicol, 2016, Bizans ve Venedik, s. 186-187.

³²⁵ Gill, 1979, p. 171.

³²⁶ Setton, 1976, p. 126.

³²⁷ Gill, 1979, p. 163-168; Runciman, 1958, p. 182.

Mikhail Palaiologos'un Lyon konsülünde kiliselerin birleşmesini desteklemesi Ortodoks mezhebinde "Özgürleştirici Kral" efsanesinin yeniden ortaya çıkmasına neden oldu.³²⁸

Bir kısım Papaz ve Keşişler Epir Despotluğuna, Bulgar Krallığına sığınırken bir kısmı da Trabzon Rum İmparatorluğuna³²⁹ sığındı. Teselya Despot'u İoannes Ortodoks lideri gibi hareket ederek 1277 yılında 100 kadar Keşiş, Rahip ve 8 Piskopos ile sinod topladı. Papa'yı ve Mikhail Palaiologos'u aforoz etti. Mikhail Palaiologos'un kız kardeşi Eulognia ve kızı Maria Bulgaristan'a sığınan Ortodokslara yardım ederken Mikhail Palaiologos'a karşı Memlük sultanı Baybarstan yardım istedi. Epir Despotu Nikephoros, Mikhail Palaiologos'un düşmanlarıyla Charles Anjou ve Frank Kralları ile işbirliği yapma yoluna gitti. Patrik İoannes Bekkos Ayasofya'da sinod yaparken Nikephoros ve İoannes'i aforoz etti.

İmparatorluk başkâtibi Ogerios yapılan işkenceleri Papa'ya rapor olarak gönderdi. Yapılan işkenceler Ayasofya vaizi Manuel Holobos'un yanındaki 10 kişiyle kırbaçlanması, Theodor Mouzolon'un Papa'ya elçi olarak gitmek istememesi üzerine kırbaçlanması, İmparatoriçe Theodora'nın yakın akrabası olan Manuel ve İsakios Raul kardeşler zindana atılarak kör edildiler. Mikhail Palaiologos'un yeğenleri İoannes Kantakouzen ve Andronikos Palaiologos zindana atıldı. Andronikos zindanda öldü. Papa III. Nicolaus bu durumda yeteri kadar memnun olmadı.³³⁰

Akhaia Dükü Guilleme Villehardouin 1278 yılında öldü.³³¹ Mora yarımadasındaki bir kısım yerler Viterbo antlaşması sonucunda Charles Anjou'nun eline kaldı. Mikhail Palaiologos bu durumdan pek endişe etmedi nedeni Akhaia halkı Charles Anjou'nun gönderdiği valiler tarafından baskı ile yönetilmesi halkı isyana teşvik etmesiydi. Mikhail Palaiologos, Mora yarımadasında bulunan Monemvisia ve Mistra'yı ele geçirmek üzere harekete geçtiği sırada Charles Anjou'da Bizans'a karşı harekete geçti. Charles Anjou, Peloponnesos limanını kullanarak Mikhail Palaiologos'a karşı avantaj elde etmek istese de yeterli donanması yoktu. Mikhail Palaiologos 1277 yılında Venedik ile yeni bir antlaşma yapması Charles Anjou'yu destek kuvvet açısından zor bir duruma soktu. Papa III. Nicolaus Charles Anjou'nun Bizans'a saldırmasını yasaklamıştı. Karadan yapılacak saldırı için Charles Anjou bir kısım desteğe

³²⁸ Cyril Mango, 2018, Bizans Yeni Roma İmparatorluğu, çev. Gül Çağalı Güven, YKY., 4 Baskı, İstanbul, s. 231, Özgürleştirici Kral efsanesi bir kehanettir. İstanbul Latinlerin eline geçmeden önce ortaya çıkmış daha sonra tekrara Mikhail Palaiologos döneminde kullanılmıştır.

³²⁹ Keçiş, 2013, s. 84, Trabzon Rum İmparatoru Georgios Kiliselerin birleşmesine karşı olanları kendi topraklarında Mikhail Palaiologos'un zulmünden korumuştur. Trabzon Rum İmparatorluğu kiliselerin birleşmesine karşıdır.

³³⁰ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 580; Nicol, 2016, age., s. 98-100; Gill, 1979, p. 164-170; Fallmerayer, 2011, age., 132.

³³¹ Charles Diehl, 2017, Bizans İmparatorluğunun Tarihi, çev. A. Gökçe Bozkurt, İlgi Kültür Sanat Yay., 4 baskı, İstanbul, s. 135.

ihtiyaç duydu. Bu destek Epir Despotu Nikephoros'tan geldi 14 Mart 1279 tarihinde antlaşma imzalandı.³³²

Teselya Despotu İoannes 1273 yılından beri Charles Anjou ile ticaret yaparken kardeşi Nikephoros Charles Anjou ile 1276 yılından sonra ticaret yapmaya başladı. Nikephoros 1279 yılında Charles Anjou ile imzaladığı antlaşma ile Sicilya Krallığının vasalı oldu. Nikephoros Charles Anjou için stratejik öneme sahip olabilecek bir kısım toprakları ona verdi. Charles Anjou Durazzo'nun arkasındaki Berat'ta kalesini ele geçirerek Batı Makedonya üzerinden Mikhail Palaiologos'a sefer düzenlemek için Arnavutlukta'ki askeri üslerini daha da güçlendirdi.³³³

Papa III. Nicolaus kiliselerin birleşmesi konusu nihayete erdirmek için Grosseto Piskoposu Bartholomeo'yu yeni talepleriyle İstanbul'a 1279 yılında gönderdi.³³⁴ Öncelikle Patrik ve Bizans İmparatorluğu topraklarında bulunan diğer tüm din adamları şahsen ve topluca olarak yemin ederek Roma inancını ve Roma Kilisesinin üstünlüğünü kabul edecekti. Din adamları vaizlerine Hristiyan amentüsü filiqueyi ekleyecekti. Papalık elçiler Bizans İmparatorluğu alanında bulunan din adamlarına bu belgeyi imzalatacaklar. İmzalan belgenin bir kopyası Roma kilisesine gönderilene kadar Papa bu din adamlarının statüsünü tanımayacaktı. Papa schizma öncesi Ortodoks din adamlarının statülerini korumasını reddetti. Papa son olarak İstanbul'da sürekli ikamet edecek bir kardinal göndermek istediğini bildirdi. Son istek halkına Papanın temsilci göndermeyeceğini söyleyen Mikhail Palaiologos'u zor duruma düşürdü. Ortodoks Kilisesi Papanın son isteğinden sonra tahammül sınırlarını kaybettiklerini söyledi. Patrik İoannes Bekkos istifasını sunarak 1279 yılında Magna Manastırına çekildi.³³⁵ Patrik İoannes Bekkos Ortodoks birleşme karşıtı din adamları hapse atılıp işkence gördüğü için manastıra çekildi. Mikhail Palaiologos Papalık elçilerine Patrik İoannes Bekkos'un yorulduğu için çekildiğini söylerken, Patrikten ziyaretine gelecek elçilere söylediklerini söylemesini istedi. Mikhail Palaiologos Papalık elçilerini ikna etmek için diğer din adamlarının desteğine ihtiyaç duyar sarayda kıdemli din adamlarıyla toplantı yaptı. Mikhail Palaiologos:

“Bu anlaşmanın ne kadar zorlukla yapıldığını gayet iyi biliyorsunuz... Çoğunuza karşı zor kullandığının ve pek çok arkadaşımı, hatta aile üyelerimi gücendirdiğimin farkındayım... Bu meselenin kapanacağını ve Latinlerin başka bir şey istemeyeceğini düşündüm... Ancak uyumsuzluk çıkarmaya çalışan bazı insanlar, birliğin başka şekilde ispatlanmasını da istiyor. Yeni gelen heyetin amacı bu. Elçileri

³³² Nicol, 2010, Despotate of Epiros, p. 23.

³³³ Nicol, 2016, age., s. 79.

³³⁴ Gill, 1979, p. 172; Setton, 1976, p. 129.

³³⁵ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 580; Gill, 1979, p. 171; Setton, 1976, p. 131.

duyduğumuzda rahatsız olmamanız ya da onlara olan davranışımı görüp beni inançsız olmakla suçlamamanız için, sizinle önceden konuşmak istedim.

Tanrı şahidimdir ki, dini inancımızın tek bir harfini bile değiştirmeyeceğim. Atalarımızın kutsal amentüsünü sürdürmeye ve sadece Latinler değil, onu değiştirmeye çalışan herkes karşı duracağıma söz veriyorum. Eğer elçileri içtenlikle karşılırsam size zarara vermezler. Onları hoş tutmamız gerektiğine inanıyorum, yoksa başımız belaya girecek. Çünkü bu yeni Papa bize Gregorius gibi iyi hislerle dolu değil".³³⁶

Mikhail Palaiologos'un din adamlarına karşı yaptığı konuşma etkili oldu. Ortodoks din adamları Piskopos Bartholomeo'yu dinlediler. Bazı din adamları yemin etmeyi reddettiler. Mikhail Palaiologos daha önce olduğu gibi varisi Andronikos ile yemini yazılı ve sözlü olarak imzaladı. Yemini kabul etmeyen din adamları yerine sahte imza kullanıldı. Papalık elçilerini birleşmeye ikna etmek için hapishaneye zindanlara götürdü. Papalık elçileri Ortodoks kilisesinin birleşmeye sahip çıktığını gördü.

3.10. Bulgarın Durumu ve Berat Savaşı

Bulgarlar, Mogol akınları nedeniyle sürekli bir tahribata uğradı. Bulgar halkı bu kaos durumunda Kral'a karşı Tırnova'da isyana başladı. Jean Lachanas adında bir komutan isyanı yönetti. Bulgar Kralı Konstantin Tikh yaşı ilerlemiş, hasta bir haldeydi. Lachnas kısa süre sonra Bulgar Kralı Konstantin Tikh'e suikast düzenleyerek onu öldürttü.³³⁷ Krallığını ilan eden Jean Lachnas, Konstantin Tikh'in karısı Maria ile evlendi. Bu durum karşısında Mikhail Palaiologos Edirne'ye hareket ederek burada karargâhını kurdu. Mikhail Palaiologos Bulgar Krallığının iç işlerine karışarak Lacnas'a karşı isyan eden Asen ailesine mensup III. Ivan Asen destekledi. Mikhail Palaiologos Asen ailesine mensup III. Ivan Asen'i Anna'nın kızı İrene ile evlendirerek ona desteklerini sundu. Halkın kahramanı Jean Lachanas'ın karşısına III. Ivan Asen çıktı. Mytzes'te yapılan savaşı III. Ivan Asen kazandı. III. Ivan Asen 1279 yılında Bulgar tahtını ele geçirerek Bulgar Kralı oldu.³³⁸ III. Ivan Asen'in Krallığı uzun sürmedi. Jean Lachnas, Georg Terter ile anlaşarak Tırnova'da III. Ivan Asen'e saldırdı. 17 Temmuz 1280 tarihinde başlayan savaş 15 Ağustos 1280 tarihinde III. Ivan Asen Krallığını Kuman asıllı Georg Terter'e³³⁹ kaptırmasıyla son buldu. Ivan Asen hayatına Bulgar Beyi olarak devam etti. Terter, Teselya Despotu İoannes ve Charles Anjou ile ittifak ederek Mikhail Palaiologos'a karşı birleşti.³⁴⁰

Burgonya'lı bir şövalye olan Hugues iri yapılı vücutlu ve kızıl saçlarıyla biliniyordu. Charles Anjou savaş hazırlıklarını 1279 yılında yapmaya başladı Adriatik kıyılarına mancınık,

³³⁶ Norwich, 2013, age., s. 217-218.

³³⁷ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 546-552; Gregoras, 1829, p. 131.

³³⁸ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 554; Ostragorsky, 2014, age., s. 427.

³³⁹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 588-590; Gregoras, 1829, p. 133.

³⁴⁰ Ostragorsky, 2014, age., s. 429.

erzak, istihkam erleri, marangoz ve mühendislerini gönderirken 1280 yılında Papa III. Nicolaus öldü. Bu durum İstanbul'a yapılacak sefer için Charles Anjou'yu serbest bırakıyordu. Charles Anjou Arnavutlukta bulunan ordunun başına Hugues'i atadı. 2.000 atlı ve okçulardan oluşan 8.000 kişilik orduyu Hugues'in komutasına Bizans'ın elinde olan Berat kalesini alması için verdi. Berat kalesini kuşatmak için Durazzo içlerinden kaleye hareket etti. İstanbul'a gidilen yolun ilk adımı Berat kalesiydi.³⁴¹

Berat kalesi komutanı İstanbul'a Latinlerin kaleyi kuşattığı haberini verdi. Kale yüksek konumda olması nedeniyle alınması zordu. Mikhail Palaiologos için bu durum sıkıntılıydı, Papalık ile Kiliselerin birleşmesi konusunu atlatmaya çalışırken Ortodoks din adamları ve halkın desteğini kaybetti. Berat kalesi Charles'in eline geçerse 2 hafta sonra Selanik kapısına dayanacağı açıktı. Bizans bu durumu felakete dönüşmeden çözmek zorundaydı. 1277 yılında Venedik ve Bizans arasında imzalanan antlaşma fes edilince Mikhail Palaiologos Venedik'ten yardım alamayacağını anladı.

Mikhail Palaiologos toplayabildiği ordunun başına yeğeni Megas Domestikos Mikhail Tarkhaniotes, Megas Stratopedarkhes İoannes Synadenos'u ve Epir Despotu İoannes ve Nikephoros'un kardeşi Demetrios-Mikhail Doukas'ı bölgeyi bildiği için verdi.³⁴² Ordu İstanbul'dan ayrılmadan önce kiliselerin birleşmesinden önce olduğu gibi din adamları tarafından kutsandı. Tarkhaniotes 1281 yılında Berat kalesine ulaştı. Berat kalesindeki halk açlıktan harap olmuşken Osum çayındaki sallar ile Berat kalesine yiyecek sokuldu. Hugues çatışmayı merak beklerken kısa bir keşif gezisine çıktığı esnada Bizans ordusu tarafından tuzığa düşürüldü. Hugues'in atlı vurularak düşürüldü ve o esir alındı. Hugues'in esir alındığını öğrenen ordusu geri çekilmeye başladı. Bizans ordusunun ani baskınıyla Charles Anjou'nun ordusunun bir kısmı esir etti. Hugues zincirlenerek İstanbul'a gönderildi. Hugues zincirli bir şekilde İstanbul sokaklarında dolaştırıldı.³⁴³ 1281 yılında kolay kazanılan bu zafer coşkuyla kutlandı. Mikhail Palaiologos Arnavutluk'un iç bölgelerine Yanya kadar sınırlarını genişletti.³⁴⁴

3.11. Papa IV. Martin'in Mikhail Palaiologos'u Aforozu

Yeni Papa Simon de Brie 22 Şubat 1281 tarihinde seçildi. Papa IV. Martin adını alan bir Fransızdı.³⁴⁵ Papa IV. Martin İtalyanlara güvenmeyen Papalığın tüm imkânlarını Fransızlar için kullanacak birisiydi. Papa IV. Martin, Bizans'ın düştüğü hatadan güç kullanarak

³⁴¹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 640-642; Gregoras, 1829, p. 146; Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s. 195; Daş, 2006, age., s. 54.

³⁴² Pachymeres, 1984, c. 2, p. 644; Ephraemius, 1891, p. 371; Nicol, 2010, Despotate of Epiros, p. 26.

³⁴³ Gregoras, 1829, p. 147; Angelov, 2007, p. 43; Nicol, 2010, Despotate of Epiros, p. 26; 1976, Setton, p. 137; Finlay, 1877, p. 364.

³⁴⁴ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 648-650; Daş, 2006, age., s. 54

³⁴⁵ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 636; Gill, 1979, p. 178.

kurtulabileceğini bu seferin başına Charles Anjou'yu geçirdiğini duyurdu. Papa, II. Lyon Konsülünü düzmece olarak görmekteydi.

Charles Anjou Berat yenilgisiyle İstanbul'a karadan değil denizden ulaşılacağını farkına vardı. Bu amaçla 1279 yılında Bizans ile antlaşmasını fes eden Galata'da Cenevizlilerin büyümesinden rahatsız olan Venedik'le Bizans üzerine yapılacak Haçlı seferi konusunda anlaştı. 3 Temmuz 1281 tarihinde Papa IV. Martin'in huzurunda Orvieto'da Charles Anjou, Venedik Dükü Giovanni Dandolo ve Charles Anjou'nun damadı Philip Courtenay'ın arasında Bizans üzerine yapılacak olan Haçlı seferi üzerine antlaşma imzalandı.³⁴⁶ Antlaşmaya daha sonra Epir Despotu Nikephoros'ta katıldı. Charles Anjou Balkan devletlerini Mikhail Palaiologos'a karşı kendi safına çekti. Antlaşma metninde Papa IV. Martin'in imzası bulunmaz. Antlaşma imzalandıktan kısa süre sonra Venedik Dükü Giovanni Dandolo hariç diğer hükümdarlar ölecekti. Bu durumdan Mikhail Palaiologos ile anlaşmayıp Charles Anjou ile anlaşılan Venedik zararlı olarak çıkacaktı.

Papa IV. Martin, 18 Ekim 1281 tarihinde Mikhail Palaiologos'u aforoz etti.³⁴⁷ Haçlı seferine Nisan 1283 yılı baharında çıkılması planlandı. Mikhail Palaiologos kilisenin birleşmesi konusunda çok çaba sarf etmesine rağmen yeni Papa'nın aforozuyla karşılaştı. Mikhail Palaiologos'un umudu Papa IV. Martin'den sonra gelecek Papa'nın aforozu kaldırmasıydı. Mikhail Palaiologos Kilise törenlerinde Papanın adının anılmamasını ve Katolik kilisesi törenlerini kaldırdı. Mikhail Palaiologos Ortodoks Kilisesiyle arasını düzeltmeye çalıştı.³⁴⁸

3.12. Aragon Kralı III. Pedronun Sicilya Zaferi

Aragon Kralı III. Pedro, Manfred'in kızı Konstanze ile evliydi.³⁴⁹ III. Pedro, kendisini Hohenstaufen hanedanlığının meşru varisi olarak görmekle birlikte Charles Anjou'yu kendisini bu mirastan mahrum bırakmış olarak görmekteydi. III. Pedro, Aragon tahtına oturduğu 1276 yılından itibaren İtalyan şansölyesi Giovanni da Procida ile anlaşarak Charles Anjou'yu devirmeye çalıştı. Aragon elçisi Juan İstanbul'a giderek Mikhail Palaiologos ile Sicilya üzerine görüşmede bulundu. Mikhail Palaiologos, Juan'a Sicilya seferi için 60.000 Bizans altını verme sözünde bulundu. Mikhail Palaiologos, III. Pedro ile 1280 yılında Charles Anjou'ya karşı anlaşmaya yaptı. III. Pedro ve Giovanni üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirerek sefer hazırlıklarına başladı. Mikhail Palaiologos, Memlük Sultanı Kalavun'a, Charles Anjou'ya karşı

³⁴⁶ Nicol, 2010, Despotate of Epiros, p. 29; Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s. 196-197; Setton, 1976, p. 134; Vasiliev, 2017, age., s. 668; Demirkent, 2005, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans-Batı İlişkilerine Kısa Bir Bakış", s. 115, Balkan devletleri Bizans'a karşı antlaşmaya katılırlar.

³⁴⁷ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 636; Usta, 2016, age., s. 206; Gill, 1979, p. 178; Setton, 1976, p. 138.

³⁴⁸ Daş, 2006, age., s. 56.

³⁴⁹ Runciman, 1958, p. 117; Gill, 1979, p. 179.

saldırma teklifinde bulundu.³⁵⁰ Ancak Palermo'da çıkan isyan sonucunda Memlûklülerin yardımına gerek kalmadı.

Güney Sicilya halkı Charles Anjou'nun koyduğu yüksek vergiler karşısında patlama noktasındaydı. Charles Anjou'nun, gemileri 1282 yılında Messina limanına gelerek vergi tahsilatı yaptı. 30 Mart günü Santo Spirito Kilisesi dışında halk Kiliseye gitmek üzere toplandığı sırada Charles Anjou'nun sarhoş Drouet adındaki çavuşu genç bir kadına yanında kocası olduğu halde saldırdı. Kadının kocası, askeri Sicilya tarzı bıçağıyla öldürdü. Orada bulunan asker ve halkın olaya dahil olmasıyla isyan patlak verdi.³⁵¹ Kilisede çanların çalındığı sırada Palermo halkı Fransızlara ölüm diye etrafta bağırmağa başladı. Kilisedeki Dominikan ve Fransisken Papazlar dışarı çıkarıldı, İtalyanlara özgü ciciri kelimesini söyleyemeyen din adamları öldürüldü. Bir sonraki gün Palermo'da yaşayan Fransız nüfus kalmamıştı.

Sicilya İkincisi olarak adlandırılan isyan Messinaya sıçradı bu durum karşısında Charles Anjou önlem almak üzere gemilerini hazırlatarak Messina'ya gitti. Bu kuşatma Charles Anjou'nun planlarını bozdu, İstanbul seferi için hazırlanan ordusu isyan nedeniyle gücünü kaybetti.

Tarih Aragon Kralı III. Pedro'nun yüzüne gülmüştü. İsyân nedeniyle aciz duruma düşen Charles Anjou'ya saldırmak üzere Trapaniye gitti. III. Pedro, 30 Ağustos günü Trapaniye ayakbastı. III. Pedro'nun elçileri bir süre sonra Messina'ya gelerek Charles Anjou ile görüştü. Charles Anjou, dışarıda bekleyen Aragon ordusu karşısında Messina'dan çekildi. 2 Ekim tarihinde Aragon ordusu Messina'ya girdi.³⁵² Charles Anjou'nun, Krallığı Sicilya adasını kaybederek İtalya'daki topraklarıyla sınırlı kaldı. Aragon Kralı III. Pedro, Sicilya Kralı olarak taç giydi.³⁵³ Papa IV. Martin, Bu durum üzerine III. Pedro'yu aforoz etti, ona karşı Haçlı seferi çağrısında bulundu.³⁵⁴

3.13. Batı Anadolu'da Türklerin Fetih Hareketi

Mikhail Palaiologos, 1261 yılında İstanbul'u ele geçirdiğinde karşıdaki sorunların biriside Batı Anadolu'ya ilk önce yağma daha sonra yerleşme amacıyla gelen Türklerdi.

³⁵⁰ Reuven Amitai, 2008, "Diplomacy and the Slave Trade in eastern Mediterranean: a Re-examination of the Mamluk-Byzantine-Genoese Triangle in the Late Thirteenth Century in Light of the Existing Early Correspondence", *Oriente Moderno*, Istituto per l'Oriente C. A. Nallino, Nuova Serie, Anno 88, no 2, p.365-366.

³⁵¹ Daş, 2006, age., s. 57; Vasiliev, 2017, age., s. 668-670, Mikhail Palaiologos Memlûk Sultanı Kalavundan 1281 yılında Charles Anjou karşısında yardım istemiş fakat Aragon Kralı Pedro Charles Anjou'nun gücünü kırmıştı.

³⁵² Gill, 1979, p. 180.

³⁵³ Demirkent, 2005, "1082-1302 Yılları Arasında Bizans Batı İlişkilerine Kısa Bir Bakış", s. 116; Ostragorsky, 2014, age., s. 430.

³⁵⁴ Nicol, 2000, Bizans ve Venedik, s. 198.

Mikhail Palaiologos'un, Balkanlarda Bulgarlar, Yunan coğrafyasında Epir Despotları İoannes ve Nikephoros ve Charles Anjou'ya karşı savaş halinde olması nedeniyle Batı Anadolu bölgesindeki askeri kuvvetini bu bölgelere savaşa göndermesi yöre halkını savunmasız duruma düşürdü.

Pronoia sistemi bu durumdan olumsuz etkilendi. İmparatorluğun vergiye ihtiyacı savaş ve İstanbul'un imarı için artırılmıştı. Çiftçiler bu durumda devlete isyan noktasına geldi.³⁵⁵

Güney Batı Anadolu'da Selçuklu'nun Sahil Beyi unvanını taşıyan Menteşe Bey ilk olarak 1261 yılında Karia (Muğla)³⁵⁶ bölgesini feth etti. Burada beyliğini kurdu. 1269 yılına kadar Teke kıyılarını ele geçirdi.³⁵⁷ İoannes Palaiologos, 1264 yılında Menderes ve Aydın çevresindeki Türk akınları durdurmak için sefer düzenledi. Ancak bu sefer Türkler karşısında hiçbir işe yaramadı. İoannes Palaiologos, 1267 yılında Batı Anadolu'ya tekrar geldi.³⁵⁸ Mikhail Palaiologos, Türklerin Kuzeye Menderes ovasına ulaşmasını engellemek için 1269 yılında tekrar İoannes Palaiologos'u Muğla'ya gönderdi. İoannes, ilk olarak bölgeden Türkleri atsa da Strobolis, Stadia ve Trachia limanlarını ele geçirse de Menteşe Bey denizden gelerek İoannes Palaiologos bölgeden ayrıldıktan sonra Karia'yı tekrar ele geçirdi.³⁵⁹

Selahattin (Saladinus) adındaki Müslüman Türk bir korsan 1278 yılında Efes'in güneyindeki Ania'yı(Kadı Kalesi) ele geçirerek ederek burayı üs edindi.³⁶⁰ Bir kısım Türkler 1277 yılında Kütahya taraflarını ele geçirdi. Mikhail Palaiologos, Batı Anadolu'da Türklerin ilerleyişine dur demek için 1278 yılında oğlu Andronikos komutasında orduyu Tralles (Aydın) gönderdi.³⁶¹

Andronikos Palaiologos'un yanında Mikhail Tarchaniotes ve Konstantin Nostongros vardı. 1269 yılında İoannes Palaiologos Türklerin ilerleyişini durduramamıştı şimdi Andronikos Palaiologos Aydın'a gelerek Türklere karşı şehri tahkim ederek 36.000 askeriyle bu toprakları savunmaya çalıştı. Andronikos, Aydın'dan ayrılarak Kemalpaşa'ya gitti. Andronikos'un karısı Macar Kralı V. Stephan'ın kızı Anna burada öldü.³⁶² Anna'nın cenazesi

³⁵⁵ Angelov, 2007, p. 269.

³⁵⁶ Paul Wittek, 1999, Menteşe Beyliği, çev. Orhan Şaik Gökyay, TTK., 3 Baskı, Ankara, s. 24, Sahil Bey unvanı "Emir es-sevâhil, Melik es'sevâhil" olarak geçer s. 29-30.

³⁵⁷ Halil İnalcık, 1999, "Batı Anadolu'da Yükselen Denizci Gazi Beylikleri, Bizans ve Haçlılar", *Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu 23-25 Haziran 1997 İstanbul*, TTK., Ankara, s.173, Menteşe Bey beyliğini Toroslardan gelerek sahil ovalarına inen Türkler ile kurmuştur.

³⁵⁸ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 404; Finlay, 1877, p. 359; Yusuf Ayönü, 2009, "Dördüncü Haçlı Seferinin Batı Anadolunun Türkleşmesine Etkisi", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. XXIV, sa. 1, s. 15.

³⁵⁹ Pachymeres, 1984, c. 1, p. 288; Çavuşdere, 2017, age., s. 26-27; Wittek, 1999, age., s. 24-25, Wittek İoannes Palaiologos'un 1296 yılında Türklere karşı harekete geçtiği yazar, muhtemelen 6 ile 9 rakamı yanlış yazılmıştır.

³⁶⁰ Jhon H. Pryor, 2004, Akdeniz'de Coğrafya Teknoloji ve Savaş, çev. Füsun Tayanç-Tunç Tayanç, Kitap Yay., İstanbul, s. 166; Çavudere, 2017, age., s.28, Selahaddin'in Rum korsan Nicetas'ın yanında olduğunu söyler.

³⁶¹ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 590-592; Phrantzae, 1866, p. 658; Finlay, 1877, p. 359.

³⁶² Pachymeres, 1984, c. 2, 628-632; Gregoras, 1829, p. 142.

İznik'te Hyakintos Manastırna gömüldü. Anna'nın ölümü bir süre Mikhail Palaiologos'tan gizlendi.

Mikhail Palaiologos, 1281 yılında Türkler üzerine Sangarios (Sakarya) sınırına hareket etti.³⁶³ Menteşe Bey, 1282 yılından önce Sultanhisar(Nyssa) daha sonra Aydın'ı bir süre kuşatarak fethetti. Aydın'ın yöneticisi Chartulaire Libadorus Aydın'dan dışarı çıkamadığı için halka erzak temin edemiyordu. Packymeres, halkın susuz kalarak at kanı içtiğini söylemektedir. Erzaksız kalan halk kısa süre sonra Aydın'ı Menteşe bey'e teslim etti.

Aydın çevresi, Büyük Menderes ve Küçük Menderes arası kısa sürede Türkler tarafından fethedildi. Türkler, kaleleri uzun süre boyunca kuşattı. Kaleyi savunan askerler tarafından surlardan Türklere taş ve demir çubuklar atılmasına karşı, Türkler kalkanlarıyla direnmeleri sayesinde bölge topraklarını fethetmiştir.³⁶⁴

3.14. Mikhail Palaiologos'un Ölümü

Mikhail Palaiologos, Charles Anjou gibi güçlü bir düşmandan III. Pedro sayesinde kurtuldu. İlk olarak Doğu'ya Türkler üzerine kısa bir sefer çıktı. Daha sonra Mikhail Palaiologos, kızı Eudokia Palaiologos'u Trabzon Rum İmparatoru İoannes Komnenos ile evlendirdi.³⁶⁵ Mikhail Palaiologos, damadı Trabzon Rum İmparatoru İoannes Komnenos'u Despot ilan ederek Bizans İmparatorluğu üzerinde hak iddia etmesinden vazgeçmesini sağladı. İoannes Komnenos, İmparatorlara özgü kırmızı ayyakkabılarını çıkararak siyah ayakkabı giydi.³⁶⁶ Bu durum İoannes'in imparatorluk id

Mikhail Palaiologos, Teselya Despot'u İoannes üzerine sefere çıktı. Teselya Despotu İoannes Sırpların yeni Kralı II. Uroş ile ittifak kurarak Makedonyadaki Bizans topraklarına saldırdı, Üsküp'ü işgal etti. Mikhail Palaiologos, Teselya Despotu İoannes ve Sırp Kralı II. Uroş üzerine çıkılan sefer için Altın Orda Hanı Nogay'dan yardım istendi. Mikhail Palaiologos'a, Altın Orda Hanı 4000 asker gönderdi.

İstanbul'dan ayrıldıktan kısa süre sonra Mikhail Palaiologos bağırsaklarından hastalandı. İmparatoriçe Theodora, sefere çıkmaması konusunda Mikhail Palaiologos'u uyarmıştı. Mikhail Palaiologos'un gemisi Silivri'de fırtınaya yakalandı. Tekirdağ'da karaya çıkan Mikhail Palaiologos yolculuğuna at üzerinde devam etti. Pakhomos köyünde 11 Aralık

³⁶³ Angold, 2004, "Nikaia Kenti Ms. 1000-1400", s. 42.

³⁶⁴ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 596; Packymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 61-62; Çavuşdere, 2017, age., s. 28; Wittek, 1999, age., s. 26.

³⁶⁵ Pachymeres, 1984, c. 2, p. 652-656; Gregoras, 1829, p. 149; Annika Asp-Talwar, 2016, "Mikhail Panaretos'un Vakayinamesi", *Bizans'ın Öteki İmparatorluğu: Trabzon*, ed: Antony Eastmond, Anamed Yay., İstanbul, s.192; Fallmerayer, 2011, age., s.137-139.

³⁶⁶ Antony Eastmond, 2016, "Trebizond İmparatorluğu", *Bizans'ın Öteki İmparatorluğu: Trabzon*, ed. Antony Eastmond, Anamed Yay., İstanbul, s. 50; Keçiş, 2013, age., s. 88.

1282 tarihinde Cuma günü 59 yaşında öldü.³⁶⁷ Rivayetlere göre Mikhail Palaiologos'un Pakhomos'ta öleceğini İşkence ettirdiği bir kahin söylemişti.

Mikhail Palaiologos'un ölümüyle veliaht olan oğlu Andronikos imparator oldu. Andronikos'un ilk emri babasının defin işlemleriyle ilgiliydi. Gece vakti vahşi hayvanların saldırısından korumak için derin bir mezar kazdırarak babasını defnettirdi. Andronikos, Mikhail Palaiologos'u Ortodoks inancından ayrıldığı için bu şekilde defin ettirdi. Mikhail Palaiologos, dinsiz olarak ölmüştü. Bunun nedeni Papa aforoz etikten sonra Mikhail Palaiologos'ta Katolik inancını reddetti, Ortodoks inancınada mensup değildi. Andronikos'a imparatorluk töreni yapılması için Patrik İoannes Bekkos hapse atılırken, ölmek üzere olan eski Patrik Keşiş İosef yeni Patrik seçilerek Andronikos'un İmparatorluk tacı giyilmesi sağlandı. Andronikos İmparatorluk töreni yapıldıktan bir süre sonra babasının kemiklerini Silivri'de bir manastıra taşıttı.³⁶⁸ İmparatoriçe Theodora, 1283 yılında Kilisede Mikhail Palaiologos'un Kiliselerin birleşmesine karşı politikasını reddetti.

Sonuç olarak Mikhail Palaiologos II. Lyon konsülünde siyasi olarak Kiliselerin birliğini sağlarken gerçekte Ortodoks halkın düşmanlığını kazandı. İmparator Bizans için fedakârlık yapsada Ortodokslar bu durumu anlamadı. Ortodokslara yapılan işkenceler Mikhail Palaiologos'un Bizans için neleri göze aldığını gösterir.

Charles Anjou'nun, Sicilya halkına yaptığı baskılar sonunu getirdi. III. Pedro, Mikhail Palaiologos için umut ışığı oldu. İstanbul 1453 yılına kadar Palaiologos hanedanlığında kaldı.

³⁶⁷ Pachymeres, 1984, c.2, p. 658-666; Pachymeres, 2016, Bizanslı Gözüyle Türkler, s. 62-64; Gregoras, 1829, p. 154-155; Ephraemius, 1891, p. 374; Kılıç, 2013, age., s. 58.

³⁶⁸ Norwich, 2013, age., s. 225.

SONUÇ

Bizans İmparatorluğu'nda 13. yüzyıl uzun soluklu bir süreçtir. Yüzyılın başlarında yapılan IV. Haçlı seferi Bizans'ın başkenti İstanbul'u kaybetmesiyle sonuçlandı. III. Aleksios'un damadı Theodoros Laskaris zorluklar içinde İznik başkentli Rum İmparatorluğunu kurdu. Sürgünde kurulan bu İmparatorluk Laskaris Hanedanlığıyla başlayıp Palaiologos Hanedanlığıyla sonlandı. 13. yüzyılın ilk yarısında Anadolu'nun batısını ele geçiren İznik Rum İmparatorluğu Anadolu Selçuklu ve Latinler arasında sıkışma niyetinde değildi. Batı Anadolu coğrafyası kolay bir nokta değildi, bölgenin yöneticileri Theodoros Laskaris'in eğemenliği altına girmek istemedi. Theodoros Laskaris'in Bizans'ın mirasına sahip çıkması için İmparatorluğunu güçlenmesi gerekiyordu. Batı Anadolu'da pronia sistemin kullanılmakta olması yeni kurulan devletin askeri ve ekonomik açıdan menfaatine oldu. İstanbul'dan kaçan Rumlar, İznik Rum İmparatorluğuna katılarak nüfus olarak güçlenmeyi sağladı.

Latin İmparatorluğu Henry'den sonra gerileme dönemine girdi. Yolanda Theodoros Laskaris ile evlilik yoluna giderek ılımlı bir politika izledi. Papa, IV. Haçlı seferini Ortodoksların ayrılıkçı tutumlarından kaynaklandığını bu sebeple Tanrının onları cezalandırdığını söylemekle yetindi. Papa ve Theodoros Laskaris arasında kiliselerin birleşmesi üzerine mektuplaşmalar oldu. Bu dönemde Efes Patriği Metokrides adı Papa'nın gönderdiği elçi Legato ile müzakereleri sonucunda ön plana çıktı.

Theodoros Laskaris'in ölümüyle Damadı Vatatzes İmparator oldu. Bu dönem İznik Rum İmparatorluğu yükselme devrine girdi. İznik Rumları Geliboludan Selanik'e kadar olan toprakları ele geçirdi. Epir Despotluğu, Bulgarlar ile Trakya ve Makedonya coğrafyalarında İznik Rumlarıyla mücadele yarışı oldu. Doğuda ve Batıda güçlerin değişimi İznik Rum İmparatorluğunun faydasına oluyordu.

İznik Rum İmparatorluğu diplomaside yetenekliydi. Vatatzes'in Anna ile evlenmesi Manfred'ten güç elde etmek içindi. Vatatzes döneminde Papa ile Kiliselerin birleşmesi üzerine birçok kez görüşmeler yapıldı. Dönemin ünlü fiolzofu Blemmydes'te bu görüşmelere katıldı. Vatatzes, Papa ile anlaşacakken önce Vatatzes sonra Papa öldü. Bizans İmparatorluğunu devamı olarak Vatatzes döneminin bir diğer önemide hanedan değişikliğine sebep olacak Mikhail Palaiologos'un bu dönemde İmparatorluk içinde görev almaya başlamasıydı. Vatatzes, Mikhail Palaiologos'u kendine darbe yapacak olarak görüyordu.

II. Laskaris döneminde Mikhail Palaiologos'un üzerindeki baskılar dayanılmaz bir çileye dönüşünce Mikhail Palaiologos Kotis'in tavsiyesine uyarak Selçuklu topraklarına kaçışı asılıda kafasında hala bir darbe düşüncesinin olmadığına işaretledi. Kotis Bulgar seferinde olan

II. Laskaris'in, Mikhail Palaiologos'u öldürmek üzerine harekette bulunacağını söylemesi üzerine Mikhail Palaiologos Latin İmparatorluğu'na ve Balkanlara kaçıp destek toplamak yerine Anadolu Selçuklu Devleti'ne sığındı. Hatta bu durumu II. Laskaris'e mektup yazarak kendisine isyan etmediğini bildirdi. Akropolites, II. Laskaris'e Mikhal Palaiologos'a yaptığı baskıların sonucunda Selçuklu topraklarına kaçtığını kendisine bizzat söyledi. Mikhail Palaiologos İzzeddin Keykâvus'un emrinde Selçuklu ordusundaki ücretli Hristiyan askerlerin komutanı olması aslında her durumda askerlik yapabilecek bir yeteneğe sahip olduğunu gösterdi. Burada gözden kaçırılan bir durumda Mikhail Palaiologos'un aldığı eğitim sayesinde siyasete hâkim olmasıydı. Batının ve Balkanların durumunu bilmesinin yanında Doğuda Selçukluların, Moğolların durumunda görmüş oldu. İzzeddin Keykâvus Mikhail Palaiologos'u Moğol komutanı Baycu Noyan'a karşı yapacağı savaşta koz olarak kullanmak istedi. İzzeddin Keykâvus İznik Rumlarını Selçuklu ile hareket ediyor olarak göstermek istedi.

Mikhail Palaiologos, II. Laskaris tarafından affedilerek İznik'e geri döndü. Artık Mikhail Palaiologos'un kafasında Vatatzes'in korktuğu düşünce vardı. Mikhail Palaiologos darbe yapmak için gerekli hazırlıklara başladı. II. Laskaris'in ölümü Mikhail Palaiologos'un planlarını hızlandırdı. Mouzalon kardeşler, Sosandralılar Manastırında Mikhail Palaiologos'un planı ile katledildi.

Toplanan devlet erkânı Mikhail Palaiologos'u IV. İoannes Laskaris'e naip ilan etti. 1258 yılı 1204 yılında Haçlıların ele geçirdiği İstanbul'u yeniden ele geçirmek için bir başlangıçtı. Tahtı gasp eden Mikhail Palaiologos Vatatzes'in gerçekleştiremediği İstanbul'u ele geçirme işini yapacaktı. Siyaset konusunda mahir olan Mikhail Palaiologos belkide kendisini III. Aleksios'un varisi olarak gördüğü için İmparatorluğu ele geçirdi. İmparatorluğu kendi kontrolüne alabilmek için gerekli mevkilere kendisine itaat edecek adamları yerleştirdi.

1259 yılında kazanılan Pelagonia zaferi aslında bir umuttur. Mikhail Palaiologos Ceneviz ile Nif anlaşmasını imzaladı. Görünüşte İznik Rum İmparatorluğunun lehine ve ticari olarak zararına olan bu anlaşma aslında Mikhail Palaiologos'un ticreti canlandırma ve deniz gücü elde etmek için yaptığı bir hamleydi. Mikhail Palaiologos Cenevizlilerin Pisalılar gibi imparatorluğa sadık olmadıklarını bilir ancak denizlerde bir donanmaya ihtiyacı vardı.

Venedik tarihte çok önemli bir hata yaparak İstanbul'a kaybedilmesine neden olacak Podesta Marco Gradecino'yu İstanbul'un başına atadı. Podesta'nın şehri savunmasız bırakması tarihin Bizans İmparatorluğuna bir jestiydi. Aleksios Strategeolopos'a, İstanbul yakınlarından geçerken şehrin savunsuz olduğu yönünde istihbarat geldi. Konstantin'in şehri yeniden ele geçirildi. Mikhail Palaiologos İstanbul'a ihtişamlı bir törenle dindar bir Ortodoks olarak girdi. Kısa bir süre sonra İmparator olarak taç giydi.

Mikhail Palaiologos'un, IV. Laskaris'in gözüne mil çekilmesi emri zalimlik olarak görüncede Bizans İmparatorluğu için gerekiyordu. Gözüne mil çekilen bir kişi Bizans İmparatoru olamazdı. Bu durumda Laskaris hanedanlığında tahtta hak iddia edecek varis kalmadı. Artık Bizans İmparatorluğunda yıkılışa kadar Palaiologoslar hüküm sürecekti. Laskarisler sürgündeki İmparatorluğu İstanbul'a Palaiologos hanedanlığı ile geri getirdi.

Bu durum İmparatorluk içinde ayrışmaların başlangıcı oldu. Patrik Arsenios duruma ilk başlarda ses çıkarmamasındaki neden elinde yeteri kadar gücü olmadığı içindi. İmparatorlukta muhalifler Laskaris hanedanlığına sadakatlerini öne sürerek İznik'i kendilerine üs edindiler. Bizans İmparatorluğunu, İstanbul'da görmek istemeyen Rumlar vardı. Bu durumun bir nedenide 1204'ten sonra Latinlerin İstanbul'a yaptığı soygundur. İstanbul'un imarı ve onarımı büyük külfetlere neden olmaktaydı, İznik Rum İmparatorluğu bu imarı ekonomik olarak karşılayacak bir durumda değildi. Batıdan gelecek tehlikere karşı ordu ve donanma içinde ayrı bir bütçe gerekiyordu. Anadolu toprakları bu ekonomiyi sağlayacak kadar zengin değildi. Balkan topraklarında ordu sürekli savaş halinde olacaktı. Bu durum Mikhail Palaiologos'un İstanbul için zor kararlar almasının başlangıcıydı.

Dişlek Guilleme Villehardouin'in esaretten kurtulması sonrasında Papa IV. Urbanus, Mikhail Palaiologos'a karşı ettiği yemini bozdu. Venedik, Papa ve Villehardouin arasında Mikhail Palaiologos'a karşı ittifak kurdu. Epir Despotu II. Mikhail'in oğulları İoannes ve Nikephoros Mikhail Palaiologos'a karşı savaş açtı. Daha önce mağlup edilen düşmanlar artık eskisi kadar zayıf değillerdi.

Bu durum Mikhail Palaiologos'un Bizans'ı korumak için Papa IV. Urbanus ile mektuplaşmasına neden oldu. Mikhail Palaiologos, Papa IV. Urbanus'un desteğine ihtiyaç duydu fakat Papa'nın Mikhail Palaiologos'a destek verme gibi bir niyeti yoktu. Papa IV. Urbanus'un, planı Sicilya Kralı Manfred'i devirerek yerine Charles Anjou'yu geçirmektir. Manfred'in tahtından edilmesi Avrupa'da Hohenstaufen Hanedanlığının gücünün kırılması anlamına geliyordu. Papa IV. Urbanus Charles Anjou'ya verdiği destekle Manfred 1266 yılında Benevento muharebesinde yenildi.

Charles Anjou, 1267 yılında müttefikleriyle viterbo antlaşmasını imzalayarak hedeflerine Mikhail Palaiologos'u koydu. Mikhail Palaiologos'un artık tek hedefi Charles Anjou ve destekçilerine engel olmaktır. İstanbul'u ele almak nasıl zorsa onu korumakta daha zordur.

Bu aşamda Mikhail Palaiologos amacı Viterbo anlaşmasının amacına ulaşmasını engellemektir. Mikhail Palaiologos'un karşısındaki Charles Anjou'da siyasette yetenekliydi. Mikhail Palaiologos, Charles Anjou'nun abisi Fransa Kralı IX. Louis ile arasını iyi tutarak

Viterbo anlaşmasının bir amaca ulaşmamasını sağlamak istedi. IX. Louis 1270 yılında Tunus'a Charles Anjou'nun tahrikiyle Haçlı seferi düzenledi. Mikhail Palaiologos, IX. Louis'e elçi göndererek onun doğuya düzenleyeceği Haçlı seferinde yardım etme sözü vererek Charles Anjou'nun İstanbul'u alma planını bozmak istedi. IX. Louis Tunus'ta hastalanarak ölmü Mikhail Palaiologos'un umutlarını boşa çıkardı.

Papa X. Gregorious amacı Kudüse yapılacak Haçlı seferidir. Papa bu sebeple Bizans'ın desteğine ihtiyaç duydu. Mikhail Palaiologos kendisine müttefik aradığı esnada Papa X. Gregorious, Mikhail Palaiologos'un önüne Kiliselerin Katolik Kilisesi altında birleşmesi önerisini koydu. Mikhail Palaiologos teklifi kabul etmekten başka çaresi yoktu ama Bizans toplumunun Mikhail Palaiologos arası Patriklerle pekde iyi değildi. Arsenios ve Germanus'tan sonra Keşiş İosef Patrik oldu. Ortodoks Kilisesi 1204 yılında yapılanları hala unutmamıştı. Kiliselerin birleşmesi Ortodoks Kilisesinin öğretilerine karşıydı. Otodoks kilisesi filique'yi Kiliselerin birleşmesi siyasi olarak Mikhail Palaiologos'u kurtarıırken dini olarak Ortodoks toplumunda kaos ortamı hazırlayacaktı. Bu doğrultuda Mikhail Palaiologos Keşiş İosef'ide görevden alarak kendisine ilk başlarda muhalefet eden Bekkos'u Patrik ilan etti.

Ortodoks toplumunda kiliselerin birleşmesine muhalefet etmeyenlerde vardı. Manuel Holobolos, Kıbrıs'lı Gregory bunlardan bir kaçıydı ancak bunlarda Mikhail Palaiologos'tan çekindiği için muhalefet etmiyordu. Palaiologos ailesinde Mikhail'in kız kardeşi Eulogia İmparatora muhalefet ederek damadı Bulgar Çarı Konstantin Tikh'e sığındı. Ortodoks toplumundaki bütün olumsuzluklara rağmen 1274 yılında II. Lyon konsülü ile kiliselerin birleşmesi tamamlandı. 1054 İznik konsülü schizma ile ayrılan kiliseler artık birleşmiş gibi göründü. Aslında batı toplumunda kiliselerin birleşmesini desteklemedi. Mikhail Palaiologos'ta kiliselerin birleşmesini desteklemiyordu, bu durumu çıkar yol olarak görerek batıya karşı siyasi bir oyun oynamak istedi.

X. Gregorious'un 1275 yılında ölümüyle kutsal topraklara yapılacak Haçlı seferi ve kiliselerin birleşmeside rafa kaldırıldı. 1274-1280 yılları arasında kiliseler birliği sağlamak için Ortodoks din adamlarına işkence uygulandı, zindanlar işkence edilen din adamlarıyla doldu. Ortodoks Kilisesi kurtarıcı kral efsanesinin gerçekleşerek kendilerinin kurtılacağını umut etti. Olan dinsel bir bütünlük değil siyasi amaçtı. Mikhail Palaiologos, Ortodoksluktan vazgeçme amacıyla değildi, Papa'yı oyalayarak siyasi güç elde etme peşindeydi. Ancak 1281 yılında Papa seçilen IV. Martin Mikhail Palaiologos'u Katoliklilten aforoz ederek Mikhail Palaiologos'un dinsiz kalmasına neden oldu.

1282 yılında Sicilya adasında İkinci isyanı denilen isyan patlak verdi. Bu isyan ile Charles Anjou'nun Sicilya Krallığı son buldu. Charles Anjou görünüşte isyan ile tahtında

edilmiş olsada Mikhail Palaiologos'un, Aragon Kralı III. Pedro ile anlaşmasıyla devrildi. Aragon Kralı III. Pedro, Manfred'in kızı Konstanze ile evli olduğundan kendisini Hohenstaufen hanedanlığının varisi olarak görmekteydi. 1280 yılında III. Pedro ve Mikhail Palaiologos Sicilya Krallığı üzerine anlaşmaya vardı. Sonuçta Charles Anjou Viterbo anlaşmasında verdiği sözü tutamamıştı. Diplomatik zekâya sahip Mikhail Palaiologos İmparatorluğunu korumayı başardı.

Mikhail Palaiologos Batıdan gelecek tehlikelere önlem alırken 1261 yılından sonra Batı Anadolu'da Türkler Rum topraklarına yağma hareketinde bulundu. Mora yarımadasında süren savaş Mikhail Palaiologos'un Anadolu topraklarını savunmasız bırakmasına neden oldu. 1261 sonrasında Menteşe Bey Muğla taraflarından Aydın'a kadar olan toprakları ele geçirdi. 1282 yılında Türkler Aydın'ın kuzeyine hareketlenmeye başladı. Artık Batı Anadolu toprakları Türklerine egemenliğine girmeye başladı. Bu durum Rumların yeteri sayıda askeri olmadığını ortaya koyuyordu. Balkanlarda Teselya Despotu İoannes ve Sırp Kralı II. Uroş üzerine sefere çıktığı esnada Tekirdağ yakınlarında Pakhomos köyünde öldü. İkinci Konstanin olarak adlandırılan VIII. Mikhail Palaiologos, Laskarislerin sürgündeki İmparatorluğunu İstanbul'a döndürerek Palaiologos Rönesansını gerçekleştirmiştir.

KAYNAKÇA

- Abû'l-Farac, G., (1987), Abû'l-Farac Tarihi, çev. Ömer Rıza Doğrul, c. (2), TTK. Yay., 2 baskı, Ankara.
- Akropolites, G., (2008), Vekayinâme, çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul.
- Aksarayî, K. M., (2000), Müsâmeretü'l-Ahbâr, çev. Mürsel Öztürk, TTK. Yay., Ankara.
- Amitai, R., (2008), ‘‘Diplomacy and the Slave Trade in the Eastern Mediterranean: a Re-examination of the Mamluk-Byzantine-Geonese Triangle in the Late Thirteenth Century in Light of the Existing Early Correspondence’’, *Oriente Moderno*, Istituto per l’Oriente C. A. Nallino, Nuova serie, Anno 88, no. (2), p. 349-368.
- Angelov, D., (2007), İmperial İdeology and Political Thought in Byzantium 1204-1330, Cambridge University Press, New York.
- Angold, M., (1975), A Byzantine Government İn Exile Government and Society Under the Laskarids of Nicea (1204-1261), Oxford University Press, London.
- _____, (2008), ‘‘Byzantium in Exile’’, *The New Cambridge Medieval History*, ed. David Abulafia, vol. (V), Cambridge University Press, p. 543-568.
- _____, (1995), Church and Society İn Byzantium Under The Comneni (1081-1261), Cambridge University Press.
- _____, (2004), ‘‘Nikaia Kenti ms 1000-1400’’, çev. Ayşe Nihal Akbulut-Gökçen Ezber, *Tarih Boyunca İznik*, ed: Işıl Baygil-Halil İnalçık-Oktay Aslanapa, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul, s. 27-55.
- Asp-Talwar, A., (2016), ‘‘Mikhail Panaretos’un Vakayinamesi’’, çev. Egemen Demircioğlu-Yiğit Adam, *Bizans’ın Öteki İmparatorluğu: Trabzon*, ed: Antony Eastmond, Anamed Yay., İstanbul, s. 175-215.
- Ayönü, Y., (2009), ‘‘Dördüncü Haçlı Seferinin Batı Anadolunun Türkleşmesine Etkisi’’, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. (XXIV), sa. 1, Temmuz 2009, s. 5-20.
- _____, (2010), ‘‘İznik İmparatorluğu Ordusu’’, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. (XXV), sa. 1, Temmuz 2010, s. 39-54.
- _____, (2002), ‘‘Selçuklu-Bizans İlişkileri’’, *Türkler*, c. (6), Yeni Türkiye Yay., Ankara, s. 598-617.

- _____, (2014), *Selçuklular ve Bizans*, TTK. Yay., Ankara, 2014.
- Babuin, A., (2001), ‘‘Standards and İnsignia of Byzantium’’, *Byzantion*, Peeters Publishers, vol. (71), no 1, p. 5-59.
- Barker, E., (1995), *Bizans Toplumsal ve Siyasal Düşünüü*, çev. Mete Tunçay, İmge Kitabevi, 2 baskı, Ankara.
- Baskıcı, M. M., (2016), *Bizans Döneminde Anadolu İktisadi ve Sosyal Yapı 900-1261*, Phoenix Yay. 2 baskı, Ankara.
- Baştav, Ş., (2015), *Bizans İmparatorluğu Son Devir (1261-1461)*, Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul.
- Brand, M. C., (1968), *Byzantium Confronts the West 1180-1204*, Harvard University Press, Massachusetts.
- Brown, E. A. R., (1958), ‘‘The Cistercians in the Latin Empire of Constantinople and Greece 1204-1276’’, *Traditio*, Cambridge University Press, vol. (14), 1958, p. 63-120.
- Cahen, C., (2013), *Haçlı Seferleri Zamanında Doğu ve Batı*, çev. Mustafa Daş, Yeditepe Yay., 2 Baskı, İstanbul.
- _____, (2012), *Osmanlılardan Önce Anadolu*, çev. Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 4 Basım, İstanbul.
- Cameron, A., (2016), *Bizanslılar*, çev. Özkan Akpınar, Türkiye İş Bankası Yay., 2 basım, İstanbul.
- Constantinides, C. N., (1982), *Higher Education in Byzantium in the Thirteenth and Early Fourteenth Centuries (1204-1310)*, Cyprus Research Centre, Nicosia.
- Chrysostomides, J., 2012, ‘‘11. Yüzyıldan 15. Yüzyıla Kadar Bizans İmparatorluğu’’, çev. Ali Özdamar, *Türkiye Tarihi*, ed. Kate Fleet, Kitap Yay., İstanbul, 2012, s. 27-78.
- Chynet, J. C., (2018), *Bizans Dünyası*, çev. Aslı Bilge, c. (2), Ayrıntı Yay., İstanbul.
- _____, (2016), *Bizans Tarihi*, çev. İsmail Yerguz, Dost Kitabevi, 2 baskı, Ankara.
- Clari, R. D., (2000), *İstanbul’un Zaptı*, çev. Beynun Akyavaş, TTK. Yay., 2 baskı, İstanbul.
- Çavuşdere, S., (2017), *Orta Çağ’da Venedik Papalık ve Türkler 1243-1353*, Yeditepe Yay., İstanbul.
- Daş, M., (2006), *Bizans’ın Düşüşü*, Yeditepe Yay., İstanbul.

- _____, (2005), "Laskaris Hanedanı Döneminde İznik ve Çevresinde Türk Varlığı", *Uluslararası İznik Sempozyumu 5-7 Eylül 2005*, İstanbul, s. 81-89.
- _____, (2000), "Selçuklu Ülkesinde Bizanslı Mülteciler", *Toplumsal Tarih Dergisi*, sa. 84, İstanbul, Aralık 2000, s. 4-12.
- Delilbaş, M., (2013), "Osmanlı-Bizans İlişkileri", *İki İmparatorluk Tek Coğrafya: Bizans'tan Osmanlı'ya Geçişin Anadolu ve Balkanlardaki İzleri*, İthaki Yay., İstanbul, s. 23-43.
- Demirkent, I., (1992), "Bizans", *DİA.*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., c. (6), İstanbul, s. 230-244.
- _____, (1996), "Haçlılar", *DİA.*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., c. (14), İstanbul, s. 525-546.
- _____, (1997), *Haçlı Seferleri*, Dünya Yayıncılık, İstanbul.
- _____, (1994), "Haçlı Seferleri", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c. (3), Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yay., İstanbul, s. 483-489.
- _____, (2005), "1082-1302 Yılları Arasında Bizans Batı İlişkilerine Kısa Bir Bakış", *Bizans Tarih Yazıları*, Dünya Yay., İstanbul, s. 97-119.
- Diehl, C., (2017), *Bizans İmparatorluğunun Tarihi*, çev. Gökçe Bozkurt, İlgil Kültür Sanat, 4 baskı, İstanbul.
- Ducellier, A., (2008), "Albania, Serbia and Bulgaria", *The New Cambridge Medieval History*, ed: David Abulafia, vol. (V), Cambridge University Press, p. 779-795.
- Eastmond, A., (2016), "Trebizond İmparatorluğu", çev. Egemen Demircioğlu-Yiğit Adam, *Bizans'ın Öteki İmparatorluğu: Trabzon*, ed. Antony Eastmond, Anamed Yay., İstanbul, s. 31-58.
- Ephraemius, (1891), *Ephraemius Chronographus (Enezli Efrahim Kronolojisi)*, ed. Jacques Paul Migne, *Patrologue Cursus Completus*, c. (CXLIII), Paris.
- Eyice, S., (2017), *Yabancıların Gözüyle Bizans İstanbul'u*, Yeditepe Yay., İstanbul.
- Fallmerayer, J. P., (2011), *Trabzon İmparatorluğunun Tarihi*, çev. Ahmet Cevat Eren, haz. Celalettin Yavuz-İsmail Hacıfettahoğlu, notlandıran İbrahim Tellioğlu, TTK. Yay. Ankara.
- Finlay, G., (1877), *A History of Greece*, ed. H. F. Tozer, vol. (3), Oxford University Public, London.

- Foss, C., (1976), *Byzantine and Sardis*, Harvard University Press, London.
- _____, (2004), ‘‘İznik’in Bizans Surları 260-1330’’, çev. Ayşe Nihal Akbulut, *Tarih Boyunca İznik*, ed. Işıl Baygil-Halil İnalçık-Oktay Aslanapa, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul, s. 249-262.
- Fryde, E., (2000), *The Early Palaeologan Renaissance 1261-1360*, Boston.
- Gardner, A., (1912), *The Lascarids of Nicea The Story of an Empire in Exille*, London.
- Gill, J. S. J., (1979), *Byzantium and the Papacy 1198-1400*, Rutgers University Press, New Jersey.
- Gregoras, N., (1829), *Byzantina Historia*, haz. Ludovici Schopeni, vol. (1), Bonnae.
- Gregory, T. E., (2016), *Bizans Tarihi*, çev. Esra Ermert, Yapı Kredi Yay., 3 baskı, İstanbul.
- Haldon, J., (2017), *Bizans Tarih Atlası*, çev. Ali Özdamar, Alfa Tarih Yay., İstanbul.
- Heath, İ., (2014), *Bizans Orduları*, çev: Buket Bayrı, İş Bankası Yay., İstanbul.
- Heyd, W., (2000), *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, çev. Enver Ziya Karal, TTK. Yay., 2 Baskı, Ankara.
- Holt, P.M., (1999), *Haçlılar Çağı*, çev. Özden Arıkan, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul.
- Hussey, J. M., (2010), *The Orthodox Church İn The Byzantine*, Oxford University Press, New York.
- İbn Bibi, (2014), *El-Evâmirü’l-Ala’iyye fi’l-Umûri’l-Alâ’iyye Selçuknâme*, çev. Mürsel Öztürk, c. (II), TTK. Yay., Ankara.
- İbnü’L-Esir, (1987), *İslam Tarihi El- Kamil Fit- Tarih Tercümesi*, çev. Ahmet Ağırakça-Abdülkerim Özaydın, c. (12), Bahar Yay., İstanbul.
- İnalçık, H., (1999), ‘‘Batı Anadolu’da Yükselen Denizci Gazi Beylikleri, Bizans ve Haçlılar’’, *Uluslararası Haçlı Seferleri Sempozyumu 23-25 Haziran 1997*, TTK. Yay., Ankara, s. 173-185.
- Joinville, J., (2016), *Bir Haçlının Hatıraları*, çev. Cüneyt KANAT, Yeditepe Yay., 2 Baskı, İstanbul.
- Kanat, C.-Burçak D., (2015), *Sorularla Haçlı Seferi*, Yeditepe Yay., 2 Baskı, İstanbul.

- Kayapınar, L., (2011), ‘‘Bizans Tarih Kaynaklarının Neşri: Dünya ve Türkiye’deki Durum’’, *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu*, Ankara 18-20 Mart 2010, ed. Mehmet Öz, Ankara, s. 141-205.
- Keçiş, M., (2013), Trabzon Rum İmparatorluğu ve Türkler, TTK. Yay., Ankara.
- Khoniates, N., (2004), Niketas Khoniates’in Historia’sı, çev. Işın Demirkent, Dünya Yay., İstanbul.
- Kılıç, Ş., (2013), Bizans Kısa Kronikleri Osmanlı Tarihinin Bizanslı Tanıkları, İthaki Yay., İstanbul.
- Lemerle, P., (2016), Bizans Tarihi, çev. Galip Üstün, İletişim Yay., 7 baskı, İstanbul.
- Levtchenko, M. V., (2007), Bizans Tarihi, çev: Maide Selen, Doruk Yay., İstanbul.
- Macrides, R., (2007), George Akropolites The History Introduction, Translation and Commentary, Oxford University Press, New York.
- Maalouf, A., (1998), Arapların Gözüyle Haçlı Seferleri, çev. M. A. Kılıçbay, Telas Yay., 2 Baskı, İstanbul.
- Mango, C., (2018), Bizans Yeni Roma İmparatorluğu, çev. Gül Çağalı Güven, YKY., 4 Baskı, İstanbul.
- Merçil, E., (2013), Müslüman Türk Devletleri Tarihi, Bilge Kültür Sanat Yay., 8 Basım, İstanbul.
- Miller, W., (1923), ‘‘ The Balkan States’’, *Cambridge Mediaval History*, ed. J.R. Tanner-C.W. Previte-Orton-Z.N. Brooke, vol. (IV), Cambridge University Press, p. 517-551.
- Müneccimbaşı, A.L., (2017), Câmîu’d-düvel Selçuklular Tarihi, haz. Ali Öngül, c. (2), Kabcacı Yay., İstanbul.
- Muldoon, J., (1979), ‘‘ The Avignon Papacy and the Frontiers of Christendom: The Evidence of Vatican Register 62’’, *Archivum Historiae Pontificiae*, Gregorian Biblical Press, vol. (17), p. 125-195.
- Nicol, M. D., (2016), Bizansın Son Yüzyılları 1261-1453, çev. Bilge Umar, İş Bankası Yay., İstanbul.
- _____, (2000), Bizans ve Venedik Diplomatik ve Kültürel İlişkiler Üzerine Bir Araştırma, çev. Gül Çağalı Güven, Sabancı Üniversitesi Yay., İstanbul.

- _____, (2010), *The Despotate of Epiros 1267-1479*, Cambridge University Press, New York.
- Nicolle, D., (2013), *Dördüncü Haçlı Seferi 1202-04*, çev. Gürkan Ergin, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul.
- Nomiku, H. A., 1997, *Haçlı Seferleri*, çev. Kriton Dinçmen, İletişim Yay., İstanbul.
- Norwich, J. J., (2013), *Bizans III Gerileme ve Çöküş (MS 1082-1453)*, çev. Selen Hırçın Riegel, Kabalcı Yay., İstanbul.
- Ostragorsky, G., (2018), ‘‘Bizans İmparatoru ve Hiyerarşik Düzeni’’, *Cogito*, çev. Özden Arıkan, Yapı Kredi Yay., sa. 17, 1999, 11 baskı, İstanbul, s. 51-67.
- _____, (2014), *Bizans Devleti Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, TTK., 8 Basım, Ankara.
- Öztuna, Y., (1990), *Devletler ve Hanedanlar: İlk Çağ ve Asya-Afrika Devletleri*, c. (3), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Pachymeres, G., (1984), *Relations Historiques*, notlar Albert Failler, Fransızcaya çev. Vitalien Laurent, c. (I), Paris.
- _____, (1984), *Relations Historiques*, notlar: Albert Failler, Fransızcaya çev. Vitalien Laurent, c. (2), Paris.
- Pachymeres, G., (2016), *Bizanslı Gözüyle Türkler*, çev. İlcan Bihter Barlas, İlgi Kültür Sanat Yay., 2 Baskı, İstanbul.
- Page, G., (2008), *Being Byzantine Greek Identity Before the Ottomans*, Cambridge University Press, New York.
- Pears, E., (1885), *Fall of Constantinople*, London.
- Phrantzae, G., (1866), *Chronicon Majus, Patrologue Cursus Completus*, ed. Jacques Paul Migne, c. (156), Paris.
- Pryor, J. H., (2004), *Akdeniz’de Coğrafya, Teknoloji ve Savaş*, çev. Füsün Tayanç-Tunç Tayanç, Kitap Yay., İstanbul, 2004.
- Runciman, S., (2008), *Haçlı Seferleri Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, c. (III), TTK., 3 Baskı, Ankara.
- _____, (1958), *The Sicilian Vespers A History of the Mediterranean World in the Later Thirteenth Century*, Cambridge University Press, New York.
- Savvides, A. G. C., (1981), *Byzantium in the Near East 1192-1237*, Kentpon.

- Sevim, A., (2014), *Anadolunun Fethi Selçuklular Dönemi*, TTK. Yay., 4 baskı, Ankara.
- Setton, K. M.,(1976), *The Papacy and The Levant 1204-1571*, vol. (1), The American Philosophical Society, Philadelphia.
- Shawcross, T., (2009), *The Chronicle of Morea Historiography in Crusader Greece*, Oxford University Press, New York.
- Shukurov, R., (2016), *The Byzantine Turks 1204-1461, The Mediaval Mediterranean*, Brill Published, Boston.
- Stathakopoulos, D., (2018), *Bizans İmparatorluğunun Kısa Tarihi*, çev. Cumhuriyet Atay, İletişim Yay., İstanbul.
- Torsello, M. S., (2016), *The Book of the Secrets of the Faithful of the Cross*, Translate Peter Lock, New York.
- Turan, O., (2014), *Selçuklu Tarihi Araştırmaları*, haz. Altan Çetin-Bilal Koç, TTK. Yay., Ankara.
- _____, (2017), *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- _____, (2014), *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, TTK. Yay., 3 Baskı, Ankara.
- Tülüce, A., (2015), *Bizans Tarih Yazımında Öteki Selçuklu Kimliği*, Selenge Yay., 2 Baskı, İstanbul.
- Umar, B., (1993), *Türkiye'deki Tarihsel Adlar, İnkılâp Kitabevi*, İstanbul.
- Usta, A., (2016), *Sorularla Bizans İmparatorluğu*, Yeditepe Yay., İstanbul.
- Vasiliev, A. A., (2017), *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, çev. Tevabil Alkaç, 2 Basım, Alfa Yay., İstanbul.
- Villehardouin, G.-Valenciennes H., (2008), *IV. Haçlı Seferi Kronikleri*, İş Bankası Yay., İstanbul.
- Witteck, P., (1999), *Menteşe Beyliği*, çev. Orhan Şaik Gökyay, TTK. Yay., 3 baskı, Ankara.
- Wolff, R. L., (1976), "The Latin Empire of Constantinople", *Studies in the Latin Empire of Constantinople*, Variorum Reprints, London, p.187-233.
- Yıldız, H. D., (1982), "Bizans Tarihi", *Görsel Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, Görsel Yay., c. (3), İstanbul, s. 488-565.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Serkan AKKAYA
Doğum Yeri – Tarihi	Antalya-23.01.1992
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Çağlayan Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Tarih Bölümü
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	
Proje Konusu	
Yüksek Lisans Diploması	
Tez/ Dönem Projesi Konusu	
Doktora Diploması	
Tez/Dönem Projesi Konusu	
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
E-Posta	